

ČESTITAMO OB
DNEVU BORCA!

ZZB NOV Slovenije
RK ZRVS Slovenije
Uredništvo TV-15

Borci, naša vest – vest sveta

Cetrty julij, dan borca, običajno ponuja obilico razmišljanj in z njimi tudi spoznanj, veljavnih za vse, obvezujočih za družbo. Nedvomno so bili borci vselej tisti, ki so se znali odrekati, kadar je to bilo treba, ki so znali – in še znajo – brez nepotrebne prenapetosti pokazati na napake, ki so se razraščale v družbi, nenehno se razvijajoči, kajti revolucija terja napredek, nove poti, nova spoznanja. Skupaj z mladimi, ki so jih vselej razumeli, so postali za nas naša vest, ki ji sicer včasih nismo hoteli prisluhniti tako, kot bi morali. Ne le, da so bili borci neomajni vojaki revolucije, boja za mir in sožitje med narodi in narodnostmi, neuvrčenost in socialno enakopravnost, tudi danes so v prvih vrstah v bitki za stabilizacijo. Tako so vselej, v slehernem obdobju našega hitrega in nemalokrat težkega razvoja, sledili nauku svojega in našega velikega vzornika, Josipa Broza-Tita, ki je dejal, da je skrb za ljudi bistvo socializma.

S tako bogato dediščino se jugoslovanski borci tvorno vključujejo v mednarodno skupnost borcev odporiških gibanj in protifašistov, samo na sebi vest sveta, ki nenehno opozarja na razraščujoče in brezglavo oboroževanje, ogrožanje miru, izkoriščanje in hlastanje za novo razdelitvijo sveta. Ljudje z vseh kontinentov, ki so kdajkoli nosili puško v rokah ali se na ta ali oni način borili za pravice človeka, vedo, kaj je MIR.

mst

Živeti od lastnega dela!

Foto: Marjan Zaplatil

Z delom je zaključil 12. kongres jugoslovanskih komunistov. O mnogih stvareh je bilo treba povedati odkrito besedo, o mnogih vprašanih zavzeti še odločnejša stališča. Komisije so pripravile svoja poročila in jih podale na plenarni seji, sprejeti so kongresni dokumenti in opravljene volitve. Samoupravljanje utrjevati, stabilizacijo jemati resneje, delati bolje in manj govoriti, to so telegrafsko povzeti poudarki iz razprave in sklepov 12. kongresa ZKJ.

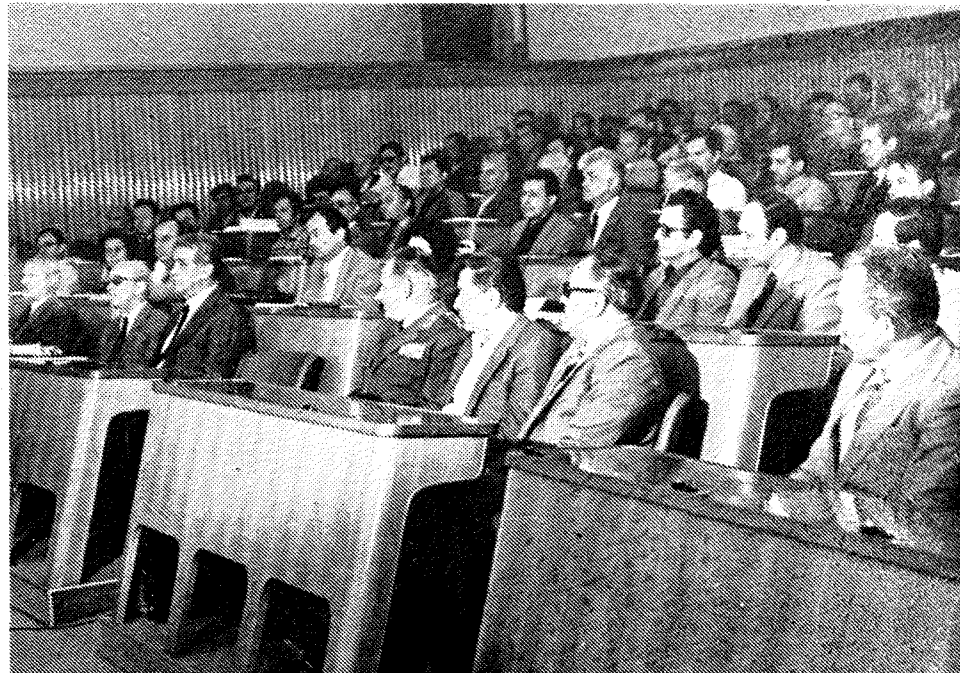
Prihaja čas, ko je treba več delati z verjetnostjo, da za to naši osebni dohodki ne bodo bistveno večji. Odrekanja so neizbežna, vendar bo tudi tu treba preprečiti »razlike«. Vsi se namreč ne odrekajo v enaki meri (!), je bila ocena komisije za razvoj socialističnih samoupravnih družbenoekonomskih odnosov, ekonomskega in družbenega razvoja ter ekonomske stabilizacije.

Veliko zanimanje tujine za jugoslovanski kongres komunistov pa je brez dvoma odsev iskrenega zanimanja za našo pot v socializem ter nenazadnje tudi upoštevanje in spoštovanje naše dosledne zunanje politične usmeritve, ki je v sedanjem nadvse kritičnem položaju v svetu alternativa za vse, ki jim besede o boju za mir niso le na ustih.

B. Ž. J.

Ovrednotili minulo štiriletno delo

Med dejavnostmi organizacij in članstva ZRVS Slovenije so bile najpomembnejše naloge pri idejnopolitičnem, splošno vojaškem in obrambno-samozaščitnem usposabljanju rezervnih vojaških starešin. Kot druga področja je tudi usposabljanje doseglo višjo raven in se je na svoji razvojni poti stalno dopolnjevalo. Med temeljne značilnosti pozitivne preobrazbe sodijo prizadevanja, da je vsa obravnavana tematika vpeta v

okolje, kjer so jo rezervni starešine obravnavali in proučevali. Pri svojem delu so organizacije uporabljale sodobne metode v obliki skupinskega in praktičnega dela s temeljito predhodno teoretično obravnavo in z uporabo sodobnih metodoloških in andragoških načel. Med značilne postopke sodijo tudi prizadevanja, da postavljajo organizacije ZRVS obveznosti rezervnih vojaških starešin do usposabljanja vedno bolj na temelje zavestnega odločanja in opuščajo metode prisile. Tako je med drugim zapisano v poročilu o delu rezervnih vojaških starešin v minulem štiriletnem obdobju, ki so ga sprejeli delegati na 4. volilni konferenci ZRVS Slovenije. Več o konferenci preberite na 3. strani.

Foto: B. K.

Bazovica – mednarodni partizanski praznik

Ob tretjem mednarodnem partizanskem taboru je minulo soboto na Bazovici zazvela pesem v več jezikih. Tako so iz grl Koroškega partizanskega pevskega zbora, Tržaškega partizanskega pevskega zbora in Partizanskega pevskega zbora iz Ljubljane odmevale vse tiste v boju previharjene, pa tudi mile slovenske narodne, ki so odražale trdoživost slovenstva, poklon padlim za svobodo in hkrati manifestacijo za mir in sožitje narodov ob mejah Italije, Avstrije in Jugoslavije.

Spomini na vojno so grozotni in krvavi. Res je, da se umikajo novim nalogam in novemu razvoju, ne smemo pa jih pozabiti.

Predsednik italijanske borčevske organizacije Arrigo Boldrini

Prelita kri mora biti opomin, svarilo in nauk novim rodovom, da kaj takega ne sme več priti. Tako je pela pesem, tako so govorili tudi govorniki. Ljudje iz teh krajev, ki pomnijo vojno, ki niso pozabili, kaj je prinesel fašizem, so to razumeli. Bili pa so tudi nekateri, ki mislijo drugače, ki še do danes niso doumeli ali nočejo razumeti, v čem je bogastvo naših prijateljskih medosredskih odnosov, v čem je človeška zlahtnost spoštovanja narodov, narodnosti in narodnostnih manjšin, ki so pomešali pojem svobode za vse ljudi s pojmom nadvlade »izvoljenih« nad vsemi drugimi. Žalostno je, da je vojna pobrala tako veliko množico življenj, ni pa vseeno, ali so padla za golo svobodo ali pa zato, ker so hotela podjarmiti druga življenja. Tega se mladi neofašisti, ki so v soboto okrašeni s svojimi simboli brzeli s svečanosti ob odkritju spomenika na »fojbi«, na kraški gmajni pri Bazovici, ne zavedajo.

O tem, kaj vse ogroža današnji svet in kaj je tisto, kar je dobrega in naprednega, so spregovorili govorniki na nedeljski slovesnosti v Bazovici, ko se je iztekalo prijetno srečanje na tretjem partizanskem taboru.

Predsednik pokrajinske organizacije VZPI – ANPI Arturo Calabria je uvodoma govoril o nujnosti prijateljskih vezi med narodi, o dobrem primeru odprtih meja med Italijo in Jugoslavijo, tajnik te organizacije Košuta je pozdravil goste iz Jugoslavije in Avstrije, predstavnike slovenske borčevske organizacije ter predstavnike Zveze koroških partizanov, predsednika deželnega sveta dr. Maria Collija, predsednika obalnega medobčinskega združenja borcev Rastka Bradaškjo, predstavnike RO ZZB NOV Slovenije Staneta Markiča, Lada Poharja in predsednika komisije pri tem republiškem organu za mednarodno sodelovanje Boga Gorjana ter predstavnike italijanske vojske, ki se je tokrat prvič udeležila bazoviške proslave.

Tovariš Calabria je dejal, da je to srečanje – komaj nekaj metrov od državne meje – še en zbor dobromislečih ljudi za mir, zbor v opomin pred grozotami vojne, na dramatični čas, v katerem se nahajamo.

Predsednik Zveze koroških partizanov je zbrane pozdravil v imenu koroških partizanov in ko je opisoval stanje na avstrijskem Koroškem, je dejal, da bi heimatdienstovci najraje videli, da bi se koroški Slovenci »vrnili čez Karavanke«. »Mi pa se bomo še naprej dosledno borili za uresničevanje določil člena 7 Avstrijske državne pogodbe.« Spregovoril je še o uspešni otvoritvi muzeja NOB na Peršmanovi domačiji, o prenašanju tradicij na mladino, o boju proti pojavom neofašizma ter tudi o boju proti pojavom nove bele garde, ki si prizadeva enotnost slovenske koroške mladine razbiti in osliniti.

Predsednik italijanske borčevske organizacije Arrigo Boldrini je premražene poslušalce in v vetru ter dežju vztrajajoče zbrane ogrel z ognjevitimi besedami in ponovno skupno željo po tem, da bi prijateljski odnosi na mejah med Italijo, Avstrijo in Jugoslavijo bili zgled za takšno sožitje v

Arturo Calabria: »... za resnični mir!«

celotnem evropskem prostoru, kajti, kot je dejal Boldrini, o miru in željah po njem smo govorili že pred desetimi leti in vsako leto, ko se snidemo na takšnih manifestacijah, danes pa se srečujemo s tremi hudimi vojnimi žarišči v svetu in z genocidom, ki ga izvajajo Izraelci nad palestinskim narodom.

Stane Markič: »Borci in delovni ljudje Slovenije in Jugoslavije se bomo še naprej odločno zavzemali za načela, ki jim je utiral pot Tito in ki so se potrjevala v mednarodnih odnosih. Tako bomo tudi nadalje kot doslej, tesno združeni v prijateljskem sodelovanju v VZPI – ANPI in z vsemi demokratičnimi silami obeh držav, še naprej uporno branili mir, demokracijo in prijateljstvo med našimi narodi!«

Stane Markič je v imenu ZZB NOV Slovenije dejal:

»Na temeljih, ki smo jih ustvarili v boju proti fašizmu in nacizmu, smo gradili današnje stanje pri nas, na naših mejah in odnose med sosednimi narodi. V te temelje so tukaj na Tržaškem vgrajene mnoge skupne žrtve Slovencev in Italijanov, ki so se skupno borili za svobodo, sožitje in pravice vsakega naroda. Za te ideale so tisoči Slovencev in Italijanov tudi žrtvovali svoja življenja. Lahko trdimo, da so dobri odnosi med SFRJ in Republiko Italijo zrasli in temelje na osnovah, ki smo jih partizani v skupnem antifašističnem boju pričeli ustvarjati med vojno in jih razvijali tudi po vojni, trdno prepričani, da narodi, ki zaradi zgodovinskih in geografskih pogojev morajo skupno živeti, lahko v medsebojnem spoštovanju in sožitju drug drugega plemenitijo in bogatijo svojo usodo. Zato se nam ni treba bati prihodnosti, dokler bomo mi in naši potomci, sicer živeči na dveh straneh državne meje, negovali in razvijali v skupnem boju preizkušena in s krvjo pridobljena načela

KOLENDAR POMEMBNEJŠIH DOGODKOV

30. junij 1944: Enote 15. divizije so v sodelovanju s hrvaškimi partizani likvidirale postojanko Bosiljevo. V bojih je padel partizanski pripovednik in reporter Bogo Flander-Klusov Joža kot pomočnik politkomisarja II. bataljona Cankarjeve brigade.

Nemški okupator je v Kamniku obesil osem ujetih partizanov.

1. julij 1942: Nemški okupator je v Mostah pri Žirovnici ustrelil 29 talcev iz masševanja za akcijo Cankarjevega bataljona na železniški most v Mostah 27. junija 1942. Enemu talcu je uspelo pobegniti k partizanom.

za mir in prijateljske odnose med narodi in državama...

Ko je govoril o vojni v Libanonu, pa je poudaril:

»Danes smo – nedaleč od nas – priče najbolj surovemu uničevanju nekajmilijskega ljudstva. Palestinski narod je ostal ne samo brez domovine, preganjan je tudi iz skromnih begunskih zatočišč, katera je našel v sosednjih državah. Izraelska agresija na Libanon je klasičen primer teptanja ne samo pravic malega naroda, ampak tudi vseh mednarodnih pravil obnašanja. Ta agresija je izziv tudi vsem

članicam OZN, ki so se pred letom odločile, da pošljejo na obmejno področje med Libanon in Izrael svoje mirovne sile. Razen ZDA so vse države ostro obsodile agresijo in nespoštovanje odločitev OZN, da z modrimi čeladami ohranijo mir v tem delu sveta...

Predsednik borčevske organizacije ANPI Boldrini in predsednik pokrajinske organizacije za Trst Calabria sta o teh stvareh za naše bralce spregovorila tudi na jugoslovanskem borčevskem kongresu v Beogradu (več o tem lahko preberete na 11. strani).

Kongresna tema

Za gospodarsko samostojnost in proti zapiranju

naš komentar

Osnove našega skupnega življenja velja nenehno bogatiti. O tem ne kaže izgubljati besed. Toda federacija se ne izraža samo kot državna in samoupravna skupnost, marveč tudi kot skupna funkcija republik in pokrajin. Uresničevanje tega načela pa se v praksi pogosto zatika.

Na kongresu jugoslovanskih komunistov so zato temu vprašanju namenili precej prostora. V ospredju so bila zlasti gospodarska vprašanja. Govorili so o deviznih bilancah, o prepočasnem združevanju organizacij združenega dela prek republiških meja, o prepovedi prodaje surovin območjem zunaj posameznih okolij in podobno.

Na dlani je, da prihaja prav na teh področjih do najpogostejših motenj, ki škodljivo vplivajo na enotnost Jugoslavije, s tem pa tudi na uresničevanje ustavne zasnove federacije. Številni so prepričani, da težave nastajajo zaradi tega, ker pravega dohodkovnega povezovanja takorekoč še vedno ni. Trdoživost se ohranja stari odnosi, ki skupnega življenja in razvoja ne krepijo. Zato je bilo slišati zahteve, naj bi skušali čimprej dognati, zakaj se zadržuje stari mezdni odnosi in kakšen je vpliv poslovnih, izvršilno-političnih in drugih teles.

Sodijo namreč, da je nekaterim tak položaj pogodu, zato ga niso pripravljeno spremeniti. To se kaže tudi pri uresničevanju programa hitrejšega razvoja manj razvitih republik, posebno še Kosova, pri sprejemanju družbenih načrtov itd. Poudarjajo, da samo govorjenje o sporazumevanju oziroma nesporazumevanju ne more pripeljati daleč. Vedeti je treba, da ni vsako sporazumevanje napredno. Dostikrat na sporazum udeleženci pristanejo zaradi ljubeča miru. V takih primerih o kakšnem dohodkovnem povezovanju ne moremo govoriti.

Pozornost velja nameniti zahtevi, naj med narodi in narodnostmi v Jugoslaviji veljajo enaka načela, kot veljajo pri urejanju samoupravnih odnosov med ljudmi. To pomeni, naj vsaka repu-

blika samostojno razpolaga z rezultati svojega dela. Do tega ima po ustavi vso pravico. Svobodno razpolaganje s presežnim delom pa je seveda mogoče le, če se dosledno držimo načela delitve po delu. Nekateri so te dni dodali, da bi se komunisti morali za ta načela dosledno zavzemati, saj si sicer enakopravnega razvoja narodov in narodnosti v Jugoslaviji ni mogoče zamisliti. S plodovi dela mimo z ustavo določenih odnosov med delovnimi ljudmi in narodi ne more nihče razpolagati.

Take odnose je v federaciji nujno uveljaviti, hkrati pa se dogovoriti za socialistično solidarnost, ki nikakor ne sme izostati. Nekateri trdijo, da taka pot v tem trenutku ni uresničljiva. Omenjajo zapiranje republik in pokrajin in njihovo pogosto nepravilnost za izpeljavo skupnih akcij. Priznati je treba, da smo priča nacionalnemu zapiranju in ozkoščnosti, ki ne gre v prid skupnemu urejanju zadev. To zapiranje je na vsak način treba odstraniti. Toda to je treba storiti po samoupravni poti, prek združevanja dela in sredstev organizacij združenega dela. Odločno se velja postaviti proti posameznikom, ki še vedno menijo, da je država tista, ki naj za to poskrbi. To bi nas pripeljalo v hude mednarodne spore, iz katerih bi tako težko našli izhod. V političnem sistemu federacije je treba uveljaviti sporazumevanje, ne pa preglasovanje. Glasovanje o neki zadevi bi moralo postati v naši praksi vse bolj tuje.

Velika odgovornost za to je na telesih, v katerih odločitve sprejemajo s soglasjem. Na prvem mestu je zbor republik in pokrajin skupščine Jugoslavije, v katerem delegati ne bi smeli ozko uveljavljati samo svojih interesov. Razumeti bi morali tudi interese in potrebe drugih in upoštevati ustavno podlago, na kateri je skupna rešitev mogoča.

Pripominjajo, da so bili člani zveznega izvršnega sveta v preteklosti večkrat advokati svojih republik in pokrajin. To seveda ni moglo biti dobro. Izvršni svet ne sme biti nikogaršnji advokat. Biti

mora nad posameznimi interesi. Pa ne samo to: sposoben jih morabiti tudi reševati.

Nekateri sodijo, da bi morali zvezo komunistov in druge družbenopolitične organizacije bolj neposredno vključiti v delo skupščinskih teles in potemtakem poiskati nove oblike delovanja. Družbenopolitične organizacije morajo biti navzoče, zlasti pri oblikovanju stališč v delegacijah in delegatski bazi. To je nesporno, nikakor pa najbrž ne gre iskati novih poti, saj je docela jasno, da še dosedanjih, ne samo komunisti, ampak tudi drugi, niso izrabili.

Preveriti bi veljalo trditve, da smo v minulem obdobju sprejeli več aktov, ki resno ovirajo urejanje skupnega življenja in razvoja in ki spodbujajo enotni jugoslovanski trg. Če je to res, potem bi takšne odločitve vsekakor kazalo čimprej zamenjati. Opaziti pa je bojazen, da želijo nekateri še naprej govoriti o uveljavljanju ustavnih odnosov v federaciji le na splošno, brez pravih argumentov. To velja tudi za skupne naložbe. Slovenija je, denimo, podpisala že 36 samoupravnih sporazumov o skupnih naložbah. V novozgrajenih objektih bo delo dobilo 5780 delavcev. Kljub temu pa še naprej letijo očitki, da samoupravno sporazumevanje ne teče in da ga je zato pač treba zamenjati z drugačnimi ukrepi. Kakšni naj bi bili ti ukrepi, pa se ve.

Stabilen in hiter razvoj Jugoslavije bomo zagotavljali le, če bodo delavci v celoti odločali o dohodku, ki ga ustvarjajo. To velja pribiti tudi, ko razpravljamo o naši odgovornosti za urejanje zadev v federaciji. Zdi se, da prav na to v praksi velikokrat pozabljamo in da mnogi nesporazumi izhajajo prav iz tega.

Na kongresu jugoslovanskih komunistov je bilo to nekajkrat rečeno. Zdi se, da so to prave podlage, na katerih je nujno nadalje krepiti odnose federaciji in se zavzemati za njihovo kar najbolj učinkovito uresničevanje. To je prav gotovo v interesu vseh narodov in narodnosti, vseh republik in pokrajin.

Uspešno minulo delo zahteva še boljše rezultate v prihodnje

Včeraj, v sredo 30. junija, je bila v mali dvorani skupščine Slovenije 4. volilna konferenca Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije. Delegati občinskih konferenc ZRVS, mestnih konferenc ZRVS Ljubljana in Maribor ter obalne konference ZRVS Koper in delegati republiških sekretariatov za ljudsko obrambo in notranje zadeve, republiškega štaba teritorialne obrambe, poveljstva ljubljanskega armadnega območja in gostje, med katerimi so bili predstavniki slovenskega družbenopolitičnega življenja ter predstavniki ZRVS Jugoslavije, so predlagali in ocenili minulo štiriletno delo organizacije.

Po otvoritvi in izvolitvi delovnega predsedstva in delovnih teles so delegati ter gostje poslušali poročilo o delu rezervnih vojaških starešin v minulih štirih letih. Zatem je predsednik republiške konference ZRVS Janez Japelj govoril o nalogah rezervnih starešin v prihodnjem obdobju. Sledila je razprava delegatov, o kateri bomo poročali v prihodnjem TV-15.

V nadaljevanju dela konference so delegati sprejeli statut ZRVS, merila za sprejem tovarišic in tovarišev brez čina v članstvo organizacije, pravilnik o poslovanju samoupravnih sodišč in sklep o uvedbi plakete in zlate značke ZRVS Slovenije.

Iz poročila o štiriletnem delu:

...člani zveze rezervnih vojaških starešin so se aktivno in množično vključevali tudi v številne družbene akcije ob 40-letnici vstaje in socialistične revolucije, 60. obletnici KPJ, delegatskih volitvah in pripravah na kongres zveze komunistov ter druge akcije.

kanja poklicnih, namensko šolanih kadrov za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito ogromnega pomena za obrambno pripravljenost in sposobnost naše države.

Vzgoja mladih naj bi bila usmerjena v pridobivanje občut-

mozaščite in drugih družbenih dejavnosti in s tem dosegle nadaljnje pomembne uspehe v svojem delu. Prikazani uspehi so rezultat ustvarjalnega dela ZRVS ob sodelovanju vseh drugih dejavnikov v okviru SZDL. Ob tem pa so zagnanost, prizadevnost in požrtvovalnost članov ZRVS omogočile izvajanje načrtov organizacij rezervnih starešin in prispevale k obrambni pripravljenosti in sposobnosti naše države.

...ZRVS se je pri organizacijskih zadevah usmerila predvsem v krepitev krajevnih organizacij. Najbolj intenzivna je bila reorganizacija leta 1980, ko smo spremenili tudi krajevne skupnosti. Značilno je zmanjšanje števila osnovnih organizacij, ker so se preoblikovale v krajevne organizacije, ki so osnovna oblika organiziranosti rezervnih vojaških starešin v krajevnih skupnostih. Takšna organiziranost je bila pogoj, da je lahko prešlo izvajanje nalog v krajevne organizacije in za uvedbo sodobnejših metod dela, saj so sedaj le redke krajevne organizacije ZRVS, ki štejejo več kot sto članov.

Ob dobrih rezultatih pri organiziranosti in povezavi v krajevni skupnosti pa na žalost ne moremo trditi, da je povezanost z organizacijami združenega dela zadovoljiva. Kljub neštetim razpravam o ustanavljanju aktivov ZRVS v tozidih pa to ni steklo tako, kot bi moralo. Občinske organizacije, ki imajo aktivne v delovnih organizacijah, se pohvalno izražajo o njihovem delovanju. Posebno dobro je v zadnjem času sodelovanje aktivov s komiteji za SLO in DS. Za aktivne na šolah so občinske organizacije našle drugo rešitev. Povsod, kjer ni možnosti za ustanovitev aktivov v šoli, ker v tej delovni skupnosti ni rezervnih starešin, določijo skupino članov ZRVS za pomoč in sodelovanje s šolo.

Organizacije ZRVS so tudi hitreje vključevale ženske v svoje vrste. V minulem mandatnem obdobju se je povečalo število ženskih članic ZRVS za 62. Zelo ugodna je tudi ugotovitev, da ženske vse bolj prevzemajo odgovorne dolžnosti v občinskih in krajevnih organizacijah in jih tudi zelo dobro opravljajo.

V preteklih letih se je okrepilo sodelovanje organizacij ZRVS z drugimi odgovornimi dejavniki pri evidentiranju in izbiri kandidatov za poklice v JLA in druge obrambne poklice, šole rezervnih oficirjev in za komandirje oddelkov ter pri splošnem usmerjanju mladih v vojaške poklice. Posebno pozornost so organizacije namenile izbiri kandidatov za šole rezervnih starešin, ker jim ni vseeno, kakšni rezervni starešine bodo prihajali iz teh šol.

Ob 40. obletnici OF ter vstaje jugoslovanskih narodov in narodnosti je večina organizacij ZRVS namenila posebno pozornost svojim članom in članicam ter drugim, ki imajo zasluge za razvoj in krepitev ZRVS, ter se jim oddolžila za opravljeno delo. Med drugim so prejeli plakete ZRVS Jugoslavije tudi prvi poveljniki in komisariji NOV Slovenije, prvi starešine partizanskih enot iz leta 1941 in prvi slovenski odredi ter brigade.

Na skupščini ZRVS so izvolili tudi predsednike in člane stalnih komisij predsedstva republiške konference. Komisijo za idejnopolitično delo in obrambno-samozaščitno usposabljanje sestavljajo Vlado Kraševac kot predsednik ter Ivan Gradišek, Karel Žmavc, Matevž Marinko, Ivan Slapnič, Marjan Kavčič in Črtomir Pajek. Komisijo za aktivnosti splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite bo vodil Silvo Turk, sestavljajo pa jo še Boris Arzenšek, Franc Dobnik, Janko Stušek in Albin Gutman. Komisijo za organizacijske, kadrovske in administrativne zadeve sestavljajo Bojan Fertin, Vinko Ustar, Anton Černe, Boris Robič in Janez Dejak. Lojze Erbežnik, Mileta Gojković, Jože Lebar, Rastko Bradašnja in Milan Šuster pa so v komisiji za informativno in založniško dejavnost.

Sklepi in programske usmeritve

Delegati so sklenili in sprejeli, da bodo temeljne programske usmeritve v prihodnjem obdobju namenjene krepitvi delovanja na področju idejnopolitičnega dela in obrambno-samozaščitnega usposabljanja, na področju ljudske obrambe, družbene samozaščite in drugih družbenih dejavnosti, na področju kadrovske in organizacijskega dela in na področju informativne in založniške dejavnosti.

Pri idejnopolitičnem delu in obrambno-samozaščitnem usposabljanju bo ZRVS namenila posebno pozornost idejnopolitičnemu izobraževanju, splošnemu vojaškemu in samozaščitnemu usposabljanju rezervnih starešin, kjer bo upajala tudi nekatere vsebinske in organizacijske novosti ter sodobnejše oblike in metode dela. Stalno bo razvijala kakovostno načrtovanje ter usklajevala in izvajala vse oblike idejnopolitičnega in splošnega vojaškega in obrambno-samozaščitnega usposabljanja. Pri tem bo še posebej pomembno nenehno spremljanje, ocenjevanje in analiziranje uspehov, da bi tako zagotovili kakovostno izvajanje ter večjo navzočnost pri vseh oblikah izobraževanja in usposabljanja. Pomemben in sestavni del idejnopolitičnega izobraževanja bodo redna informiranja z vseh področij z analizo položaja in razmer v okolju, na katero se nanašajo. Te oblike dejavnosti bodo organizacije ZRVS načrtovale skupaj z vodstvi ZK, SZDL, ZSMS in drugimi. ZRVS bo krepila sodelovanje z družbenopolitičnimi in družbenimi organizacijami, poveljstvi JLA, štabi za TO, organi za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito, kar je pogoj za pridobivanje novih izkušenj, spoznanj, medsebojnega informiranja in nujenja medsebojne po-

moči. Vrednote in izkušnje naše NOB ter socialistične revolucije so še naprej osnova za delo organizacij in članov ZRVS. Skrbno jih bodo proučevali ter vgrajevali v sistem izobraževanja in usposabljanja, prilagojeno sodobnim razmeram, zlasti na področju SLO in DS.

Na področju ljudske obrambe, družbene samozaščite in drugih družbenih dejavnosti morajo organizacije ZRVS izhajati iz stanja in svojih okoljih, ker bodo le tako programi aktualni in realni ter bodo povečali obveznosti in odgovornosti organizacij in članov, da jih bodo dosledno izvajali. Pri svoji družbeni dejavnosti v vseh okoljih, kjer delajo in živijo, naj rezervni starešine aktivno in ustvarjalno prispevajo h krepitvi SLO in DS. Posebno pomembno je, da svoje delovanje prilagodijo aktualnim družbenim razmeram in ukrepom, predvsem varovanju in krepitvi notranje enotnosti in trdnosti naše družbe, enakopravnosti narodov in narodnosti Jugoslavije, bratstva in enotnosti ter pravočasnemu odkrivanju in preprečevanju negativnih pojavov. Odgovornost organizacij in članov ZRVS pri obrambni vzgoji prebivalstva nenehno narašča. V sodelovanju z drugimi družbenimi dejavniki morajo za te naloge organizacije ZRVS zagotoviti skrbno izbiro in pripravo svojih članov. Udeležba pri usposabljanju mladih za SLO in DS predstavlja že utečeno dejavnost organizacij in članov ZRVS. Predavatelji, mentorji in drugi udeleženci iz vrst rezervnih vojaških starešin morajo biti za te naloge temeljito pripravljeni. Pri tem bodo uveljavljali vsebino in metode skupnega dela, ki zagotavlja ustvarjalno udeležbo mladih pri oblikovanju vsestransko razvite socialistične samoupravne osebnosti, in ga prilagajali razvojni

ter starostni stopnji udeležencev. Pri organiziranju in izvajanju obrambnih dni, kakor tudi pri pripravi in izvajanju vseh drugih obrambnih in samozaščitnih dejavnosti morajo organizacije in člani ZRVS, ki sodelujejo v teh dejavnostih, nameniti večjo skrb in pozornost varnostnim in samozaščitnim dejavnostim in ukrepom.

Na področju organizacijskih in kadrovskega dela se bo ZRVS prilagajala vsem spremembam, ki bodo nastale pri prostorskem in vsebinskem preoblikovanju krajevnih skupnosti, in drugim spremembam, ki bodo zahtevale dopolnitev organiziranosti rezervnih vojaških starešin. V prihodnjem obdobju bo ZRVS bolj pogumno vključevala tovarišice in tovariše brez čina na temelju meril, ki jih je sprejela republiška konferenca. Vso skrb je nujno treba usmeriti v evidentiranje in izbiro kadrov za vojaške poklice in druge poklice s področja SLO in DS ter šol rezervnih vojaških starešin. V te šole moraj odhajati kandidati, ki so že člani ali pa imajo pogoje, da postanejo člani ZK. Posebno pozornost pa bodo organizacije ZRVS namenile upokojenim starešinam JLA in jih bodo sporazumno z njimi vključevale v svoje dejavnosti.

Pri informativni in založniški dejavnosti bo nujno razviti še temeljitše informiranje med organizacijami ZRVS na vseh ravneh in smereh, kar bodo zagotavljali tudi glasila krajevnih, občinskih, republiških in zvezne konference ZRVS. Posebna pozornost bo veljala razširjanju obrambno-samozaščitnega tiska med prebivalstvom, še posebej med mladino, za kar je treba v krajevnih skupnostih, organizacijah združenega dela, še posebej v šolah in drugje organizirati učinkovito poverjeniško mrežo.

Delegati so za predsednika predsedstva republiške konference izvolili Janeza Japlja, za podpredsednika Bojana Fertina in za sekretarja Jakoba Černeta. Za člane: Antona Alegra, Marina Bastijančiča, Franca Čopija, Franca Frasa, Bena Drnovška, Alojza Hrena, Zofko Kromar, Vido Markič, Jožeta Ožbolt, Franca Plantana, Edvarda Privška, Branka Puconjo, Janka Stuška, Jožeta Šemeta, Branka Vaso, Predraga Vukadinovića, Antona Želeta, Vlada Krašovca, Silva Turka in Alojza Erbežnika.

Izvolili so tudi predsednike in člane delovnih teles RK ZRVS Slovenije. Za predsednika statutarne komisije je bil izvoljen Miran Bogataj, člani pa so postali Edo Gale, Anton Gregorič, Igor Kostjukovski in Janko Sosič. Odbor za kontrolo materialno-finančnega poslovanja pa bo v tem mandatnem obdobju vodil Dore Dovečar, za člane pa so delegati izvolili Josipa Cestnika, Marjana Knavs, Jožeta Pučka in Romana Šiška. Za predsednika samoupravnega sodišča so izvolili Antona Pluta, za njegovega namestnika Marina Bastijančiča, za člana Alojza Dolničarja in Cirila Mikliča, za njuna namestnika pa Danila Moharja in Ferda Tolarja.

Za delegate v zvezni konferenci ZRVS so izvolili Marina Bastijančiča, Jakoba Černeta, Ivana Dolničarja, Bojana Fertina, Vlada Janžiča, Janeza Japlja, Vida Jeriča, Staneta Kotnika, Anico Kuhar in Branka Vaso.

Stane Kotnik je kandidat za predsednika statutarne komisije zvezne konference ZRVS, Janez Japelj, Jakob Černe in Bojan Fertin pa so kandidati za člane predsedstva zvezne konference rezervnih vojaških starešin.

je družbenopolitičnih in družbenih organizacij. Še posebej je bila izražena in koristna obrambna in samozaščitna dejavnost rezervnih starešin v okviru akcij socialistične zveze, kot so spominski pohodi, tekmovanja, proslave, srečanja in akcije NNPN. V te akcije so se rezervni starešine vključevali kot mentorji, nosilci, organizatorji in izvajalci različnih dejavnosti in obveznosti pri vodstvenih in ključnih izvajalskih nalogah in mestih na področju ljudske obrambe in družbene samozaščite.

Te akcije so bile praviloma organizirane v sodelovanju z organizacijami ZSMS, ZZB NOV, s strelskimi, taborniskimi, telesno-kulturnimi, in drugimi organizacijami, vsekakor tudi z enotami JLA ali TO - v okviru skupne organiziranosti v Socialistični zvezi.

V celotni dejavnosti ZRVS Slovenije je posebna pozornost veljala udeležbi v obrambnem in samozaščitnem usposabljanju prebivalstva, predvsem mladih. Prispevek organizacij in članov ZRVS pri tem je zaradi pomanj-

ka za pravilno ravnanje v konkretnih položajih, predvsem v odkrivanju in prepoznavanju sovražnih in škodljivih dejavnosti proti naši družbi, njihovem razkrinkavanju ter obračunu z nosilci teh dejavnosti. Zlasti je to pomembno za tiste sovražne in druge škodljive dejavnosti, ki imajo nacionalistični pomen, in za napade na bratstvo in enotnost, s katerimi se mladi srečujejo...

V zadnjih dveh letih je ZRVS skupaj z ZSM izpolnila vsebino obrambnega in samozaščitnega usposabljanja in ga izvajala v času delovne akcije, obrambni dan pa je postal sklepni del teh dejavnosti. Novo vsebino tega usposabljanja predstavlja tudi povečana in poudarjena dejavnost na področju družbene samozaščite, predvsem v varnostno-samozaščitnem vzgajanju brigadirjev ter organiziranju varnostno-zaščitnih ukrepov, narodne zaščite in civilne zaščite.

Organizacije ZRVS so okrepile, razširile, obogatile in izpolnile svoje dejavnosti na področju ljudske obrambe, družbene sa-

Merila za sprejem tovarišic in tovarišev brez čina v članstvo ZRVS

Merila določajo, da so člani ZRVS lahko predsedniki in člani komitejev za SLO in DS, predsedniki odborov za SLO in DS, predsedniki svetov za SLO in DS občinskih skupščin, starešine štabov in enot TO na položaju oficirja, pooblaščenih delavci organov za notranje zadeve od naziva višji miličnik in operativni delavec do glavnega republiškega inšpektorja ter višjega operativnega delavca prvega razreda in vodilni delavci organov za notranje zadeve. Prav tako so lahko člani ZRVS načelniki narodne zaščite, poveljniki in načelniki štabov CZ, funkcionarji družbenih organizacij in društev, ki so za SLO in

DS posebnega pomena in so nosilci obrambnih in samozaščitnih dejavnosti v teh organizacijah in društvih, ter diplomanti študijske smeri SLO na FSPN.

V obrazložitvi je bilo med drugim rečeno, da podružbljanje SLO in DS na današnji stopnji razvoja, ki v mnogih oblikah vključuje na odgovorne starešinske naloge tudi

tovarišice in tovariše, ki nimajo vojaških šol ali šol za rezervne vojaške starešine, daje dovolj možnosti, da si z neposrednim pridobivanjem znanja in izkušenj na tem področju ustvarijo možnosti za včlanitev v ZRVS. Hkrati pomeni takšno vključevanje tovarišic in tovarišev v vrste ZRVS prizadevanje te organizacije za njeno podružbljanje tudi v kadrovskega smislu.

Na podlagi sklepov, gradiv in programskih usmeritev, ki jih je sprejela 4. volilna konferenca ZRVS, bo predsedstvo republiške konference pripravilo program dela za prihodnje leto in ga oktobra letos na redni konferenci ZRVS predložilo v potrditev.

Podobe, obrazi, pogovori

Narodnoosvobodilni boj je ustanovil veliko skupnost jugoslovanskih borcev. Vanjo je sprejemal tudi borec proti fašizmu iz vseh krajev Evrope. Že takrat se je v dejanju ustvarjala misel o svetu miru, sožitja in sodelovanja. Izbrali smo nekaj borcev in bork, domačih in tujih, ki so sestavljali to veliko skupnost, da spregovore o dejanjih revolucionarnega časa. Četrty julij je naš in njihov praznik.

»Poglejte vse te papirje. Jasno pričajo, da sem se boril proti nacizmu, in ljudje, ki so se borili z menoj, tudi vedo. Vendar se najdejo tudi takšni, ki pravijo, da se nisem,« se je hudoval Franc Kunšič, ko smo ga obiskali na njegovem domu na Jesenicah. Na mizi je ležalo več dokumentov iz Francije in njihovi uradni prevodi. Iz njih je jasno razvidno, da je Franc Kunšič sodeloval in se boril v vrstah francoskega odpora od 1. julija 1943.

Začetek vojne je doživel v Ljubljani, kjer se je šolal na klasični gimnaziji. Ker je bil Gorenjec, mu italijanski okupatorji niso več dovolili šolanja. Pobegnil je domov na Bled. Ni mu preostalo drugega, kot da se je zaposlil. Na Jesenicah je kot navaden delavec v glavnem prenašal težke tovore na svojem hrbtu. Delo je bilo naporno in utrujajoče, pa se je odločil in odšel v Kranj, kjer se je začel učiti za finomehanika v tovarni rezervnih letalskih delov, sedanji Iskri. Spoznal je Ivana Sušnika iz Bohinjske Bele in skupaj sta iskala zvezo z gibanjem. Tik preden so ju nasilno mobilizirali v Arbeitdienst, sta s Sušnikom odšla k njegovim domačim in iskala zvezo s partizani. Vendar pa so jima sporočili, naj gresta najprej k Nemcem, se izurita in nato prideta med partizane. Nekdo je izdal, da iščeta zvezo, zato so ju konec maja ali v začetku junija 1943 še z drugimi Gorenjci v spremstvu oborožene straže odpeljali v München, kot mobilizirance za nemško vojsko. Začela se je neusmiljena pruska vojaška vadba in psihično nasilje nad vsemi. Franc Kunšič se je uprl takemu ravnanju in ni dosti manjkalo, da bi ga postavili pred vojaško sodišče. Pa tudi z nekim podoficirjem sta imela »lepe« odnose, saj mu je ta zagrozil, da ga bo lastnoročno ustrelil ob prihodu na fronto. Po dobrih štirinajstih dneh so vso skupino premestili v Francijo v mesto Chambéry. Nadaljevali so z urejanjem in hkrati iskali zvezo s francoskimi partizani. Njihovim obveščevalcem, predvsem je to bil primorski Slovenec Anton Kovačič, pa so dajali podatke o nemški vojski.

Sredi oktobra 1943 je dezertirala skupina šestih mož, ki sta jih vodila pokojni Janko Smolej in Marjan Ažman. Čez teden dni sta se vrnila v mesto, da bi pripravila še pobeg ostalih. 23. oktobra so pobegnili Franc Kunšič in še sedem Slovencev. Tako je bilo v skupini 14 ljudi sposobnih za boj. Pridružili so se bataljonu F. F. I. komandanta Chabata v L'ainu v bližini švicarske meje. Imenovali so se »groupe Tito,« po politični plati pa je gibanje F. F. I. podpiralo generala De Gaula. Skupina Tito je sodelovala v več spopadih in štirih večjih bojih. Enkrat so se spopadli s kolaboracionistično žandarmerijo in trikrat z Nemci. Franca Kunšič

ča je bilo v tistih časih najbolj strah, da bi ga živega ujeli, saj bi kot dezertir iz nemške vojske dobil »plačilo« v obliki vrvi okoli vratu.

S francoskimi borci so se dobro razumeli in uspešno sodelovali. Samo enkrat je prišlo do nesporazuma, pa še tistega so bili krivi Poljaki, ki so tudi bili v bataljonu. Slovenci so se pogovarjali, da morajo najti način, da bi se vrnili v domovino. Poljaki pa so razumeli, da bodo

bili tam, nato pa so jih zavezniki z ladjo prepeljali v Neapelj v Italijo. Franc Kunšič je že na ladji zbolel, zato so ga v Neaplju poslali v ameriško vojaško bolnišnico. Deset dni se je zdravil, vendar se danes ne ve, katero bolezen je imel. Zatem je po raznovrstnih in številnih zapletih po raznih taboriščih, ko so ga skušali prepričati, naj se odloči za kraljevo vojsko, prišel v Gravino v sestavi 5. prekomorske brigade. V za-

Gabrijel Pangerc in Franc Kunšič, slikana kot borec F. F. I. konec oktobra 1943 v bližini mesta Amberieua v departmaju L'ain

Francozom vzeli orožje, in to s silo. Kmalu se je vse razjasnilo in življenje ji teklo naprej.

V bataljonu komandanta Chabata so bili do 28. septembra 1944, ko so prišli zavezniki. Njihova skupina je začela iskati zvezo za odhod v domovino. Slovenci so se zbirali v Lionu, konec oktobra pa so odšli v pristanišče Marseille. Kakšen mesec so

četku januarja 1945 je z delom brigade priplul z ladjo »Ljubljana« v Split. Sodeloval je v bojih za Gospič nakar je brigada odšla proti Beli krajini, kjer so jo v Vinici razpustili, Franc Kunšič pa je postal borec Gubčeve brigade. Junija 1945 se je demobiliziral in odšel na šolanje. Postal je vlakovski odpravnik.

Bojan Kuntarič

Avstrijski protifašisti med našimi borci

Zelo pomembna je bila ustanovitev Avstrijskega bataljona v NOV in POS. Avstrijski protifašisti, ki so se zbirali na osrednjem osvobojenem ozemlju, v okolici Črnomlja in v 4. operativni coni na Štajerskem, so 4. novembra 1944 poslali vrhovnemu komandantu NOV in PO Jugoslavije Josipu Brozu-Titu prošnjo, naj jim dovoli, da bi se z orožjem v roki bojevali za svobodno in demokratično Avstrijo. Hkrati so prosili, naj bi bili »sprejeti kot bojna enota« v NOV, da bi se z ramo ob rami bojevali proti nemškemu fašizmu.

Prošnjo je podpisalo 62 Avstrijcev. Bataljon je bil nato ustanovljen 24. novembra 1944 v sestavi 5. udarne brigade »Ivana Cankarja« 15. divizije NOVJ na Dolenjskem. V enoti je bilo avstrijsko poveljevanje (v nemškem jeziku). Imeli so enake uniforme kot drugi borci NOV, le na levem rokavu so nosili avstrijski grb. Ob koncu vojne je bataljon krenil na avstrijsko ozemlje.

Tridesetega aprila ali 1. maja 1945 so v Koroškem partizanskem odredu ustanovili iz avstrijskih in nemških protifašistov poseben bataljon, pri Lackovem odredu pa se je proti koncu vojne zadrževala skupina »Avantgard«, ki se je ob kapitulaciji Nemčije premaknila v notranjost avstrijskega ozemlja. Tudi v druge enote po vsem ozemlju 4. operativne cone so ob koncu vojne vstopali posamezniki ter manjše skupine avstrijskih in nemških protifašistov. Če jih je bilo več, so ustanovili posebne čete.

(NOB na Slovenskem 1941–1945)

Sait Zatrichi

»Zakaj skrivamo imena?«

Spomeničar iz Prištine, Sait Zatrichi, se je na kongres jugoslovanskih borcev dobro pripravil. V kot vagon dolgi sobi restavracije, med odmorom razprave, ki se je nadaljevala takorekoč v slehernem kotičku skupščinskih prostorov, smo kongresne ugotovitve premlevali tudi mi: Ivanka Janičijević iz Gornjega Milanovca, Sado Hame, član predsedstva republiškega odbora združenja borcev, pa Danilo Vasić iz Peči, predsednik občinskega komiteja ZKJ, in Branko Ajdanić iz občine Istok pri Peči.

»Človeka boli, da smo se navadili skrivati imena. Govorimo nekako na splošno, kot da ljudje ne bi imeli svojih priimkov, s katerimi bi tudi odgo-

varjali za storjena dejanja. Vendar se to dogaja le v nekaterih sredinah, najbrž tam, kjer nismo bili dovolj aktivni med ljudmi, kjer smo zapostavljali politično delo, skratka, kjer smo se samozadovoljno uspavali. To je, na posled, tudi stvar dogovarjanja. Če si se nekaj dogovoril, tudi naredi, če nisi, odgovarjaj. Obnašamo se kot otroci, ki, kot pravimo, še nimajo razvitega čuta odgovornosti, vendar to ne drži. Čestokrat otroci veliko bolje vedo, kaj morajo storiti, in občutek krivde jih preganja bolj kot starejšega človeka.

Iz nespoštovanja dogovorov se porojeva nemalokrat tudi nacionalizem. To smo na Kosovu krepko skusili. Kot da nas na-

cionalizem v preteklosti ne bi že dovolj tepel. In vendar smo se spet premalo naučili.«

Pozneje, v razpravi, je Sait Zatrichi dejal:

»Za vse napredne sile na Kosovu, predvsem pa za borec in komuniste, bi morala biti prva in osnovna naloga ustaviti izseljevanje Srbov in Črnogorcev iz pokrajine. Sleherno podcenjevanje tega problema ne pomeni le, da naše delovanje ni v duhu politične platforme Kosova, pač pa je še znatno hujše, povečuje, pritisk na izseljevanje. To je za borec, ponavljam, osnovna naloga, tukaj se bo treba dosledno angažirati, dokler se izseljevanje ne bo zaustavilo. Jasno pa je, da nam sleherni dramatiziranje, enostransko prikazovanje dogodkov in političnega položaja tega nedvomno velikega in perečega vprašanja lahko le škodi in tudi ni in ne more biti prispevek k njegovi razrešitvi.«

mst

Lenartov zadnji boj

Tiste dni se je vrnil na Koroško tudi Franc Pasterk-Lenart. O tem je poročal tudi Peter Stante-Skala: »Na Koroško smo poslali pred desetimi dnevi 14 ljudi s tovarišem Lenartom na čelu. Za zvezo smo se dogovorili.«

O Lenartu je pisalo tudi Pokrajinsko poverništvo OF za Gorenjsko in Koroško v svojem pismu Izvršnemu odboru OF. V njem ga predlaga celo za člana bodočega Pokrajinskega odbora OF za Gorenjsko in Koroško, ki naj bi se formiral poleti 1943. O Lenartu piše takole:

»Lenart je Korošec, ki je v naši vojski že od lanskega leta kot dezertir iz nemške vojske. Trenutno je s svojim bataljonom na Koroškem in je odličen borec in komandant. Zaradi velikih možnosti razvoja in zaradi zvez, ki jih imamo s Koroško, je nujno, da nam tovariša Lenarta odstopite za PO kot zastopnika Koroške.«

Franci je namreč med tem časom postal odličen borec. Pripovedovali so nam, kako je bil drzen in iznajdljiv. Zato je kmalu postal desetar, pozneje pa komandir partizanske čete. Nekje na Gorenjskem je nekoč, oblečen v uniformo nemškega častni-

ka, vpadel v orožniško postojanko, razorožili vseh petnajst orožnikov in zaplenili toliko orožja in streliva, da so s tem lahko oborožili vso partizansko četo. Pri tej akciji so mu pomagali le trije fantje.

Ko pa je bil januarja 1943 ranjen v nekem spopadu s policijo blizu Kamnika, je izgubil desno oko. Čeprav mu je oko povsem steklo, se je samo obvezal in jurišal dalje. Vsi so občudovali njegovo požrtvovalnost in ga vzljubili. Sprejeli so ga v Komunistično partijo...

Nato so čez Peco odrinili proti Mežici. Borci, med njimi tudi Marjetka, so mi kasneje opisali napad, ki ga je dne 3. aprila zvečer izvedel bataljon skupaj s Stanetovo patruljo.

... Lenart se je boril med hišami v Mežici. Na vsakem vogalu so se spopadli s sovražnikom. Lenart je s svojimi borci blokiral orožniško postajo. Ko je šel po trgu, mu je nenadoma prišel naproti možki. Bila je tema in ni mogel prepoznati, kdo je. Lenart ga je ustavil in vprašal po imenu. Trikrat je ponovil svoj poziv, ker se je bal, da ne bi bil partizan in da ne bi streljal nanj. V rokah je držal naperjeno brzostrelko. Tedaj je možki skočil za neko hišo in s težko pištolo užgal po Lenartu. Bil je gestapovec.

Krogla je zadela Lenartovo brzostrelko v kopito in razbila železno okovje. Velik kos železa mu je ramesaril desno roko tik pod ramo tako strašno, da je po nekaj minutah

padel v nezavest. Iz rane je curkoma brizgala kri. Nezvestnega so odnesli k bližnjemu kmetu, ki je Lenarta prevzel v oskrbo in ga skril pred esesovci. Ni pa mu mogel nuditi zdravniške pomoči in Lenart je naslednje dni izdihnil. Sin tega kmeta je truplo na ramah zanesel na pokopališče in ga pokopal.

Sovražnik je medtem že vdrl v Mežico in bataljon se je med borbo umikal. Padla sta dva policista, nekaj pa jih je bilo ranjenih. Med partizani pa je bil razen Lenarta ranjen še eden, toda ne smrtno. Na zbornem mestu bataljona so se znašli vsi borci razen treh, ki so zašli. Naprtli so si na ramena zaplenjeno orožje in opremo in se umaknili nazaj na Peco, kjer so morali nekaj dni odbijati napade pobesnelih esesovcev, ki jim ni šel v glavo drzni napad.

Lenartov grob na pokopališču v Mežici pa je bil vsak dan zasut s svežim cvetjem. Skrivaj so ga krasili domačini – kljub ostri prepovedi nacističnih oblastnikov.

Lenartova smrt je bila težak udarec za osvobodilno gibanje na Koroškem. Tudi mene je močno prizadela. Bil sem njegov mladostni prijatelj. Vedno sem se rad spominjal Tavčmanovih fantov, kako so se skušali pri košnji in žetvi, brez srajc in vsi potni. Prvi pa je bil vedno Franci. Še danes imam v ušesih njegov prešerni smeh. In kako je znal prepevati!

Njegova mati je najprej zvedela za žalostno usodo sina Jurija, ki so ga obglavili na Dunaju, zatem je še čula o Francijevi smrti. Dveh udarcev hkrati ni prebolela. Kmalu je umrla tudi ona.

Pasterk Franc-Lenart, Tavčmanov Franci, se je rodil v Lobniku pri Železni Kapli. V NOV je stopil oktobra 1942, v Kokrši odred, pozneje je bil v Kamniškem bataljonu. Marca 1943 je s štirinajstimi borci odšel na Koroško, kjer ga je Franc Rozman-Stane, komandant IV. operativne cone, ob ustanovitvi I. koroškega bataljona v Koprivni pod Peco, 28. 3. 1943, imenoval za komandanta tega bataljona. Pri napadu na Mežico, v noči med 3. in 4. aprilom 1943, je bil Lenart hudo ranjen in je za posledicami ran umrl. Pokopan je v partizanskem grobišču na pokopališču v Železni Kapli. Za narodnega heroja je bil imenovan 27. novembra 1953.

Karel Prušnik-Gašper: Gamsi na plazu

Štefan Brajdič

Šestkrat ranjen, najhujša pa je sedma rana

Sedel je v starem avtomobilskem sedežu, pred vročimi poletnimi žarki sonca pa ga je branila velika krošnja jablane. Na eni izmed njenih vej je bila z verigama privezana zibka z njegovim najmlajšim vnukom. Okoli njega je tekalo in kričalo pet od dvajsetih vnukov, kolikor jih ima. Hčerka in snahi sta delali nekaj okoli hiše, na njivah ter vrtu. Hiša je velika, pa tudi hlev ima in konje v njem. Problem je v tem, da hiše ne more dokončati, saj jo je treba neprestano dozidavati, ker se družina povečuje. Dobil je že nekaj posojil prek zveze borcev, pa tudi sinova dajeta vsak dinar za hišo. Tri sinove ima in vsi trije so zaposleni: Ljubo in Drago v IMV v Novem mestu, Silvo tudi v IMV, vendar v Šentjerneju. Tri hčerke so že poročene, dve sta odšli drugam, ena pa je še pri njem. Brez moža je ostala, ker ni bil Rom, so mu drugi grozili in se je odšel. Tudi sam ima »lepe« spomine na svoje sonarodnjake. Februarja letos so ga v kavarni v Novem mestu z nožem v želodec. Bil je dolgo časa v bolnišnici in še zdaj bi moral hoditi na previjanja v zdravstveni dom. Ko je šel, ga je napadla neka Romka z dežnikom.

Svetovali so mu, naj gre drugič skozi stranski vhod. Štefan se je sam pri sebi vprašal: »Ali sem se za to boril, da bom zdaj na stara leta hodil skozi zadnja vrata?« Zdaj ne hodi več na previjanja.

Njegova življenjska pot se je začela prve dni februarja 1923. leta v Šmihelu. Njegovo otroštvo se je kmalu končalo, saj je z devetimi leti začel delati z očetom v kamnolomu. On, njegov oče in drugi Romi so drobili kamenje v gramoz za ceste. Delo je bilo težko, vendar ga je Štefan jemal bolj kot igro. Leta so počasi tekla in prišlo je leto 1941. Ravno so začeli delati v kamnolomu, ko je izbruhnila vojna. V tistih dneh Štefan ni vsega prav razumel. Italijani so postali novi gospodarji. Kmalu se je povezal z Jožetom Veselom, čevljarjem, in ta ga je povezal z gibanjem. Z Osvobodilno fronto pa se je povezal tudi njegov oče.

Ker so bili Romi, so jih okupatorji neusmiljeno preganjali in jih zaničevali. V začetku 1942. je za Štefana postalo prevroče v Novem mestu in odpravil se je v partizane. Tako je 15. marca 1942 prišel v Gorjanski bataljon. Dobil je strojnico, saj je bil mlad in utrjen od težkega dela v kamnolomu. Z veseljem jo je nosil in v nje-

govih rokah je pela smrtonosno pesem. Ravno dobro se je navadil na Gorjanski bataljon, ko so mu ukazali, naj gre v Belokranjski odred. Kaj je hotel, kot dober vojak je spoštoval ukaz. Tudi tam se je dobro ujel z drugimi borci, njegova strojnica pa je še naprej pela smrtonosno pesem za okupatorja in njegovo pomočniško sodrgo. Ko je zapela ratata, so sovragi skakali in bežali, da se je kar kadilo za njimi. Štefan je bil vsakič vesel, da se jim je malo maščeval za gorje, ki so ga prizadejali njemu in vsem Romom. Tudi v Belokranjskem odredu ni ostal dolgo. Odšel je v Cankarjevo brigado, kjer je dobil čin in postal komandir voda. Še vedno se spominja svojih fantov Ferencaka, pa Kruljiča iz Kočevja in drugih. V Cankarjevi se je boril do konca vojne. Medtem je tudi napredoval v zastavnika.

Po osvoboditvi se je demobiliziral in odšel v Dolenske Toplice, kjer se je zaposlil pri komunali. Tri leta je delal tam, nato pa je bila želja prevelika in vrnil se je v Novo mesto. Delal je pri obnovitveni zadrugi in na Ukraku si je kupil zemljo ter staro hišo. Za vse je plačal 600 tisoč dinarjev. Zadruga mu je pomagala, da je vse odplačal. Nato se je zaposlil v Mlekarnah, kjer je bil skupinovodja pri polnitvi bitke. Ko je mlekarna propadla, je odšel delat v IMV. Tam je bil do leta 1966, ko se je invalidsko upokojil. Leta v partizanih so zahtevala svoje – zbolel je na živcih in srcu.

Že od osvoboditve sem je imel težave s svojimi sonarodnjaki. Sovražili so ga, ker je hotel biti drugačen kot oni. Delal je in si sam služil kruh in kruh za svojo družino. Drugi Romi pa rajši čakajo na občinsko podporo in otroški dodatek. Najbolj pa ga jezi, da si mladi Romi, ki se zaposlijo, sami lomijo roke in so po več mesecev na bolniški ter dobivajo plačo za nedelo.

Večkrat je to že povedal in si nakopal še večje sovražstvo Romov. Zato on in njegovi živijo sami zase in se skušajo izogibati drugih, saj si ne želijo fizičnih obračunavanj. Nekoliko zagrenjen je, saj ni pričakoval, da bo kot borec deležen sovražstva.

Najbolj pa ga peče to, da ga sovražijo njegovi Romi, za katere se je tudi boril in krvavel med revolucijo. Šest ran je staknil ter za to dobil tri odlikovanja, ni pa dobil priznanja pri »svojih«.

Bojan Kuntarič

Palestinca na Štajerskem

Tisto noč (julija 1941) je bilo temno kot v rogu, da ni bilo misliti na premik. Ko se je napravil dan, smo se premaknili iz taborišča samo kake pol ure daleč. Bil je to silno slab teren, z ene strani prehod, z druge pa zelo težaven dostop. Bilo nas je vsega skupaj osem, ostali so odšli v izvidnico. Med nami sta bila tudi Arabca Junis in Krim. Ta dva so Nemci prepeljevali s Krete v Nemčijo, pa sta pri Celju skočila z drugega vlaka. Zatekla sta se slučajno v hišo, kjer je bila naša javka. Nihče se ni znal z njima pogovarjati, sporazumevali smo se največ samo s kretnjami. Bila pa sta zelo pogumna fanta, Junis bolj kot Krim. Nekoč je bil Krim ranjen v nogo. Splezal je bil na drevo in so ga Nemci dobili, ko je lezel z drevesa, ter ga zbodli z bajonetom.

Ko smo se umaknili na novi položaj, smo računali, da bodo Nemci prišli za nami. Junisa in Krima smo poslali na mestno, koder je bilo največ verjetnosti, da pridejo Nemci. Modrasa in neko tovarišico pa smo poslali v drugo zasedo. Še dva partizana smo postavili v

tretjo zasedo. Vse to je bilo zelo blizu našega taborišča. Zjutraj, kakor hitro se je zdanilo, smo zaslišali divje streljanje čisto v naši bližini. Ropotali so mitraljezi in brzostrelke ter eksplodirale ročne granate. Nemci so udarili v prazno...

Potem smo imeli dva dni mir. Premaknili smo se v hosto prav nad hišo tistega kmeta, ki nas je izdal. Bili smo tako blizu, da bi bil skoraj lahko pljunil na bajto. Ženska, ki nam je prišla povedat, da smo izdani, nam namerč ni povedala, kdo nas je izdal. Tudi tretji dan je bilo še vse mirno. V zasedah pa smo bili noč in dan. Lepega jutra, prav ko je začelo vzhajati sonce, je začelo pokati prav tam, kjer sta bila v zasedi Junis in Krim. Švabi so nas pritisnili čisto na rob višine.

Bili smo spet izdani. Med bojem me je oplazila jeklenka in sem padel čez rob v prepad. Pri padcu sem si nalomil nogo in nezavesten obležal v majhnem potoku...

Dva dni in dve noči sem tako ležal ves krvav, žejen in lačen... Proti jutru sem se skril v hosti in prespal dan, proti večeru

pa sem prišel na našo javko. Potrkal sem na vrata. »Kdo je?« so vprašali. »Skala,« sem odgovoril. Niso mi hoteli takoj odpreti, najbrž so mislili, da je moj duh. Prepričal sem jih, da sem res jaz, in so mi odprli. V majhni sobi je bila zbrana vsa moja četa. Ko sta me zagledala Junis in Krim, sta skočila k meni, me tako objemala in stiskala, da sem si mislil: Nemci me niso zadavili, ta dva pa me bosta. Oba sta jokala. Junis se je vrgel na tla in začel po muslimansko moliti Alaha. Potem so mi povedali, da je umrl tisti »vahtmajster«, ki sem ga bil zadel. Povedali so mi tudi, kako je bilo, ko sta bila Junis in Krim v zasedi in se nam je bližala nemška kolona. Ko so bili Nemci že na sto metrov, je hotel Krim streljati nanje. Junis pa mu je rekel: »Ne streljaj! Pusti jih, da pridejo na petnajst metrov.« Res sta jih spustila na petnajst metrov in užgala po njih. Takrat smo imeli malo municije in je bilo treba z vsakim strelom zadeti. Ubila sta tri oficirje in nekaj SS-ovcev.

Poslali so me na okrevanje v Teharje, četo pa je prevzel Vilč Šlander. Ka-

sneje smo tudi izvedeli, kdo nas je izdal. Šlander je s svojo četo odšel nazaj na tisti teren. Jaz sem bil še tako slab, da se nisem mogel gibati...

Vilč je kmalu nato odšel s svojo četo v vas Planino nad Laškim. Tam je bila sovražna postojanka. Korakali so ob belem dnevu po glavni cesti in prepevali. V Planini pa so jih Nemci pričakali v zasedi. Nekaj jih je tudi padlo. Samo Junis, Krim in Iztok, mlad fant, so se nekako pretolkli in se vrnili naravnost k onemu kmetu, ki je izdajal. Najbrž Iztok ni vedel, kako je s tem kmetom. Ko so prišli k njemu, jih je ta lepo sprejel, potem pa šel po Nemce. Ko so jih Nemci obkolili, so fantje sprejeli borbo in se junakoško bili.

Nemci so hišo zažgali. Trije junaki pa so se kljub temu, da so bili ranjeni, še naprej v dimu in ognju tolkli z Nemci. Iztok, ki je bil mlad skojevec, je skočil iz hiše in se hotel prebiti skozi nemški obroč. Toda komaj je planil skozi vrata, je že padel. Junis in Krim pa sta še dalje vztrajala in v bajti zgorela. Vilč Šlander pa je bil padel pri Planini. Tako je bila prva Celjska četa popolnoma likvidirana.

Peter Stante-Skala:
Prva Celjska četa

Martin Ispanovits

Sedem ran

Vojna pot nekdanjega fantiča iz severne Bačke, ki danes kot mož dela in živi v Budimpešti, kjer je član Zveze madžarskih borcev odpora in protifašistov, krojaškega vajenca iz mesteca bogu za hrbtom, se je začela, ko se je skupaj s sovjetskimi vojakmi priključil enotam Jugoslovanske ljudske armade v bitkah za osvoboditev Jugoslavije. Tolkel se je v znani batinski bitki, kjer ga je močno poškodoval zračni pritisk bombe, ki je padla nedaleč vstran.

»Iz novosadske bolnišnice,« je pripovedoval ob pomoči prevajalke Valerije Čalaban »sem prišel v Prvo vodinsko brigado in bil z njo v slavonskih bojih, dokler nisem bil 21. aprila 1945 zno-

va ranjen pri Podravski Slatini. Tokrat huje kot prvič: sedem ran v hrbtu in obeh rokah me je prisililo, da sem do konca novembra ležal v bolnišnici. Vojna je bila zame končana.«

Martin je ostal v Jugoslaviji in začel v Somboru delati kot natak, pozneje pa se je zaposlil v svojem prvotnem poklicu, krojaštvu. Nenehno se je zdravil, še sedaj nosi v

sebi dele granate, vendar se je boleče zlo le nekako umirilo.

1948. leta se je vrnil domov.

»Nekateri znajo zelo lepo pripovedovati, jaz pa vem le, da nas je bilo strah smrti. Spominjam se osvoboditve Našic, vso dolgo noč je mlelo, naposled je bilo težko izluščiti, kdo strelja na koga, vsaka hiša je bila trdnjava zase. Ljudje so dobivali živčni zlom...«

Vprašujete me za taborišče Šarvar. Morda res nismo dosti storili, da bi to taborišče, kjer je bilo veliko vaših ljudi, približali našim ljudem, da bi ga bolje uredili. Vendar je tako, da pač to ni edini kraj, ki bi mu morali posvetiti več pozornosti. Poglejte, tu je tudi zapor Šatoraljuhelj, kjer je bilo prav tako veliko vaših in naših ljudi. Tamkaj je samo spominska plošča. V trikutu med Baranjo in Beremenom je grobišče padlih in

spominska plošča. Sicer pa, v vsakem večjem madžarskem zaporu so bili jugoslovanski politični zaporniki. Obeležje teh mest je vselej na dnevnem redu, kadar pridejo na obisk predstavniki jugoslovanskih borcev.«

Prav zaradi teh obiskov so Madžari vendarle postavili spominska obeležja v Beremeni in Šatoraljuhelju.

»Ko danes po mnogih letih znova potujem skozi te kraje, se čudim modernim avtocestam, na novo zgrajenim mostom, vsemu. Poglejte, Beograd je mesto, kakršno je marsikatero v mnogo razvitejših državah. Jugoslavija je dežela, ki je naredila ogromen skok naprej, precej več kot so pričakovali – in želeli – nekateri. To je povsem moderna družba z izvrnimi rešitvami v svoji družbenopolitični ureditvi, s smelimi poizkusi kar najbolj približati oblast delovnemu človeku.«

mst

Vasilis Venetsanopoulos

»Vedno sem spoštoval Titovo miroljubno politiko!«

Za razliko od Jona Tutoveanua, romunskega borca, je Grk Vasilis Venetsanopoulos, član Koordinacijskega komiteja borcev grškega odpora, popolno nasprotje: visok kot bor, sivolas kot lišaj na smreki, tršat in ponosno nagnjen nazaj, umirjen v svojem ponosu, redkih besedi, a zato s predirnimi pogledom, ki pa vendarle ne skriva prijaznosti. Zdi se, da bi bilo težko dokopati se do Vasilisovih skrivnosti: nedvomno je človek, ki ne nosi

duše na dlaneh in ki misli ne razdaja za karsibodi.

Venetsanopoulos je bil član odporiškega gibanja v Grčiji že od samega začetka, ko je bil na čelu odpora general Sarafis. Kot oficir redne vojske je prešel v Elas, grško odporiško gibanje.

»Z jugoslovanskimi partizani med vojno nisem imel stikov, vendar smo o njih precej slišali. Po državljanski vojni smo odkrito simpatizirali z Jugoslavlani.

Prvih sem bil v Jugoslaviji

v Dubrovniku, lani na konferenci o varnosti in sodelovanju v Evropi, vendar imam o tej deželi odlično predstavo. O njenih žrtvah, o poslednosti v njenem medvojnem in povojnem obdobju. Nesporno je, da je k temu pripomogla Titova čvrsta in neupogljiva miroljubna politika.

Podobno kot jaz čuti do Jugoslavije in njenih ljudi tudi naš narod. Mi borci se pretežno srečujemo na me-

dnarodnih sestankih, a bi teh stikov moralo biti več. To sem tudi zapisal v svojem poročilu. Glede na to, da ima Jugoslavija velike izkušnje, bi lahko v marsičem koristila tudi nam. Tega ne bi smeli zanemariti.

Obstaja obojestranska želja, da bi se pogovarjali, izmenjavali poglede na stvari, spoznavali zgodovino...«

Venetsanopoulos tudi misli, da bi morali še bolj učvrstiti sodelovanje ob meji, uvesti nekatere stalne, praktičnejše oblike, ki bi to sodelovanje ne le poglobile, pač pa prispevale k prijateljstvu obeh držav. Veliko bi pri tem lahko storili prav borci.

»Balkan bi moral spremeniti v trdnjavo miru in prijateljskega sožitja. Svet je v veliki nevarnosti in kdo se ne bi bolj zavzemal za mir kot mi, borci proti nasilju?« je dejal za slovo Venetsanopoulos.

mst

Vera Kodelič

Samoupravljanje – čuvar delavskih pravic

Ob robu kongresne gneče, stisnjena v kot enega številnih prostorov skupščine in vendarle ne sama, saj je okoli naju nenehno vrvelo, skorajda bučalo – kongres jugoslovanskih borcev je bil takorekoč na višku, je Vera Kodelič, delegatka na devetem kongresu iz mariborske regije, natančneje, iz Slovenske Bistrice, prepričano in odločno dejala:

»Prav zanimivo je, da smo, kadar je treba koga pokritizirati, na tapeti vselej borci in – mladina. Zakaj borci? Ker pač znamo naravnost in odločno pokazati na napake, tudi na krivce (četudi še vedno premalo) in ker nismo pripravljeni ničesar zamolčati. Navsezadnje smo se za to, kar imamo, tudi borili, in je potem tudi razumljivo, da reagiramo tako. Zakaj mladina? Ker je vedno bila in bo revolucionarna, ker ni voljna sprijazniti se z okostenelimi pogledi na svet, ker hoče nenehno spreminjati. To seveda ni slabo. Preostane torej še nekakšen srednji sloj. Tam je jedro nergaštva. Delavec in kmet redko kritizirata.«

Nekdanja aktivistka iz Gladloke v kočevski občini, iz znane partizanske družine, sestra Marija je padla že 15. avgusta 1942, delegatka na kongresih mladine v Kočevski Reki in Drvarju med vojno, je danes sekretarka občinskega odbora ZZB NOV v Slovenski Bistrici. Človeku je prijetna njena odločnost in predanost stvari, kot pravijo borci. V njenem glasu ni razburjenja, ki bi prekinilo normalen potek pripovedovanja. Dolgoletne izkušnje nekdanje aktivistke so vidne domala v vsaki besedi, kretnji, tudi nasmeju, če hočete. Vera je življenje občutila v vseh razsežnostih, od tople materinske sreče do najglobljega sovraštva in težke človekove nemoči in podlosti ter trpljenja.

Vse to pa je seveda po drugi strani iztočnica za razmišljanje ob kongresnih temah in prav tukaj je bilo marsikaj, ob čemer je nemirni Verin duh za hip zastrmel sam vase, pa tudi navzven, med nas, v družbo nasploh.

»Takole bi rekla za začetek – to je poudaril tudi kongres: globoko me moti, da kajkrat ne najdemo in ne najdemo skupnega jezika med jugoslovanskimi narodi in narodnostmi, celo to, da se še vedno sploh pogovarjamo o tem, ko bi to že zdavnaj morali spraviti z dnevnega reda. Po dobrih starih navadih se tudi vse preveč pogovarjamo, še vedno pa nismo, denimo, v stabilizacijskem procesu, pripravljeni zategniti pasu. No, že vem, da bo kdo dejal: Kodelička spet nerga in se bo posmehnul... vendar še danes vem, kako je bilo, ko sem 1948. leta rodila hčerko, čemu se je bilo takrat tre-

ba odpovedovati in kako smo vse to znali narediti. Če je bilo mogoče takrat, čemu ne bi bilo danes? Smo zares tako razvajeni? Tudi duševno, da nismo pripravljeni razumeti nekdanjega boja, odrekanj?

Jaz na vsakem sestanku povem, da bi radi veliko imeli in malo delali, in takrat tista sredina, o kateri sem govorila, ki se velikokrat skriva za nekakšnim kvazisamoupravljanjem, zatuli.

Moti me tudi, da ne smeš dandanes nikomur ziniti niti besedice več. Če je iz druge republike, ti bo kot iz topa privlekel na dan šovinizem, nacionalizem in bogve kakšno šaro podobne vrste še. Če

se reče kaj komu iz proizvodnje, bo privlekel na dan samoupravljanje, svobodo in pravice in tako za marsikoga postaja samoupravljanje ščit pred nedelom, neredom, samovoljo in še marsičem. Vsega tega s parolami seveda ne bomo odpravili, niti poglobili samoupravnega socializma, ki je za nas seveda edina možna pot.

Možnosti kljub različnim zatrjevanjem kajpak ni veliko: dobro, zavestno opredeljeno delo, nenehno poglobljanje samoupravljanja, bratstva in enotnosti in zaostritev odgovornosti na vseh ravneh, od krajevne skupnosti do republike.«

Vera ve, da s principom

»bo že nekako« ne bomo nikamor ali vsaj daleč ne prišli. »Kar nekako smo se navadili«, pravi, ko v kotu zaradi trušča in gneče loviva besede dobesedno iz ust eden drugemu, »da stokamo in stokamo. Kot sem rekla za rojstvo moje hčerke, smo bili zadovoljni z malim, kar je bilo na voljo. Danes: ni kave, ni en dan bencina – in dvignemo vraga in pol. Ne rečem, da je to pomanjkanje v redu, saj nam v marsikaterih primerih povzroča gospodarsko pa tudi politično škodo, potrpeti bi se pa le dalo. Imamo dobre ljudi, zlato mladino, sposobni smo marsikaj izpeljati in bomo tudi to stabilizacijo, jaz sem v to prepričana!«

Včasih pač ne moreš drugače, kot da se nasmeješ. Ob nenehnih – pa zato istih – napakah, od katerih bi se že zdavnaj lahko naučili, pa se še kar učimo. Draga šola, se pošali Vera, dražja od vsake fakultete.

»Bratstvo in enotnost? To bi že zdavnaj moralo biti življenjsko dejstvo, način našega življenja, ne pa da vse bolj razpravljamo o tem! Če je samoupravljanje čuvar delavskih pravic, človeka nasploh, potem je bratstvo in enotnost porok, da se prvo sploh lahko izvaja, in če vse to drži, potem bi morali naše samoupravljanje nenehno izboljševati, ne pa da ga kritiziramo in tu in tam nekako megleno zavračamo.«

Misli, ki so ob borčevskem kongresu imele še posebno težo, saj so bili borci vseskozi nosilci naprednih idej in jim torej tudi danes ni vseeno, kaj

delamo, kako živimo in – kakšne napake nam uha-jajo izpod rok. Hote ali nehote. Toliko stvari je, pravi Vera, ki bi jih lahko z levo roko odpravili, a je najhuje, da v nekaterih sredinah nekako ni prave volje.

»In vendar smo mi borci prepričani, to je potrdil tudi kongres, da veliko zmoremo. Mar nismo že doslej tega dokazovali?«

Življenjska vloga igralca Vjekoslava Afrića

Sutjeska.

Sedma SS divizija ogorčeno napada. V Centralni bolnici na Pivski planini čaka na »biti ali ne biti« okoli 2000 ranjencev.

»Čigav je ta ogenj?« me vpraša prišlec, partizan. Govoril je tiho, počasi, držeč se za gorjajo, ki mu je pomagala pri hoji. Iz otonane glave so mu mrzlično sijale oči. Nedvomno tifusar.

»Tifusar.« rečem.

»Nisem. Le oslabe sem. Nisem več mlad. Saj lahko prisedem? Ne da bi počakal na odgovor, sede zraven mene, naslonjen na drevo.

»Izdržal bom, prav gotovo bom izdržal. Le malo, čisto malo sem oslabe,« je bolj zase kot za nas govoril.

Se bi rad nekaj povedal, ko se je skozi prasketanje ognja zaslišal jok in stokanje. »Nekdo joče?«

Ljudje spijo, nihče se ne premika.

»Pusti ga, naj se zjoče,« šepeta prišlec.

»Lažje mu bo, ko se zbudi.«

»Težko prenašam jok. Veseli bi morali biti. Partizan... ne sme jokati... niti v spanju. Glej, otrok joče.«

Hlipanje je vse bolj prihajalo do nas. Starejši borec ga prime, nalahko, za rame.

»Tovariš, kaj ti je?«

Jok je potihnil.

»Jočeš kot ženska!«

»Saj tudi sem... vendar ne jočem,« je skoraj kriknila prebujena partizanka.

»Pusti me spati.«

»Mater mu božjo, človek enostavno ne ve več, kdo je moški, kdo ženska.«

»Poznam jo,« zašepeta prišlec. »Dva dni je nosila v nahrbtniku mrtvega otroka, misleč, da ga bo oživila. Včeraj ga je zakopala. Niti ena sama solza se ji ni utrnila. Poljubila je zemljo, kamor je zakopala otroka, in brez besede odšla za kolono. Zato, ljudje, joka v snu. To je vse!«

Dekle se je približala ognju, se zgrbila in znova zaspala. Zamislili smo se.

Detetov pogreb mi ni in ni hotel iz glave. Opazoval sem dekle, ki je poljubila zemljo. Misel se mi je razrašala v sliko. Z rokami koplje vlažno zemljo. Ne globoko. Dete je bilo drobceno, mršavo, izlakoteno. Ko se je prepričala, da se ne bo nikoli več nasmejalo, ga je zakopala.

Pred nekaj dnevi smo hodili po neki dolini. Pet nas je bilo. Pravkar se je zdanilo. Rahlo je deževalo, gosti oblaki so se vleкли okoli okoliških hribov.

Zresnjeni in tihi smo hodili ob neki reki in tik pred tem, ko smo se namenili vzpeti v breg, sem opazil truplo.

Bila je prekrasna deklica v italijanski uniformi. Pomislil sem, da zagotovo ne spada k temu bitju, polnemu nežnosti. Lahko bi dejal, da je delovalo skorajda smešno: tako izgleda otrok, oblečen v oblačila odraslega. Lutka, oblečena v vojaka. Najbrž je imela petnajst, morda šestnajst let. Pregledali smo ji žepe. Nikakršnih dokumentov nismo našli, ničesar, kar bi nam karkoli povedalo o njej. Tudi ran ni imela.

Umrla je zaradi pritiska zraka, bombne eksplozije.

Leži tako mrtva partizanka, otrplo začudenje se ji je vtisnilo na obraz.

Partizanka mala. Niti živeti nisi začela, in vendar si že heroj!

Odnegli smo jo k obali, sneli kape in za hip obstali tihi, nemi... Potem smo truplo porinili v vodo, v vir življenja, v nevračanje...

Prišlec se je spet vtaknil v mojo tihoto.

»Daj, tovariš, povej mi, kaj je to inkubator?«

»E, stroj za izdelavo piščancev.«

»Bogati, vi meščani vse veste,« zašepetal je sosed v polsnu. »Jaz sem šele včeraj zvedel za takšen stroj. Ko vse to mine, ga kupim in glej, vzgajal bom piščančke. Pravijo celo, da lahko na podoben način vzgajaš tudi jajčke. Čuj, si ti že jedel udomačenega zajca?«

»Sem.«

»Vidiš, pri nas tega ne jedo. Kaj vem, zakaj ne. Jaz bom kupil ta inkubator in potem zajce prodajal v mestu. Poglej, da nisem prišel v partizane, nikoli ne bi slišal za ta inkubator. Bože, kaj vse si ljudje izmi-

slijo. Vprašaj takole človeka, hej, kdo ti je oče, kdo mati, on pravi, jaz sem iz inkubatorja!«

Prišlec utihne in – zaspi.

Bal sem se, da ne bi kdo v spanju padel v ogenj, zato nisem zatisnil očesa vso noč.

Pri sosednjem ognju je nekdo prtajeno prepeval:

»Nas dva brata ratujemo, ne plač majko ako poginemo...«

Dež se je znova vli. Razveselil sem se. Jutri, najbrž, ne bodo prišli avioni. Jutri, najbrž, bo miren dan...

Iz spanja, ki se je nehote obesil na veke, me je zbudila tista fatalna beseda: »Pokret!«

S palico sem zbujal ljudi okoli sebe.

Gasili smo ognje, nemi, kot okosteneli.

V bližini je tekel potočič.

»Napijte se, kdo ve, kdaj spet pridemo do vode.«

Starejši partizan in jaz sva še vedno gasila ognje. Potem mi je podal roko.

»Zdravo, igralec. Prijetno mi je bilo nočoj. Ni vrag, da se ne bova še kdaj videla...«

Hotel je že oditi, vendar mu je pogled obstal na mojem sosedu.

»Glej, glej, inkubator!« še ni vstal. Podregaj ga malo močneje. Spi kot top.«

»Prijatelj, vstani, gremo!«

Ko sem se dotaknil ramena, se je zrušil, kot je bil dolg in širok. Pokleknil sem zraven njega, ga začel masirati, človek pa nič... Pritisnil sem uho na prsi. Bil je hlad.

»Mrtev je!«

»Konec je z inkubatorjem, ni mu uspelo, da ga kupi!«

Razburjen sem se odkril.

»Kaj bom z njim?«

»Sprazni mu žepe, da tega ne stori sovražnik. Odkrij ga.«

Pri sebi ni imel ničesar, le na prsih se je videlo veliko tetovirano srce, predobeno s puščico, v porog vojni in sovraštvu.

»Gremo!«

Kolona se je že premikala. Hitro smo zapustili ognjišča in poslednje počivališče mrtvega tovariša.

Kolona pa se je premikala, premikala... (Vjekoslav Afrić, igralec, znan predvsem po vlogah klasičnega in realističnega repertoarja, se je 1942. leta pridružil partizanskim gledališčem. Udejstvoval se je tudi kot režiser in profesor. Afrić, ki je od leta 1931 živel v Zagrebu, je tvorec prvega jugoslovanskega igranega filma, Slavice).

Silva, Julka in Marija iz cerkljanske zibelke partizanstva

Koliko nakopičenih kilometrov – kdo bi jih izmeril?

Cerkno – zibelka partizanstva. Zgovoren simbol tesne povezanosti kraja in njegovih ljudi z narodnoosvobodilnim gibanjem. Vestno aktivistično delo na terenu, številne obrtne delavnice, ki so skrbele za partizansko vojsko, cerkljanski fantje in dekleta v oboroženih partizanskih enotah, bližnja bolnišnica Franja, partijski tečaj, poveljstvo 9. korpusa NOV, središče številnih razprednih vezi med partizansko vojsko na Primorskem in Gorenjskem, razna srečanja partizanov, če hočete – tudi prve partizanske smučine, pa prijazne domačije, ki so nudile borecem vse do poslednjega krompirja...

V tej zibelki so rojene tudi Silva Ličar, Julka Čuk in Marija Pagon. Seveda že več kot poldrugo desetletje prej in ko se je v Cerknem rodilo partizanstvo, so bile Silva, Julka in Marija v najlepšem cvetu svoje mladosti. Julki je bilo komaj šestnajst let, Silvii osemnajst. Vzgoja in zgled doma sta bila največji učitelj, ko je bilo treba sovražniku, vojni in tudi sebi odgovoriti na vprašanja: Kam? Kako? in Zakaj? Ko je

sprejeli na komandi mesta Cerkno. Od tam je prišla na komando mesta Čepovan, potem v Šempeter, nazadnje, ob koncu vojne, pa je delala v Čedadu oziroma okoliških vaseh. »Bolničarska torba, obveze, tablete in drug sanitetni material, kar se je pač dalo dobiti – vse to me je neprestano spremljalo,« pripoveduje Silva. »Ranjencev pa le ni bilo toliko kot v brigadi...

Pogovor v mirnem, skoraj praznem salonu hotela v Cerknem teče dalje. Regine ni in ni. Pa tako rade bi mi jo predstavile tovarišice. »Veste, ona je bila med partizani že 42 let,« pravijo. »Tako pogumna, da je še ostalim vplivala pogum. Pa, prijatelj smo vseskozi; pred vojno, med njo in še danes.«

V Cerknem so bili fašisti vse do zadnjega dne, do kapitulacije Italije. Biti je bilo treba zelo previden. Vsak najmanjši namig – in že je nastradala cela družina. Julka in Marija sta skupaj odšli v 2. bataljon Vojkove 2. čete. Zaprisedli sta pred finančarstvo kasarno v Cerknem. »Uniforme? Kaj pa!« je zamahnila z roko Marija. »Kar smo prinesli od doma, to je

smrti,« se je prišla za glavo Marija. Njene zgovorne kretanje z rokami, ki spremljajo pripoved, so živ dokaz mladostne predrznosti in večkrat nepremišljenosti. »Takrat mi še na pamet ni prišlo, da sem blizu smrti. Klic: 'Umaknita se!' je bil prepozno. Granata nad predorom v Podbrdo je počila. Ni bilo časa za umik. Ko se je spet vse pomirilo in so naju v mislih že pokopali, sva z Julko popolnoma očrneli stopili pred tovariše. Vzdih olajšanja se nama je izvil iz prsi, na obrazih tovarišev pa se je razlezel nasmeh.«

Julkina in Marijina pripoved se prepleta. Oživi spomin na belogardistično gnezdo Staro Oslico nad Sovodnjem, na Koprivnik, na novembrsko hajko triinštiridesetega, ko je bilo treba brodi ti Idrijo in se je noga v zmrznjenem čevlju počutila kot v pasjem gobcu, na ranjence, ki so jih nosili skozi sneg in mraz, pa ni bilo ne odev ne hrane – ničesar, tudi zavetnega prenočišča ne, samo kar je ponudila narava pod smreko v gozdu. »Tri dni smo bili takrat obkoljeni.«

»Niso bili vsi ljudje vredni zaupanja, toda kaj ko jim ni na zunaj pisalo, kam piha veter. Nekoč smo šli na Gorenjsko, Julka, spravi izčrpane v pokretno bolnišnico,« so mi naročili. Celo noč smo hodili. Nekje nad Kranjem smo se ustavili, da si odpočijemo in damo kaj pod zob. Gospodinja domačije, kjer smo potrkali na vrata, nam je odprla, svojega osemletnega sinčka pa je poslala po mleko. Ni preteklo pol ure, ko smo že bili obkoljeni. Razpršili smo se kot iskre in tako rešili cel bataljon. Le intendanta smo pogrešali, ko smo se naslednje jutro spet našli. Padel je...

»Ali je mogoče, da človek toliko prenese?« se sprašuje moje sogovornice. »Lakota, žeja, slaba obleka, mraz in naporene poti... Kolikokrat je začelo najbolj pokati ravno v trenutku, ko si hotel nesti žlico v usta! Pa je bilo treba vse pustiti. Večkrat smo hodile in spale, kakor da je za nas vse odpisano. Sanjale smo o topli peči in o trdnem zidu, za katerega bi se oprijele, pa smo stegovale roke v prazno. Bil je samo sneg, neusmiljen v svojem hladu. V njem so ostajali zakati, da se posuši.«

»Se še spominjaš, kako sva nosili okrvavljen zelen jopič nekaj časa jaz, potem ti,« je segla Mariji v besedo Julka. »Slekla sem ga nekemu mrliču, ki je ležal ob poti. Kaj pa sem hotela, ko je mraz tako pritiskal,« je še dodala v opravičilo svojemu dejanju in skomignila z rameni.

»Lepo po vrsti,« se ni dala premotiti Marija. »Po zapirki v Cerknem smo najprej odšli na Vojsko. Zbirali smo orožje, ki ga je tam zapustila italijanska vojska. Oboroženi smo krenili na Bukovo. Pred nami je bil načrt akcije: minirati železniško progo v dolini. Takrat sva z Julko, ki sva bili zraven kot bolničarki, komaj odnesli pete in ušli

Silva (v sredini) s tovarišicama Kristino iz Sv. Lenarta v Benečiji in Almiro iz Kala nad Kanalom

rokah si, mi je dejal prijazen glas,« pripoveduje Marija. »Ponudili so mi fižol in obeležen krompir. Preveč sem bila oslabela, da bi sploh občutila lakoto. Odklonila sem. In v tistem trenutku so se pred hišo pojavili Nemci. Domači so me spravili na peč in me dobro pokrili. Gospodinja je bilo kar slabo, tako se je balala, da me Nemci odkrijejo. Pa niso vstopili; le mleko so hoteli imeti. Spet en vzdih olajšanja.«

Tudi Julka je v bataljonu zbolela. Vrnila se je domov. Čez nekaj časa sta jo prišla iskat tovariša Janez in Jože, pa ni ostala dolgo časa pri njih. Odšla je na telegrafski tečaj, po njem pa najprej v Cerkno k telegrafom in nato v Čepovan, kjer so vzpostavljali zvezo s Predmejo in Lokvami. Glavna telefonska centrala je bila takrat na Lonku. Ob koncu vojne je bila spet v Cerknem. Pešpot v Gorico na pošto ob osvoboditvi ji bo ostala za vedno v spominu in tudi tisti trije meseci, ki jih je potem še prebela v Vipavi.

Se nekaj označuje Julkino partizanstvo, kar je izdala šele ob koncu svoje pripovedi: bila je tudi bombaš. O dogodku v Baški grapi takole pripoveduje: »Cel dan smo stali za Križem in čakali, da pade mrak. Zvečer smo se podali v napad v Baško grapo. Zagnala sem tri ročne, potem pa je začelo tako pokati, da sem odrevenela celo noč stala za neko bukvijo.«

»No ja, pa tudi kaj veselega in smešnega se je zgodilo,« pravijo tovarišice in se sporazumejo s pogledi, češ, da ne bomo govorile samo o vsem hudem v vojni. »Velikokrat je bilo lepše kot danes. Ko je nehalo pokati, smo pa peli in plesali. Naj smo bili še tako utrujeni, čim se je v brigadi oglasila harmonika, ni nihče več vedel za utrujenost. Tudi z ušmi smo še nekako shajali, čeprav jih je bilo toliko, da bi jih lahko poslal na patrolo,« so še šalivo dodale.

»O Adamu povej,« je Marijo dreznila Julka. »Da, da, o Adamu,« je še vzpodbujala Silva. Marijin pogled je splaval skozi okno in skrivnostno se je nasmehnila. »Adam? Ja, to je bila pa ljubezen, prva ljubezen. Pravzaprav ni pomembno, kako mu je bilo v resnici ime.

uniforme. V strahu sem se prevrnila čez dva mrtva partizana ob cesti. Ropot kanglic in Adamovi klici: 'Marija, Marija!' In navsezadnje – ves strah zama. Nemci so se namreč umikali, v nemških uniformah pa je šotorila 31. divizija partizanske vojske... Kmalu potem sva se z Adamom razšla. Pravzaprav niti ne vem, kako.«

Kilometri madej vojno prehojenih poti so se kopičili. Kdo bi jih danes izmeril? Dogodki so se nizali v življenjsko zgodbo, v zgodbo s poanto miru, za katerega se je bilo treba bojevati in za katerega je tudi danes potrebna človeška volja. Vse tri, Silva, Marija in Julka, so nagrajene z medaljami za hrabrost in medaljami za slug za narod in Silva je pred dve letoma prejela še bronasto odličje OF. »Mislili so, da nas bodo zlomili, pa nas niso,« pravijo odločne Cerkljanke. Sedaj so že upokojene; doma gospodinjo, pestujejo vnuke, kmetujejo in razmišljajo o sodobnem svetu. »Nekdo je kriv za krizo, v kateri trenutno smo,« menijo. »To je treba ugotoviti in treba je tudi nase pokazati odgovorno. Da, tudi danes se je treba boriti, toda brez puške. Možnost je dana vsakemu, ki hoče delati. Preveč razkošja pa škoduje.«

Čeprav že upokojene, se Silva, Marija in Julka počutijo sredi življenjske arene. V delovni organizaciji Eta v Cerknem, kjer so zapustile dober del svojega življenja in svoje ustvarjalnosti, jih niso postavili v kot in jih prepustili prahu pozabe. Še vedno jih imajo za svoje. Nudijo jim možnosti za letovanje na morju, povabijo jih na praznovanje novega leta, ob dnevu žena se jih spomnijo s čestitkami, vabijo jih na sin-

Od leve: Marija in Julka s titovkama

Spomini se nizajo v zgodbo s poanto miru, za katerega se je bilo treba bojevati.

nila sem, da se morava rešiti. Nekdo se je ponudil, da naju pelje čez Govejk, kjer je lažja pot. Celo noč smo hodili, pa nismo nikamor prišli. Najin vodič ni poznal poti. Zjutraj smo spodaj pod nami zagledali šotore. Nemci?! Bilo je bolj potrditev kot vprašanje, ko smo zagledali nemške

dikalne izlete, lani so organizirali zbor skojcev in vedno so jim odprta vrata, če si hočejo ogledati, kako napreduje delo v Eti. »Lepo se nam zdi, da smo še vedno del življenja te delovne organizacije,« so zagotovila tri dekleta – tri borke iz Cerknega.

Živa Drole

Silva Ličar

bilo treba napraviti korak. Kar štirje člani Marijine družine so bili v partizanskih enotah. Pri Silvii je bil očev kovač, ki je imel orožarno za partizane.

»Kako se je začelo? Partizani so prišli v vas in takoj smo bili organizirani,« je začela pripovedovati Silva, potem pa nestrpnost pogledala na uro in dodala: »Ko bi vsaj še Bevkova Regina prišla. Morda pa pride, saj je obljubila... Z njo sva bili namreč skupaj v Prešernovi. Nekega dne, bilo je avgusta 1943, me je prišla Regina iskat. 'Pojdi z menoj, rabim bolničarko,' je dejala z glasom, ki ni trpel ugovora. Pogledala sem mitraljez, ki ji je visel čez rame, in se kar hitro vživela v novo vlogo. Nahrbtnik je bil v hipu pripravljen in tako sva skupaj odšli v 1. četo 1. bataljona Prešernove brigade. Ostala sem do naslednjega poletja. Boji so si sledili. Treba je bilo skrbeti za ranjence, prati, tudi obveze smo prali. Mila pa ni bilo, zato smo si pomagali s pepelom v vrečkah. Nekaj časa sem nosila torbo z naboji. Takrat sem bila pomočnica mitraljezca. Pa Mravljevega griča ne bom nikoli pozabila,« niza Silva utrinke svojih partizanskih dni. »Tam so me sprejeli v partijo. Kako sem bila ponosna! Biti sprejet je pomenilo, da si se dobro izkazal in da ti zaupajo.«

Poleti 1944 je tovariš Svarun izročil Silvii prepustnico, da se lahko vrne domov. Takrat je odšla na bolničarski tečaj, ki je bil v Masorah. Spričevalo s podpisom dr. Aleksandra Gala-Petra, ki ga je prejela ob koncu tečaja, je danes razgrnila pred nami ne zato, da bi se hvalila, ampak kot lep spomin iz tistih težkih dni. Kot bolničarko so jo

Julka Čuk

bilo vse. Znesli pa smo toliko, da po vojni ni ostalo dobesedno nič. Očetove čevlje sem nosila. Hlače smo šivale iz vojaških odev, pa tudi parale smo jih, da smo potem lahko pletle jope. Kolikokrat se je zgodilo, da si moral leči, ko si opral obleko, in počakati, da se posuši.«

»Se še spominjaš, kako sva nosili okrvavljen zelen jopič nekaj časa jaz, potem ti,« je segla Mariji v besedo Julka. »Slekla sem ga nekemu mrliču, ki je ležal ob poti. Kaj pa sem hotela, ko je mraz tako pritiskal,« je še dodala v opravičilo svojemu dejanju in skomignila z rameni.

»Lepo po vrsti,« se ni dala premotiti Marija. »Po zapirki v Cerknem smo najprej odšli na Vojsko. Zbirali smo orožje, ki ga je tam zapustila italijanska vojska. Oboroženi smo krenili na Bukovo. Pred nami je bil načrt akcije: minirati železniško progo v dolini. Takrat sva z Julko, ki sva bili zraven kot bolničarki, komaj odnesli pete in ušli

Marija Pagon

mrznjeni sledovi težkih korakov. Oslablosti so sledile bolezni.«

»Nekoč sem se po dveh dneh spanca prebudila v neki izbi v Robidnici nad Cerknim. 'Ne boj se; v dobrih

ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEV

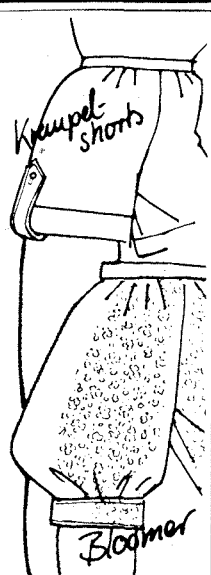
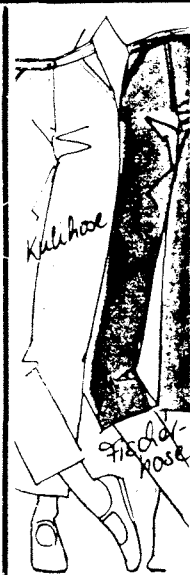
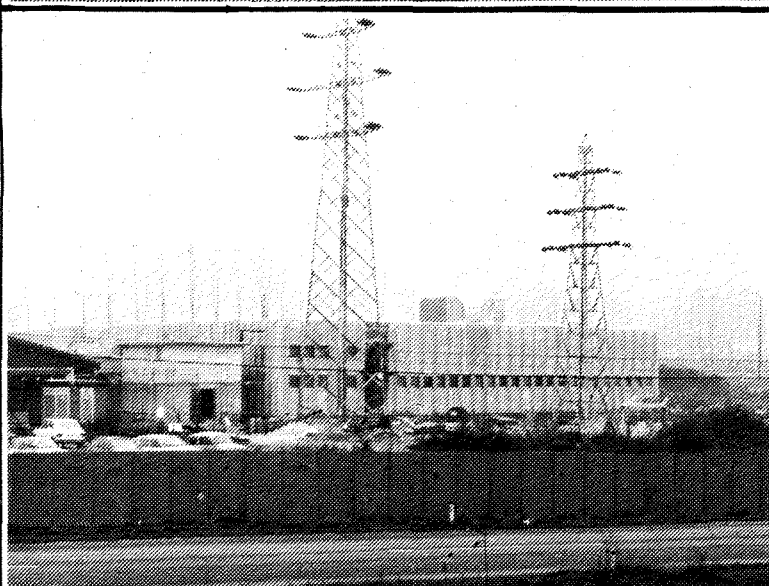
NAGRADNA KRIŽANKA

ELKROJ MOZIRJE

RAZPIS NAGRADNE KRIŽANKE

Našim vnetim reševalcem je pripravil delovni kolektiv ELKROJ MOZIRJE nagradno križanko. Želimo vam veliko uspeha pri reševanju. Rešitve pošijite do 16. julija 1982 na naslov: Uprava TV-15, Miklošičeva 28, 61000 Ljubljana. Na spodnji del pisma napišite ELKROJ. Žreb bo razdelil tri knjižne nagrade Založbe Borec.

Elkroj

[illegible]

Mladim v varstvo

Nekdanji partizanski kurirji, ki so med NOV v okolici Vojskega in Mrzle Rupe opravljali zahtevne in dogovorne kurirske naloge, so skupaj s samoupravnimi organi krajevne skupnosti Vojško že dolgo želeli na tem stičišču partizanskih kurirskih poti in steza, postaviti vsaj skromno spominsko obeležje svojemu delovanju v tej okolici, predvsem pa ga posvetiti trajnemu spominu svojih padlih soborcev. Na plošči vlita imena treh borcev, ki so junaško padli in dali svoja mlada življenja v boju za svobodo in zmago socialistične revolucije, naj torej trajno pričajo mlajšim rodovom o njihovi veliki žrtvi.

Trije padli kurirji so bili Ivan Kokošar-Jan, ki je bil eden izmed komandirjev karavle P-6, pa Miroslav Šuligoj-Gortan in Oskar Žižmond-Gašper.

Ivan Kokošar-Jan je bil doma iz Čekovnika, kjer je bil rojen 16. maja 1923. Padel je v Trnovskem gozdu 24. junija 1943. Miroslav Šuligoj-Gortan je bil rojen 4. januarja 1924 v Gorenji Trebuši, padel pa je 17. junija 1943 v Idrijski Beli. V zasedi so ga tamkaj pričakali fašistični sovražniki in mu s streli utrtili mlado življenje. Žrtvoval je svoje življenje tudi zato, da se je njegov sotovariš rešil iz zasede in nato pošto srečno prinesel na javko.

Kurir Oskar Žižmond-Gašper pa je bil doma z Vogrškega na Goriškem, kjer je bil rojen 29. decembra 1923, padel pa je po kapitulaciji Italije 21. septembra 1943 v Godovčiču.

Na Primorskem sta temelje organiziranim kurirskim zvezam postavila štab Soškega odreda in pokrajinski komite KPS proti koncu leta 1942, botrovala pa so njihovem rojevanju izkušnje iz osrednje Slovenije. Osebo sta bila za postavljenje prvih kurirskih zvez in postaj v Slovenskem Primorju zaslužna tako komandant Soškega odreda Mirko Bračič-Miran Bračič kot poverjenik CK KPS, izvršnega odbora OF in glavnega štaba NOV in PO Slovenije, idrijski rojak dr. Aleš Bebler-Primož Tratnik. Prve karavle so bile samo oštevilčene, drugih oznak niso imele. Nastale pa so v glavnem v bližini operativnih območij prvih partizanskih čet. Številko 1 je takrat imela karavla v Lozi pri Se-

nožecah, z 2 je bila označena tista nad Podrago pri Vipavi, 3 je ustanovil Janko Premrl-Vojko v bližini Brinovega griča pri Črnem vrhu – in tako naprej.

In tako smo pri P-6, ki je to oznako dobila 15. maja 1943, ob svoji ustanovitvi tik pred koncem leta 1942 pa je bila označena s številko 7.

Komandir 2. trnovske čete partizanskega bataljona Simona Gregorčiča Anton Gornjak-Srnjak je v drugi polovici decembra 1942 prejel ukaz, naj nekje na območju Mrzle Rupe ustanovi kurirsko karavlo kot člen v verigi bodočih stalnih kurirskih zvez med vojaškimi enotami, političnimi forumi, tehnikami, partizanskimi bolnišnicami in podobno. Kot posadko na karavli naj iz svoje četne sestava izloči manjšo skupino predanih in zanesljivih borcev z vso oborožitvijo. Biti pa morajo predvsem domačini, ki dobro poznajo tako kraj, kjer si bodo postavili svoje taborišče, kot tudi ves teren, poti in steze, po katerih bodo vnaprej vzdrževali zveze s sosednimi karavli.

To je bila za četo huda naloga, vendar o njej ni bilo mogoče razpravljati ali ji ugovarjati. Komandir Srnjak je poklical enega svojih najboljših borcev – Viktorja Carla-Jurka iz Gorenje Trebuše – in ga postavil za komandirja nove karavle. Poučil ga je o nalogi in mu za prvo silo dodelil še dva borca kot pomoč pri iskanju in urejanju prostora za nastanitev karavle, medtem pa bodo v četi izbrali bodoče kurirje.

Jurko se je s svojima kurirjema takoj odpravil iz četne taborišča v Kanomlji. V glavi je že imel načrt novih kurirskih zvez in v mislih že tudi prostor za karavlo. Napotil se je kar naravnost v Zaklavžah in se oglasil na kmečki domačiji. Gospodarja in njegovo družino je dobro poznal, zato je vedel, da vsem lahko zaupa. Že dalj časa so namreč sodelovali v OF in podpirali partizane. Jurko se je z njimi še dogovoril zaradi prehrane, gospodar pa je tri partizane oskrbel še z nekaj deskami in žebli ter jim posodil potrebno orodje. Napotili so se v bližnji gozd, ki je bil prav tako del kmečke domačije v Zaklavžah. Globoko v njem, v zavetju stoletnih dreves in goste podrašč, so v skritem kraju začeli postavljati manj-

šo leseno barako. Gradili so jo v glavnem iz okroglic, streho pa so prekrili s smrekovim lubjem. V nekaj dneh so bili z delom že tako daleč, da so zadnji dan leta 1942 že silvestrovali v novem domovanju.

Tako je bila ustanovljena kurirska karavla v Zaklavžah. Po Novem letu 1943 sta se oba borca vrnila v četo, na novo karavlo pa je prišla pod Jurkovo poveljstvo kurirska posadka. Sestavljali so jo borci Ivan Kokošar-Jan, Jakob Velikanje-Vojko, Oskar Žižmond-Gašper, Miroslav Šuligoj-Gortan, Franc Rejec-Kuhar in Janko Vidmar-Iztok.

Karavla je tako zaživela. Vzdrževala je redne zveze s sosednimi karavli 3 in 8, po reorganizaciji maja 1943 označenima s P-5 in P-7. S kurirji na Brinovem griču so imeli zvezo prek javke pri Ipavcu v Beli do junija 1943, pozneje pa prek javke na dogovorjenem kraju v Trnovskem gozdu. S kurirji karavle 8 oziroma poznejše P-7 so imeli redno zvezo prek javke pri Matevčevih v Krtovšah, po potrebi pa tudi prek pomožne javke pri Hodolinu. Imeli so tudi zveze s političnimi-organizacijami v Idriji. Vzdrževali so jih prek javke pri Podobničkovih v Čekovniku, odkoder so pošto v Idrijo in nazaj nosile sestre Mici, Elica in Lalica.

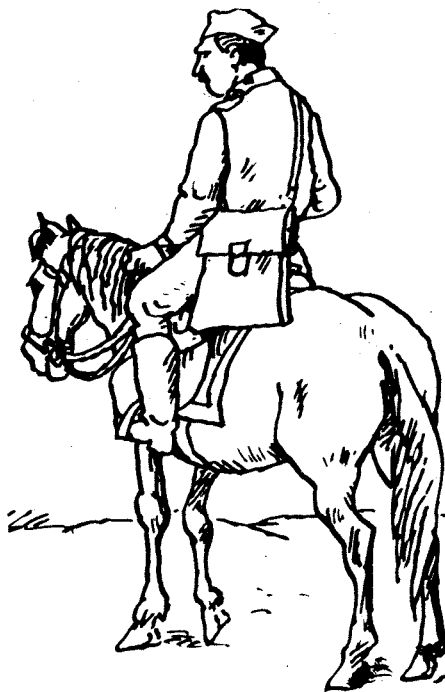
Čez poletje 1943 se je partizanski bataljon Simona Gregorčiča zadrževal po Čavnu in v Trnovskem gozdu. Z njegovim štabom s komandantom Ivanom Turšičem-Iztokom na čelu so kurirji s P-6 vzdrževali neposredno zvezo. Nato pa so imeli zvezo še z zasilno partizansko bolnišnico v Jagaršah – prek njihove javke na Oblakovem vrhu.

Viktor Carl-Jurko je bil komandir karavle 7 le kratek čas. Že čez mesec dni je bil premeščen v četo, za njim pa je komandir karavle postal Ivan Kokošar-Jan. Na tem položaju pa tudi on ni ostal dolgo. Proti koncu marca 1943 je bil poklican v operativno enoto, za novega komandirja karavle pa je bil postavljen Anton Munih-Savo. Vse prejemstvene in kadrovske spremembe so bile izvedene po navodilih in ukazih komandanta štaba primorske operativne cone Mirka Bračiča, ki je osebno nadzoroval in preverjal delovanje kurirskih zvez v tistem času.

Sredi maja 1943 je reorga-

nizacijski piš zajel tudi karavlo 7, ki je takrat bivalirala za hribom nad Klavžami. Bilo je 15. maja, ko je kurirje obiskal novi kontrolor relednih zvez na Primorskem Albin Plešnar-Medvedov. Fantom na karavli je obrazložil novo organiziranost relednih kurirskih zvez in hkrati izvedel tudi nekatere kadrovske spremembe. Za komandirja karavle, ki je bila poslej v novi reledni liniji označena s P-6, je postavil Franca Rejca-Kuharja. Ta je potem to dolžnost opravljal vse do kapitulacije Italije 8. septembra 1943, ko je ta karavla tudi prenehala obstajati.

V času svojega razmeroma kratkega obstoja in delovanja se je morala kurirska postaja P-6 kar štirikrat seliti. Vsakokrat je to bilo pogojeno z načeli varnosti in konspiracije. Prvič se je to zgodilo že marca 1943. Italijanski vojaki so namreč ujeli na Vršeh enega izmed kurirjev sosedne karavle 8, ki je vedel za karavlo 7 v Zaklavžah.

Konspiracija je narekovala takojšnjo selitev. Novo bivališče, skoraj enako kot v Zaklavžah, so si kurirji tokrat uredili bliže Mrzli Rupe. V gozdnati grapi pod Amjavni-karjevo domačijo so si ob studenčku uredili svoj novi dom, ki jim je nudil zavetje dobra dva meseca. Ko pa sta bila 9. maja 1943 v Kanomlji ujeta dva kurirja sosedne kurirske postaje P-7 na Vršeh, ki sta prav tako vedela za karavlo P-6, se je bilo spet treba na vrat na nos seliti. Odločili so se za Krekovše in si za hribom nad Klavžami ob bistrem studencu postavili novo domovanje. Postavili so si kar dve baraki, okrog sto

metrov oddaljeni ena od druge. V eni so imeli kuhinjo, druga pa jim je služila kot dnevni prostor in spalnica. Računali so namreč, da bi se sovražnik v primeru hajke z nosom zaletel najprej v kuhinjo, sami pa bi se medtem že kako umaknili. V bližini novega bivališča so odkrili v manjši podzemski jami tudi strjen sneg in si tako lahko uredili še hladilnik, kamor so spravljali hrano.

Toda tega lepega ugodja nad Klavžami kurirji niso mogli uživati kaj več časa. Pravzaprav so si naslednjo selitev kar sami zakuhali. Kot dobri obveščevalci so dali sredi junija štabu Gregorčičevega bataljona pobudo za vojaško akcijo sredi Razorov nad Čekovnikom in Mrzlo Rupe. V partizansko zasedo kurirjev in enote Gregorčičevega bataljona pod poveljstvom komandanta Ivana Turšiča je priletel kamion fašistične policije iz Idrije. Partizani so jih enostavno zmeli. Uničili so vojaški tovornjak in pobili 18

Rupi po 25. juliju, ko je vrag pobral fašističnega prvaka Mussolinija, precej izboljšale, so kurirji sklenili svojo postajo P-6 spet preseliti nazaj na območje Mrzle Rupe. Naselili so se v bližini Sedejčkove domačije in Počeparjeve žage, kjer so potem ostali do kapitulacije Italije. Hrano jim je pripravljala Sedejčkova mama, domača hči Terezija pa jim jo je nosila v bližnji gozd, kjer so imeli bivališče pod sotorom. Redno so opravljali svoje zahtevno in odgovorno delo vse do kapitulacije Italije, ko je karavla P-6 prenehala obstajati. Takoj po 8. septembru 1943 so še sodelovali pri razoroževanju delov italijanske vojske in policije oziroma karabinerjev, nato pa jih je bilo nekaj premeščenih na novo ustanovljeno kurirsko postajo P-5 na Predmeji, del pa na osrednjo kurirsko karavlo P-7 v Gorenji Trebuši.

Na karavli P-6 se je v času njenega delovanja izvršilo devet borcev-kurirjev, ki so častno opravili svojo dolžnost in trije med njimi dali tudi svoje življenje v velikem boju za svobodo in za zmago socialistične revolucije, iz katere je po končani vojni vzkliklo novo življenje za povojne generacije. Ti kurirji so bili Viktor Carl-Jurko iz Gorenje Trebuše, ki je bil tudi prvi komandir karavle, potem Ivan Kokošar-Jan iz Čekovnika, eden izmed treh padlih in drugi komandir, tretji komandir karavle je bil Anton Munih-Savo z Oblakovega vrha; najstarejši med njimi je bil kurir Stanko Pavšič iz Stopnika v Dolenji Trebuši. Četrty in zadnji komandir P-6 je bil Franc Rejec-Kuhar iz Krtovš v Gorenji Trebuši, drugi kurirji pa so bili še Miroslav Šuligoj-Gortan iz Gorenje Trebuše, pa Jakob Velikanje-Vojko iz Kanomlje, Janko Vidmar-Iztok z Vojskega in Oskar Žižmond-Gašper z Vogrškega.

To je torej kratek in skromen oris obstoja in delovanja partizanske kurirske postaje P-6. S spominskim obeležjem karavli P-6 in njenim trem padlim junakom, ki ga je prevzela v varstvo mladina, bomo trajno ohranili svetla izročila herojskega narodnoosvobodilnega boja in zmagovite revolucije, s katero se je tudi naša ožja domovina Primorska otrešla strahotnega fašističnega jarma in s polnimi pljuči zadihala v resnični svobodi v bratskem kolu vseh jugoslovanskih narodov in narodnosti.

Rastko Brađaškja

Kljub deževnemu vremenu se je letošnje srečanje slovenskih kurirjev, ki ga je pripravil pododbor za Štajersko 4. brigade VDV na Pesku na Pohorju (v soboto, 19. junija), začelo z množično udeležbo nekdanjih borcev in številnih gostov.

Zbor vezistov NOV

Celjsko podjetje za PTT promet je v soboto dopoldne pripravilo v Savinjskem gaju v Mozirju deseto srečanje vezistov Slovenije. Zbralo se jih je več sto iz raznih krajev, zbrane pa je najprej pozdravil direktor PTT podjetja Celje Dane Rilc, nato predsednik odbora vezistov Ivan Pirk, osrednji govor pa je imel Franc Bertonec, predsednik domičnega odbora kurirjev in vezistov NOV pri združenih PTT organizacijah Slovenije. V svojem govoru je med drugim poudaril: »Razvejan sistem zvez je v času NOB omogočil hitro prenašanje ukazov, obvestil in vesti na sleherni področje osvobodilnega boja. Za tako delovanje zvez je dalo svoje življenje več kot tisoč borcev, radistov, telefonistov in kurirjev, ki so častno žrtvovali svoja življenja za to, da je zveza delovala, kakor je bilo potrebno...«

Pripravili so tudi kulturni program, nastopili pa so člani društva za šport in kulturo PTT Celje, moški pevski zbor PTT Celje ter ansambel celjske garnizije. Na srečanju so vezisti pripravili tudi razstavo priprav za zveze.

T. Tavčar

Ob 40-letnici ustrelitve 51 talcev v Potoku nad Kamnikom

Nočna mora Obornikove mame se je zjutraj prelevila v grozno resnico

Bil je otožen, meglen jesenski dan leta 1979, ko sem se pripeljal z avtomobilom v Črno pri Kamniku. Moj namen je bil obiskati čim več sorodnikov 9. julija 1942 ustreljenih talcev v Potoku v Črni.

Doline Črne pravzaprav ni, toda tako pravijo domačini grapi, ki se vije od Stahovice pri Kamniku ob Potoku Črna navzgor. V to »dolino« sonce od srede novembra do srede februarja niti za trenutek ne pokuka. Pozimi polega tod meglena črnina. Na dan streljanja talcev pa je sijalo sonce, a ga ljudje niso videli ne čutili.

Kje naj začnem zapisovati spomine, ko ne poznam ne ljudi ne vasi, iz katerih so bili talci? Teh pa je bilo veliko: 51 so jih ustrelili tistega jutra, od tega 47 domačinov.

Zapeljal sem se na novo cesto, ki so jo prav takrat delali. Že po nekaj metrih sem zagledal žensko, ki je prišla iz osamljene hiše. Ustavim, izstopim iz avtomobila in se ji predstavim. Povem ji, kaj me je pripeljalo v to dolino, in jo prosim, naj mi pove, iz katerih hiš so bili talci, da nekje začnem.

»Lahko kar pri meni,« je dejala in me povabila v kuhinjo. Nad vhodnimi vrati je bila hišna številka: Potok 5.

V kuhinji te hiše se je utrnila prva solza.

»Med talci je bil tudi moj brat Anton. Dobrih dvaindvajset let je bil star. Delal je v kamnolomu. Z zaročenko Marijo ima sina Jožeta, hčerka pa je bila na poti. Rodila jo je v taborišču, a je dojenček umrl. Štirinajst let sem bila stara, ko se je to zgodilo...«

Stavki so bili kratki in jasni. O smrti je težko govoriti. Tone je bil najstarejši, potem se je rodila ona, Marija Spruk, rojena Galin, nato pa še dvojčka Ivan in Jožefa. Po bratovi smrti so bili izgnani v taborišče Altering, od tam pa v Noeting. Svetuje mi, naj obiščem njene starše v Kališah. Njen oče je bil zaprt skupaj s sinom in z mnogimi talci. Njena mati mi bo povedala marsikaj zanimivega. Bila je med prvimi, ki je videla postreljene fante in može, med njimi svojega sina.

»Kališe? Je daleč ta vas?«
»V hribu je, nekaj kilometrov od tod. Do vasi se lahko peljete z avtom, potem pa malo peš.«

Nisem ji mogel odgovoriti, ali bom šel v Kališe ali ne. Imel sem precej slabe izkušnje pri iskanju samotnih hiš v gorskih vaseh, pa še slabo vreme je bilo. Marija mi je povedala za najbližjo hišo, iz katere so tedaj ustrelili domačega fanta.

Dvesto metrov naprej sem ustavil. Nekaj metrov nad cesto je grobišče ustreljenih talcev, v katerem je pokopano še 64 borcev, ki so padli v bojih na Černivcu med zadnjo nemško ofenzivo 1944/45. Ogledal sem si spomenik, ki so ga odkrili leta 1949, delo arhitekta Marka Zupančiča. Deset minut hoda v hrib od spomenika sem se zglašil v Pavlinovi hiši.

V topli kuhinji je bilo več otrok, tudi sosedovih. Zvedavo so me ogledovali in pozorno prisluškovali pogovoru med menoj in očetom, gospodarjem Lojzatom Pavlinom, Potoškim. Morda so prvič slišali podrobnosti, kako so Nemci ustrelili njegovega brata Janka in strica Franca.

»Imeli smo par konj,« je začel pripovedovati Lojze, »in z njimi je Janko prevažal kredo s separacije v Črni do železniške postaje Kamnik. Rad je imel konje in še zdaj ga vidim, kako ponosno je sedel na vozu.«

V naši kašti sta stanovala moj stric Franc Pavlin, očetov brat in njegova mama oziroma moja stara mama. Na nedeljo so bili fantje in možje v Stahovici na vajah Wehrmannschafta. Tam so vse aretirali in mnoge izmed njih čez štiri dni ustrelili tu spodaj na cesti.

Oče in mati sta zjutraj, ko je začelo pokati, krmila živino v hlevu. Da si jih upajo kar podnevi napadati, je sprašujoče rekla mati.

Oče se je naslonil na vile in prisluškoval, potem pa rekel:

Najbrž imajo strelske vaje. Strelji so odmevali s ceste v grapi.

Potem ne bo nič hudega, se je potolažila mati, ki je molzla kravo.

V tistih trenutkih je le 400 metrov pod našo hišo krvavelo 51 ustreljenih fantov in mož, med njimi naš Janko in stric Franc. Janko je bil star 21, stric Franc pa 41 let.

Sedem let sem bil star, a se še dobro spominjam tistega

dne. Žalostna novica nas je hudo prizadela. Nekaj živine smo hitro prodali, drugo pa dali v rejo sorodnikom, ker je oče zvedel, da bodo Nemci izselili vse družine ustreljenih talcev. Nismo čakali, da bi nas izgnali od doma. Sami smo se preselili v Celovec, kjer smo stanovali v baraki, polni ljudi s podobno usodo. Po treh mesecih smo se vrnili domov. Sorodniki so nam vrnili živino in delali smo naprej kot prej. Le puščobe, ker med nami ni bilo več Janka, se nismo mogli otesti. Vsak cvet domačih rož so mati in sestre sproti znosile na skupni grob talcev. Na

Zemljan in dva osebna avtomobila z esesovci. Ustavili so nas in nam ukazali, da moramo korakati proti Kamniku. Na levi in desni strani naše vrste so nas spremljali policisti in raztrganci s pripravljenim orožjem na strel. Korakali smo mimo smodnišnice in se bližal mestu, mi pa še vedno nismo vedeli, da smo aretirani in tako smo po vojaško prikorkali naravnost v zapor. Bilo nas je približno sto.

Prvi dan nas niso zasliševali. Drugi dan pa so enega za drugim klicali v pisarno.

Ponoči si je Janez Sušnik, po domače Kuharski iz Zavr-

tisto, kdo so bili partizani, ki so napadli nemške avtomobile v Črni? Prejšnji teden so jih namreč kar dvakrat in obakrat so imeli Nemci žrtve. Nemci so torej izbirali žrtve za masčevanje. Tedaj mi je v glavo šinila rešilna misel. V rudniku kaolina sem skrbel za štitni rudniške konje. Z njimi sem hodil v smodnišnico po smodnik za potrebe rudnika in sem za to delo imel posebno dovolilnico. Izvlekel sem jo iz žepa in dal predelavcu v rudniku Bratkoviču iz Litijske, ki je bil prav tako z nami aretiran in je stal v bližini. Rekel sem mu, naj Nemce opozori, da brez nje nihče ne more prevzeti eksploziva za rudnik.

Bratkovič jo je izročil stražarju, ta pa naprej. Čez dobro uro so se vrnili gestapovci in me poklicali ven. Šel sem v skupino na desni strani, iz tiste skupine pa so poklicali Janka Pavlina, Potoškega, in ga poslali na moje mesto. Tako so Janka ustrelili namesto mene.

strmem pobočju, da bi človek moral biti privezan, živi le 80-letna Terezija in leto dni mlajši Jože, starši Marije Spruk, ki mi je prejšnji dan v Črni dala prve napotke za to pot in nasvet, naj se zglašim na njenem rojstnem domu.

Obornikova je tisto nedeljo doma s tremi otroki zaman čakala, kdaj se bosta vrnila mož in sin, ki sta morala iti na vaje wehrmannov v Kamniško Bistrico. Hudo se je vznemirila, ko je slišala, da so vse zaprli. Nestrpno je pričakovala, kdaj se bosta prikazala med vrati. Ni ju bilo ne v ponedeljek, ne v torek in ne v sredo. V noči od srede na četrtek se ji je sanjalo, da se je mož vrnil domov, sin pa ne. Videla ga je okrvavljeno, kako steguje roko, od katere je kapljala kri, proti domu, domov pa ni mogel, ker ga je neznana sila vlekla v zemljo. Grozne sanje so jo spodbudile, da je zjutraj pripravila nekaj hrane in se peš odpravila v Kamnik vprašat, kaj je z možem in sinom. Zamisljena in v skrbih, kako jo bodo sprejeli na gestapu, je po bližnji hitela v dolino. Na ozki stezi sta se srečali z domačinko, ki pa je pogledala proč. Tega ni mogla razumeti. Poglej jo, si je mislila, zdaj ko imam zaprta moža in sina, me niti pogledati noče več.

Obornikova se je motila. Znanka ji ni mogla pogledati v obraz, ker ji ni mogla sporočiti žalostne novice. Ona je že videla postreljene fante in može. Obornikova pa jih bo čez nekaj minut.

V dolini je obstala kot prikovana, srce pa ji je začelo sunkoma biti. Na obeh straneh ceste so drug ob drugem ležali postreljeni domačini. Še močnejše jo je streslo, ko je v prvem mrtvecu prepoznala sina Toneta. Culica s hrano ji je zdrsnila na tla. Ni vedela, kdaj se je sinova glava znašla v njenem objemu. Kroglja, izstreljena v tilnik, je pri nosu izstopila. Njene solze so se mešale s sinovo krvjo. Odpela mu je veržico žepne ure, ki je še vedno tik takala, in si jo vzela za spomin. Narahlo je položila sinovo glavo nazaj na zemljo in brezumno stopala od trupa do trupla. Njene oči so med trupli iskale moža, toda njega ni bilo med njimi.

Po spolkzi cesti sva s Sušnikom po strmini pridrsala k Matevžu Galinu.

»Zjutraj, ko sem šel v službo v rudnik, Nemci se niso pripeljali talcev. Vse do pol dneva rudarji v jami nismo vedeli, kaj se je zgodilo zunaj na cesti blizu vhoda v rudnik.«

Opoldne je prišel paznik v jamo in rekel: Vzemite krampe in lopate ter pojdite ven, ker morate izkopati jamo za tiste, ki so jih tamle zunaj postrelili. Brez ugovora, tak je ukaz.

Kako srhljiv je bil pogled na trupla, na toliko znanih obrazov!

Jože Vidic

Grobica in spomenik v Potoku v dolini Črne pri Kamniku, delo arhitekta Marka Zupančiča. V tem grobišču je pokopano 51 talcev, večinoma domačinov, ki so jih postrelili ob cesti le 200 metrov od tega grobišča. (Foto: Jože Vidic)

grob, ki je tako blizu in mimo katerega hodimo vsak dan, saj mimo grobnice vodi edina pot v vas.«

Iskal sem sledi naprej. Od Lojzeta sem zvedel, da je bil z bratom in drugimi talci v Kamniku zaprt tudi upokojeni rudar Anton Sušnik iz Črne. Čez nekaj minut sem bil že v njegovem stanovanju.

»Na vaje wehrmannov smo morali hoditi vsako drugo nedeljo dopoldne. Urili smo se v svojih civilnih oblekah in brez orožja. Bile so to navadne vaje, kakršnih se uče vojaški novinci v vseh vojašnicah.«

V nedeljo 5. julija 1942 smo doživeli presenečenje. V Stahovico se je pripeljal kamion vojaštva z raztrganci, med njimi sem videl štiri brate

ha pri Črnivcu, zabodel nož tik poleg srca. Hotel je narediti samomor. Ne morem reči, ali je imel premalo poguma ali pa se je z rano le hotel izvleči iz zapore v bolnišnico. Rana ni bila nevarna in zdravnik, ki je takoj prišel, mu jo je hitro zakrpal. Na letaku z imeni ustreljenih talcev je njegovo ime na prvem mestu.

Aretirali so nas na nedeljo, v sredo zvečer pa so nas na dvorišču zapore odbrali v dve skupini. Zaporniki, ki so jih poklicali od gestapovcev na levo, so bili določeni za ustrelitev, vendar tega tedaj nismo vedeli. V tej skupini sem bil tudi jaz. Ko so nas razvrstili, so gestapovci nekam šli, ostali so le stražarji.

Razvrščanje v dve skupini je bilo sumljivo. V moji glavi so vrela vprašanja. Posebno

Zjutraj med tretjo in četrto uro so spravili na kamion vse iz leve skupine. Nismo vedeli, kam so jih odpeljali. Po vrnitvi so nas posamično klicali v pisarno in spet zasliševali. Morali smo obljubiti, da bomo takoj prijavi vsakega partizana. Po zaslišanju so nas posamezno izpuščali iz zapore.«

Naslednjega dne je Sušnik prisedel v moj avto, kajti že prejšnji dan je na mojo prošnjo privolil, da me bo spremljal po meni neznanih gorskih vaseh. V Kališah sva ob cesti pustila avto in se kar skozi grmičevje po strmih senožetih prebijala k hišam. Bilo je po dežju in močno nama je drselo, z vej pa so naju močile debele kaplje.

V Kališah sva se najprej zglašila pri Obornikovih. V tej hiši, ki čepi v tako

Iz pogovora z Arrigom Boldrinijem in Arturo Calabrio

Odprta meja naj ostane odprta

O tem kako daleč segajo ti odnosi v času in prostoru in ne nazadnje tudi v pomenu, je dejal Arrigo Boldrini:

»Lahko trdim, da so danes odnosi med Jugoslavijo in Italijo zelo dobri. Solidarnost in prijateljstvo med obema narodoma sta že stara; seveda sta v toku zgodovine šla skozi različne faze. Toda mi hočemo, da se prelom, ki ga je med Jugoslavijo in Italijo ustvaril fašizem, za vedno izbriše. Kakor za Evropo včeraj je to dejstvo

pomembno tudi za Evropo danes in jutri. Na tej celini se skupaj bojujemo za mir, v okviru mednarodnih organizacij. Kaj je storjenega v tej smeri? Pred dnevi je bil v Oslu sestanek o razorožitvi. V programu imamo veliko zborovanje o miru in razorožitvi. Predlagali smo mednarodno konferenco borčevskih organizacij v letu 1983. Jugoslovani so že potrdili, da se s tem strinjajo.

Rad bi pripomnil, da sta za dobre mednarodne odnose

pomembni še dve stvari: prva je dobra informiranost o dogajanjih v svetu. Vsaka dezinformacija le pogloblja probleme. Drugo, kar pa bi lahko postavili tudi na prvo mesto, je zgodovina boja. Ta je osnova za središče pozornosti vseh, ki si prizadevajo za mir. Pomembno je, da mladi vidijo bivše borce, kako se tudi danes v prvih vrstah borijo za mirno sožitje. Upam si trditi, da je imelo gibanje za mir, ki se rojeva v Evropi in ZDA, vzpodbudo tudi v boju bivših borcev.

Seveda je naše osrednje sodelovanje z Jugoslavijo,« je poudaril predsednik italijanskih partizanov. »Pravzaprav tu ne gre zgolj za uradne državne stike. Danes niso več potrebne države kot vlada in veleposlaniki, ampak je potrebno ljudsko veleposlaništvo, ki s to svojo vlogo največ pripomore k dobrim medsebojnim odnosom.«

Besedo o ožjih sosedskih odnosih med Italijo, Avstrijo, Slovenijo in Hrvaško je predsednik ANPI Arrigo Boldrini prepuštil svojemu tovarišu Arturo Calabrio, predsedniku ANPI za Trst.

»Sodelovanje med ANPI, ZZB NOV Slovenije in SUB-NOR Hrvatske se izraža v

pogostih srečanjih, manifestacijah, ki pa niso le obujanje spominov, pač pa so usmerjene v prihodnost. Če so bili kdaj kakšni problemi, danes z gotovostjo trdim, da so rešeni,« je dejal Arturo Calabria, »k temu pa so veliki pripomočki borci z obeh strani meje. Odprta meja naj ostane odprta, saj takšna že sama po sebi kaže dobršen del rezultatov prizadevanj za mir in prijateljstvo med narodoma. Mednarodni odnosi morajo biti zgrajeni na enakopravni osnovi. V tem delu Evrope, ki je imel najtežjo zgodovino, je sodelovanje še kako pomembno, ne samo kot manifestacija, kakršna je na primer bilo nazadnje srečanje na Bazovici pred dnevi, čeprav mu seveda ne gre

odvzeti pomena, ampak tudi v stalnih stikih. Veliko borcev slovenske narodnosti, živčih na italijanskem ozemlju, se je bojevalo v jugoslovanskih partizanskih enotah med narodnoosvobodilnim bojem. Stiki med partizani na obeh straneh meje so ostali, ne le uradni, tudi osebni. Vse to je dobra osnova za prijateljstvo, v interesu narodov v celoti in ne le partizanov.

Danes želimo, da raste most med Jugoslavijo, Italijo in Avstrijo. To sodelovanje v bistvu izhaja že izpred druge svetovne vojne. V vojni se je konkretiziralo, po njej pa se še razvijalo in zdi se, da je zrastle v naravo obmejnega območja.«

Ziva Drole

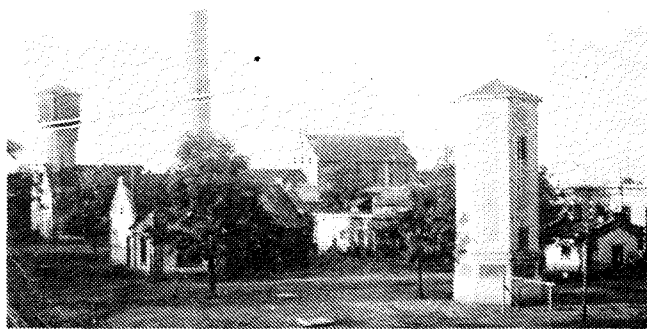
Ne pozabimo Šarvarja

Letos mineva 40 let, odkar smo bili internirani v Šarvar na Madžarskem. Od leta 1935 smo živeli na območju Lendave. Zaradi očeta, ki se ni hotel ukloniti fašistom, smo morali zapustiti naš kraj na Primorskem. Naselili so nas kot druge koloniste v okolici Lendave. Tam je živelo že mnogo ljudi s Primorske in iz Istre, ki so bili primorani po prvi svetovni vojni zapustiti svoje domovine. Tu so našli nove mirne domove.

Leta 1941 so nemški in madžarski fašisti okupirali Prekmurje. Okupator nam je vzel zemljo, ki smo jo do tedaj obdelovali. Od vsega pridelka je po žetvi vsaka družina dobila le po 30 kilogramov zrnja. Vse drugo smo morali zvoziti v okupatorska skladišča. Za oddane pridelke nismo dobili nobenih potrdil ali odškodnine. Spominjam se, kako sem morala kot mlado dekle sama ponoči voziti žito v skladišča.

Ker so nam okupatorji venomer grozili, da nas bodo pregnali iz naših domov, smo zbirali denar, da smo lahko poslali tri tovariše v Ljubljano in v Budimpešto, da bi poizvedeli pri vojaški komandi, kaj nameravajo storiti z nami. Ti tovariši so bili: Furlan, Peric in Cerovac. Odgovora niso prinesli. Kmalu se je razvedelo, da nas bodo internirali. Dvaindvajsetega junija 1942. leta

so pridrveli v vas fašisti in nam ukazali, da moramo v 24 urah zapustiti svoje domove. S seboj so nam pustili vzeti samo en kos prtljage. Za vse nas je bil to hud udarec, že drugič smo bili pregnani iz svojih domov. Vse, kar smo s poštenim delom pridobili, smo morali propustiti fašistom. Zbrali so nas na travni-

Taborišče v Šarvarju

ku sredi vasi in prešeli družine in posameznike. Našo prtljago so dali na voz, mi pa smo se v spremstvu vojakov napotili peš v 7 kilometrov oddaljeno Lendavo. Med potjo se nismo smeli pogovarjati. Ko smo prišli v Lendavo, so nas na železniški postaji kot živino stlačili v tovarne vagone in jih zaprli. Vozili smo se dolgo. Ves čas vožnje smo bili zaprti, brez vode in hrane. Ko smo prišli na cilj, smo bili zaradi vročine in smrada tako izčrpani, da nismo mogli hoditi. Na postaji je bil napis

ŠARVAR. Da je to kraj na Madžarskem blizu avstrijske meje, nam je povedal neki možakar. S postaje so nas vojaki surovo gnali naprej in naprej, dokler nas niso prignali do velike tovarne, kjer je bil na vratih napis »INTERNALO TABOR ŠARVAR«. Ko smo čakali v vrsti, da nas popišejo, smo dobili že prve

informacije o režimu v taborišču od tovarišev iz Vojvodine in od drugih. V taborišču so bili razen nas Slovencev še Srbi in Hrvati. Z vsemi smo se dobro razumeli in vsi smo našli skupen jezik. Barake, v katere so nas nastanili, so bile slabe, pogradi so bili v tri nadstropja, pod barakami je tekla voda. Že takrat smo se bali, kaj bo pozimi. Kmalu po naselitvi se je pričel širiti glas, da bodo družinam vzeli otroke, mlajše od 14 let. Ko je moja mati to slišala, ji je bilo zelo hudo, ker je pred meseci izgubila

21-letnega sina in moža. Toda kmalu smo se pomirili, ker smo zvedeli, da tovariši iz Vojvodine poskrbe, da otroke, ki jih vzamejo iz taborišča, dajo v oskrbo raznim družinam.

V taborišču smo delali v več skupinah: eni so delali v gozdovih, eni na farmah, drugi pri kmetih. Nas mlade so za delo izbirali kot živino na sejmu. Mene je izbral zobozdravnik dr. Buržak iz Šarvarja. Sporazumevali smo se po italijansko, ker nisem znala madžarsko. Njemu se imam zahvaliti, da sem se naučila madžarsko, kar mi je pozneje pri političnem delu v Prekmurju zelo koristilo. Dr. Buržak je bil na naši strani. Spoznala sem tudi zobozdravnika iz Poljske, ki mi je omogočil, da sem poslušala radio, kadar Buržaka ni bilo doma. Tako sem sama ali po Ferletiču sporočala novice tovarišem v taborišču. Nekega večera, ko sem poslušala radio, so me presegli žandarji in me aretirali. Izgovarjala sem se, da poslušam italijanske pesmi. Iz zapore me je rešil dr. Buržak. Poslej sem se morala vsakih 12 ur javljati na orožniško postajo. Šarvar sem morala kmalu zapustiti. Premestili so me v Bik, kjer sem ostala do konca vojne. V začetku leta 1944 je prišel v Šarvar k moji mami še brat Izidor. Že v jeseni istega leta je šestnajstletni brat umrl zaradi tifusa. Pokopan je med ostalimi interniranci v Šarvarju. Vsako leto obiščemo njegov

grob.

Osemindvajsetega marca 1945. leta nas je osvobodila ruska armada. To je bil nepozaben dan za nas vse. Želeli smo čimprej priti domov. Zavedali smo se, da vojne še ni konec, divjala je še povsod okrog nas in po naši deželi. Poznala sem železničarja Gezo, ki mi je obljubil, da

1. maj 1945 smo praznovali v Lendavi

bomo šli domov z vlakom. Trinajst družin, večinoma starejši z otroki, se je odločilo, da gredo z menoj in da mi povsem zaupajo. Takoj smo šli na železniško postajo, kjer nas je že čakal vlak. Ko smo se pripeljali do Zalegrskega, so nas vojaki dobesedno vrgli iz vagona, ker so ga potrebovali za prevoz vojske. Nisem obupala. V spremstvu tovariša Grebenjaka in Ferletiča sem se odpravila na vojaško komando, kjer sem povedala, da imamo družine na postaji, da se vračamo iz taborišča in da so nas vrgli iz vlaka za Jugoslavijo. Dali so mi novo dovoljenje in prepustnico, da nas nihče ne bi oviral pri prevozu domov. Spet smo sedli v

vlak in se veselo vozili proti naši meji. Prišli smo do Murakerestura, kjer so nas vojaki ustavili in dejali, da ne moremo naprej, ker je most čez Muro porušen. Vojska nam je dala stražo in preskrbela voznika z vprežno živino. Tako smo se peljali od vasi do vasi, dokler nismo prispeli do naše meje. Veseli

smo bili, ko smo zagledali naše graničarje in domačine. Pri priči je bilo pozabljeno prestano trpljenje. Preden smo se podali vsak na svoj dom, smo se domenili za praznovanje 1. maja. Takoj smo začeli organizirati odbor OF, AFŽ in ZMS. Vsi smo bili kot eden. Prvi maj smo svečano praznovali v Lendavi. Z besedami ne morem povedati, kaj smo občutili kot svobodni ljudje, ki se niso nikdar pokorili fašistom.

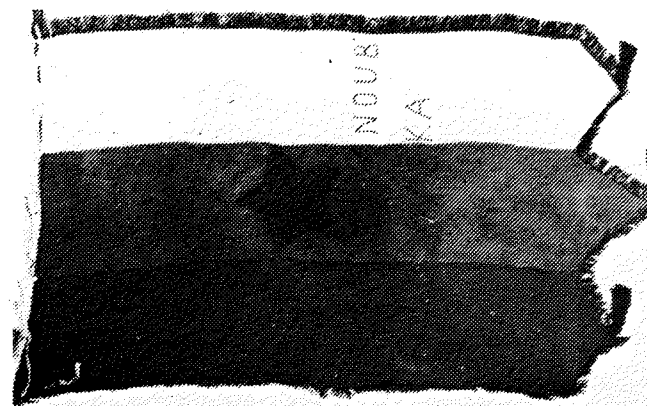
O internaciji v Šarvarju nisem zasledila, da bi pisalo v naših časopisih ali revijah. V hrvaški reviji »DUGA« pa je v petih nadaljevanjih popisano življenje internancev v Šarvarju. Posnet je tudi film. Zmaga Štimatec

Zastave – simboli, pod katerimi so se partizani borili, jurišali, žrtvovali življenja za en sam cilj – svobodo. Te, ki jih predstavljamo, so iz slovenskih enot ali pa podatkov o njih. Borci, starešine, tedanji mladinci in mladinke, ki so sodelovali v NOB, prav gotovo nosijo v sebi spomin na svojo zastavo. Mogoče so jo nšili ra

21

Zastava jurišnega bataljona XV. divizije: slovenska tribarvnica iz padalske svile. Peterokraka zvezda je obšita z rumenim padalskim blagom. Čez belo polje je z oranžno nitjo uvezen napis: ZSM. okraj ČRNOMELJ, na rdečem pa: Jurišnemu bat. XV. divizije. Velikost: 170 x 90 cm.

22

Zastava III. bataljona XVIII. bazoviške brigade: slovenska zastava iz svile, robovi so obšiti s kovinsko vezeno in resicami. Na spodnji rob, ki je cikcakasto odrezan, so prilepili 15 cm dolgo cofi. Rdeča peterokraka je obrobljena z rumeno pleteno vrvico. Čez vsa polja je uvezen napis: SPŽZ III. BAT. XVIII. SNOUB BAZOVIŠKA. Zastava je dolga 170, široka 90 cm.

Miha Butara-Aleks:

11

BEG V NEZNANO

Zidanica Franca Butara-Tičkovega v Dolu. Za ometom ob levem oknu je skoraj 37 let samevalo pismo, napisano v Beli krajini 1944. leta.

Pismo oziroma sporočilo, ki ga je leta 1944 iz Bele krajine poslala svoji teti – begunkin aktivistka Tončka Pavlovič iz Šutne, poročena Lovše, najdeno na skritem mestu za ometom ob oknu zidanice – brunarice v Dolu pri Šutni, kjer je v begunstvu prebivala Tičkova družina, me je spodbudilo, da vsaj na nekaj straneh obudim in zabeležim spomine na dogajanja ter ljudi, ki so se pred vojno, med vojno in neposredno po vojni srečevali v tej zidnici in v njeni okolici. Z vsebino pisma, ki ga je našel ob obnavljanju zidanice, me je seznanil njen sedanj lastnik Franc Butara – Tičkov, prvoporec in invalid iz Javorovice.

Zelo popularna med begunci in prebivalci v obmejnem predelu svetokriške občine je postala pesnitev šestdesetletne Uršule Hribar iz Stojanskega vrha 12. Iz taborišča Breslava jo je v pismu še pred koncem 1941. leta poslala znancem v begunstvu. Janez Banič, dijak iz Broda pri Podbočju (sedaj univ. prof., dr.), katerega družina se je zatekla na Obadovo pri Krki, je iz Uršinega pisma že januarja 1942 dobesedno prepisal vseh trinajst kitic pesnitve z naslovom »Preseljevanje Slovencev«.

Iz te preproste pesnitve, kjer se z ž znanimi besedili iz slovenskih narodnih pesmi prepleta opisovanje pregona, neizpolnjene obljube, prevara, življenje v taborišču, domotožje in hrepenenje po domovini, veje trdno prepričanje, da bodo ostali Slovenci, kajti vojne še ni konec. Navedel bom le nekatere kitice, ki zelo nazorno ponazarjajo dogajanje v obdobju nasilne selitve, življenja v taboriščih ter miselnost in pričakovanje na silo izseljenih:

4. kitica

Vojaki v hišo so prišli, tako so govorili vsi: »Kar boste tukaj zapustili, to bodo v rajhu povrnili«.

5. kitica

To so bile obljube lepe, na žalost bile so vse slepe, ko smo tukaj sem prišli, od teh obljub nihče vedel ni.

10. kitica

Poslušajte Slovenci Vi, saj konec vojne zdaj še ni, zato srečno upamo, da Slovenci mi ostanemo.

11. kitica

Slovenska mati me rodila, slovenski jezik me učila, Slovenec sem, Slovenec bom, slovenska zemlja je moj dom.

12. kitica

Slovenska zemlja, biser naš, pusta Šlezija ni za nas, v biser ta si vsak želi, po njem nam srce hrepeni.«

Nesporno je Uršula Hribar zelo trpela zaradi nasilne preselitve, ki je prizadela slovenski živelj na določenih območjih. Toda kljub lažnim obljubam, ponižanjem in vojaški moči tirana se je v njej, kot pri mnogih sotrpinih, porodil odpor proti nasilju. V času, ko je bil nacizem na vrhuncu svoje vojaške moči – konec 1941. leta – je v pesnitvi izrazila dvom v njegovo zmago, saj je preroško povedala ne samo, da izgnanci ostanejo Slovenci, pač pa tudi to, da je slovenska zemlja njihov dom.

Morda je Uršulino pismo in omenjena pesnitev, poleg propagandno agitacijskega delovanja aktivistov OF, odločilno vplivala na njenega mlajšega brata Jožeta Kuharja, da je v maju 1942. leta skupaj z Jožetom Prišlom stopil v partizanske vrste. Po pripovedovanju Jožeta Prišela je bil zelo hladen in zaveden borec. Ko ga je pomladi 1943. leta hudo ranilo italijansko letalo, si je raje sam vzel življenje, kot da bi prišel v roke okupatorjem in njihovim hlapcem – belogardistom.

Čeprav so podatki v sestavku zajeli le del dogajanj in je v njih spremljanih le nekaj usod posameznikov in družin iz preseljenega območja, ki so se odločile za begunstvo, je vsaj do neke mere prikazano njihovo vedenje in vzdušje med njimi. Posamezniki in družine so v krajih, kjer so med begunstvom prebivali, večinoma pristopili k aktivno organiziranemu delu za OF in s tem potrdili svoj upor proti nasilju, ki so ga izkazovali že v času, ko so šli raje v begunstvo in neznano, kot pa da bi dovolili, da oholi tujec razpolaga z njimi. Da je to bil upor, naj vedo tudi tisti »dobronamerni« posamezniki, ki sicer z rdečico na obrazu poudarjajo, da beguncem pač drugega ni preostalo. Letem moram povedati, da se o zmoti svojih trditvev lahko prepričajo z branjem obsežne in prepričljive dokumentirane znanstvene študije zgodovi-

narja dr. Toneta Ferenc. Iz nje se očitno vidi, kako so in kako naj bi nacisti (če bi zmagali, seveda) izvajali genocid nad slovenskim narodom, ki so ga izganjali in preseljevali v razne predele evropske celine. Nacisti s svojimi sodelavci so pred in med preselitvijo (v mislih imam prebivalce posavsko-posotelskega območja dajali privlačne obljube (tudi Uršula Hribar jih omenja), po preselitvi pa zagotovili vsaj neke vrste, čeprav mizerno, življenjsko eksistenco. Begunci pa, ki so se odrekli vsem tem obljubam in se napotili v neznano, niso imeli nobenih eksistenčnih zagotovil. Torej, opredelili so se za ostanek na svoji, slovenski zemlji in med svojimi sonarodnjaki. Večinoma takrat, ko so se opredelili za odhod v begunstvo, še zdaleč niso predpostavljali, kaj vse jih čaka, toda pripravljeni so bili na vse in nesporno je, da so kot veliki optimisti verovali v poraz razbesnelih in takrat najmočnejših nacistov. Pri tem pa niso ostali sami. Posamezniki ali pa tudi cele že izseljene družine, ki pred nasilno preselitvijo niso imeli možnosti za pobeg, so sledili njihovem zgledu. Nacisti so zaradi takšnih pobegov že konec 1941., predvsem pa v 1942. letu, s svojim policijskim aparatom izvajali ne samo poostrene preventivne, pač pa tudi represivne ukrepe z namenom, da bi pobege onemogočili ali vsaj omejili. To pa jim v celoti nikoli ni uspelo. V begunstvo so se podajali ljudje iz celotnega izseljenkega območja. Navedel bom le nekaj primerov.

Tone Zidanč iz Globokega, še ne dvajset let star fant, je že pomladi 1942. leta našel pot iz tuje – nemške dežele v svoj rojstni kraj. In kam je šel po vrnitvi? V prvo Kozjansko ali Modrasovo oziroma Antoneskovo četo se je napotil. Po razbitju le-te, poleti 1942, pa je odšel čez Sotlo med hrvaške partizane, kjer je konec vojne dočkal kot namestnik političnega komisarja brigade. Tone pa ni bil sam. Še mnogi Posoteljčani so sledili njegovemu zgledu. Žal o vseh teh do sedaj ni zbranih podatkov.

To, kar se je dogajalo med izseljenci iz Posotelja, je bilo prisotno tudi med izseljenci iz Posavja.

Narisal in priredil besedilo
JELKO PETERNELJ

Partizani na Pohorju

11. Vstopili so v vinjeno hišo. Leon jo je vprašal, ali bi dala nekaj kruha. Odgovorila je, da jim sama ne da nič in naj si, če hočejo, vzamejo sami. Vzeli so štiri hlebce kruha, ki so bili v šrambi. Stali so pri zadnjih hišah in premlevali koščke kruha, ko se je iz teme izluščila postava. Bil je neki možakar. Partizani so ga ustavili in ga vprašali, od kod je prišel.

Sozd Merx

TRGOVSKA DELOVNA ORGANIZACIJA

TEKO p.o.

63000 CELJE, Gubčeva 2

s svojimi poslovalnicami se
priporoča za obisk

Sozd Merx

12. Odgovoril je, da je bil pri sosedu in da gre domov. Borci so ga vprašali, če ve, kdo so oni. Ni jih poznal. Ko pa so se malo menili z njim, so prišli do zaključka, da je tudi možakar partizan. Priznal je, da prihaja iz Kamniškega bataljona. Možakarja so povprašali, če bi lahko dobil zvezo z bataljonom. Pritrdil je in Leon ga je odpeljal k komandantu Silasu.

14. Ko je nekaj borcev prišlo po vodo, so Nemci užgali po njih. Borci Kamniškega bataljona borbe niso sprejeli in so se skupaj s Šaleško četo, v kateri je bil Leon, umaknili. Kasneje so skupaj opravili še neko akcijo, potem pa se je četa vrnila v revir. Junija 1942 je bila Šaleška četa napadena in razbita. Četa, katere komandir je bil Toledo, se je držala preblizu hiš. Neki kmet je zvedel zanje in je šel po policiste.

Sozd Merx

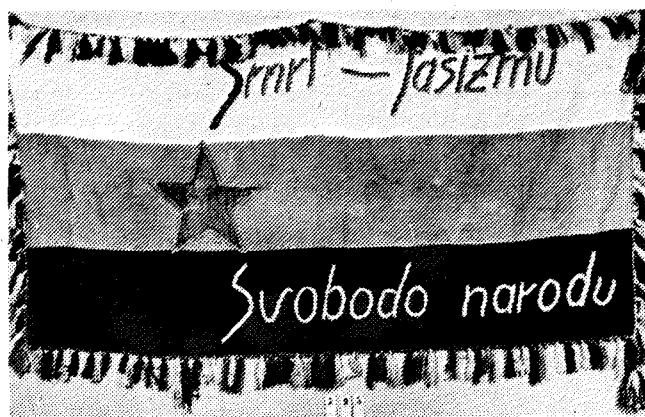

13. Prav kmalu so se sestali s Kamniškim bataljonom in nastalo je veliko veselje. Bataljon je imel svoje taborišče nad Kamnikom, kjer je bilo še nekaj snega. Skuhali so si nekaj hrane in povprašali, če je kraj varen pred Nemci. Partizani so k bližnjim hišam hodili po vodo. Tam pa so takrat Nemci postavili zasedo.

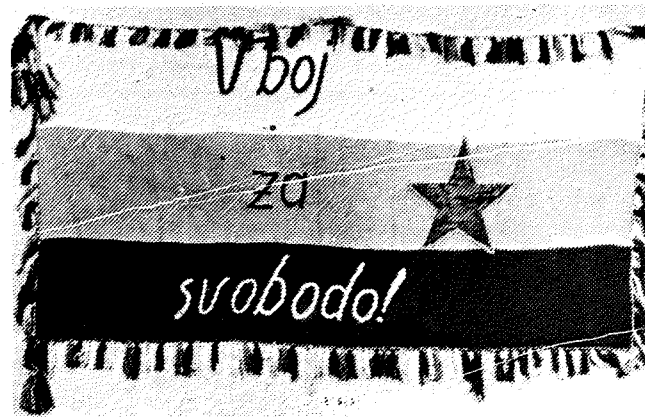
15. Ob 9. uri zvečer so policisti obkolili taborišče. Borci so sedeli in kurili ogenj. Prav takrat, ko je tudi stražar za nekaj trenutkov stopil k ognju, da bi se ogrel, so Nemci taborišče obkolili. Prišli so čisto blizu. V napadu je padel en borec, dva pa sta bila ranjena. Borci so se razpršili. Komandir Toledo si je oprtal ranjenca in ga odnesel k mlinarju, ki je živel v bližini.

...li pa jih je naredila in darovala slovenska mladina. Razstavljene so v muzejih in vojnih poštah širom po Jugoslaviji. Zelo malo je ...li razvito, morda sodelovali pri njeni izdelavi.

23

Zastava Zahodnokoroškega odreda: slovenska tribarvnica, robovi so obšiti z rumeno nitjo, nanje so prišiti beli, modri, temno in blede rdeči 7 cm dolgi cofi. V koncih spodnjega roba sta prišiti 12 cm dolga cofa iz belih, rdečih in rumenozelenih niti. Na prvi strani je napis: Smrt fašizmu - Svobodo narodu, na drugi pa: V boj za svobodo! Velikost: 140 x 70 cm. Zastavo hranijo v Muzeju ljudske revolucije v Ljubljani.

24

Druga stran zastave Zahodnokoroškega odreda

Podatke in slike zastav zbral podpolkovnik JLA Stevan Kovačević.

Prosimo, da podatke o objavljenih zastavah pošljete na TV-15, Miklošičeva 28, Ljubljana.

Dejanja posameznih članov nekaterih družin, kot na primer Milke Kerinove iz Velikega Podloga na Krškem polju, ki je bila ujeta kot partizanka - prvoborka, zaprta in zasliševana ter nato ekspedirana k svoji že izseljeni družini, kjer je bila pod posebno natančno kontrolo, pa je kljub temu pobegnila med partizane, so bila zgledna in privlačna za mladino. Sledila sta ji tudi brata Branko in Mirko. Od treh beguncev Kerinove družine iz Vel. Podloga je le Branko dočkal konec vojne in dokončno osvoboditev. Milka, narodna herojinja, s katero sem se kot pripadnik XIV. divizije srečal v prvih dneh marca 1944. leta na območju Legen-Gradišče nad Slovenj Gradcem na Pohorju, in Mirko nista dočakala svobode. Izkravavela sta zanj.

Za pobeg iz taborišča se je med drugimi odločil tudi Žani Dornik iz Velikega Mraševega. Na Stajerskem je prišel v vrste XIV. divizije, kjer je postal kurir. Znan je primer Ivana Lesa iz Mrzlave vasi, ki je tudi pobegnil iz taborišča. Kot partizan se je ilegalno vrnil do svojih v taborišču v Nemčiji, kjer je domače in druge taboriščnike informiral o dogajanjih v domovini. Po vrnitvi je postal celo poveljnik bataljona v Cankarjevi brigadi. Pomladi 1944. leta, ob napadu cankarjevcev na domobransko postojanko na Igu, pa je junaško padel.

Prebivalci Gorice, tipično kmetijske vasi na obrobju Krškega polja, ki je dala kar štiri ali pet španskih borcev, so tudi imeli svoje predstavnike med begunci v neznano, ki so se opredelili za NOG. Na drugem partijskem tečaju pri CK KPS v Rogu, v obdobju avgust - september 1943 (ki pa se zaradi kapitulacije Italije ni dokončal), sem srečal in spoznal Goričanko Mico Vidovičovo, hčerko kmetijca Janka, ki se je pred selitvijo umaknil v obmejne Brezovce, na območju svetokriške občine. To najino srečanje pa ni bilo zadnje med NOB. Konec 1944. leta, med nemško ofenzivo na Zgornjo Savinjsko dolino, sva se ponovno srečala in skupno potovala na Kozjansko, kjer je delovala kot članica tamkajšnjega okrožja. Med pohodom - šla sva z Bračičevo brigado - mi je pripovedovala o hudih težavah, ki so jo pestile

zaradi težkega prehlada, katerega si je nakopala, ko je na poti na aktivistično delo na Kozjansko gazila mrzlo Savo.

Mislím, da ni bilo zgolj naključje, da se je za upor oziroma za pobeg čez okupacijsko mejo odločila tudi družina Ivana Drakslerja iz Gorice, ki sem jo konec pomladi 1943 srečal v Poljanah pri Podturnu. Povedati moram, da je bila mama Kerinove ali »Pohorske Milke« sestra Drakslerjevega Ivana, ki je bil vodeči funkcionar v intendaturi Dolenjskega odreda. Tudi Gregoričeva družina iz Malenc ob Krakovskem gozdu, iz katere izhaja žena Ivana Drakslerja Mima, se je odločila za beg pred nasilno preselitvijo. Čez mejno Krko se je preselila v Kostanjevico in se brez oklevanja že v 1941. letu opredelila za narodnoosvobodilno gibanje. Posledice te opredelitve so bile pak takšne, kot jih lahko prinese kontrarevolucija ali kakršnakoli okupacija, predvsem pa fašistična. Tako je bil 1926. leta rojeni Jože Gregorič, aktivist v Kostanjevici, med številnimi talci ustreljen 21. oktobra 1943. leta. Sestro Elizabeto, rojeno 1912. leta in poročeno Maver, aktivno organizirano sodelavko NOG, ki so jo nacistični okupatorji ujeli in poslali v taborišče smrti Auschwitz, so popolnoma izčrpano raztrgali dresirani psi, med katere so jo vrgli gestapovski zločinci. Njen mož, borec NOV, pa je padel že 1942. leta. Tudi Stravsova družina v Kostanjevici, kjer je bila poročena Gregoričeva Tilka, je bila odločno na strani OF. Po pobegu pred izselitvijo in pred odhodom med gorjanske partizane v začetku 1942. leta, je nudila gostoljubje in pribežališče beguncu in ilegalcu Alojzu Žokalju iz Krške vasi. Tilkin mladoletni sin pa je bil med talci, ki so jih nemški fašisti ustrelili 21. oktobra 1943. leta.

Podobne tragedije, preganjanja in uporniška dejanja zasledimo na celotnem izseljenškem območju. Premnogi slovenski ljudje, kot posamezniki ali kot družine, so se raje odločili za beg v neznano, kakor pa za izselitev oziroma preselitev v izseljenška taborišča v tujih, okupatorjevih deželah, kjer jim je bilo obetano vse naj, naj...

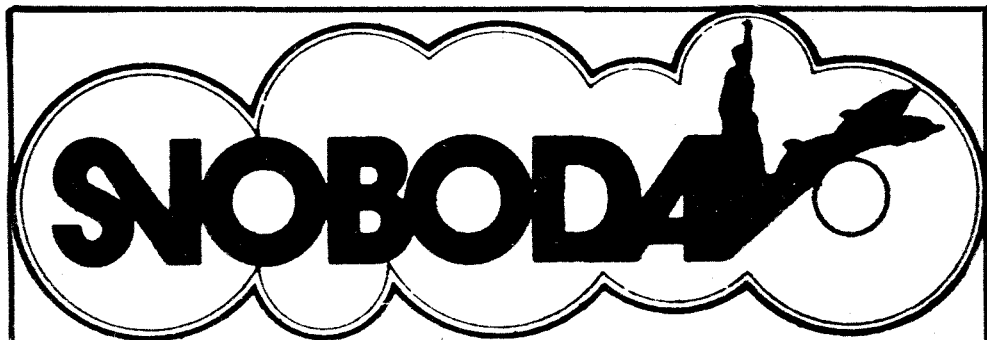
Ob prihodu Tomšičeve brigade na Mirno, proti koncu decembra 1942. leta, sem prijetno presenečen v skupini ljudi, ki je navdušeno pozdravljala tomšičevce, opazil znanca in sodelavca iz Kregarjeve mizarske delavnice v Šentvidu. To je bil Leopold Skol. Ta mladenič, doma iz Jelenja nad Dolom pri Litiji, ki se je tik pred vojno kot mlad mizarski pomočnik zaposlil pri Kregarju, mi je povedal, da se je cela njegova družina umaknila pred nasilno selitvijo v predel Mirne. Vsi so organizirani v OF, mi je ob kratkem razgovoru zatrjeval. Z bratom Lojzeto pa sta svojo pripadnost NOG izkazala tudi s tem, da sta že naslednjega dne, ko je bila Tomšičeva brigada nastanjena na Tihaboju, prostovoljno postala njena pripadnika. Polde je bil vključen v OC brigade in je že v 1943. letu postal šef tega centra. Starejši brat Lojze pa je bil takoj po vstopu v Tomšičevo brigado vključen v štabno zaščito in kmalu postal njen komandir.

Iz teh kratkih podatkov in pripovedi je razvidno, da predeli v Posavju, Posotelju ali na Krškem polju in nasprotno v izselitvenem pasu niso bili le izseljenški predeli, ki jih upor in NOG nista zajela, kot se še sedaj dostikrat misli in poudarja. Mnogi prebivalci teh predelov so se v zelo kritičnem obdobju, ko narodnoosvobodilno gibanje še ni doseglo večje širine, odločili za upor proti sklepom okupatorja, in to več kot pasiven upor. Šli so raje v neznano, kot pa da bi se pokorili okupatorjem odločbam in sklepom. Veliko se jih je v begunstvu zelo rano opredelilo za NOG. Žal to do sedaj za celotno izseljenško območje ni opisano. Menim, da bi bilo prav, če bi občinske organizacije ZZB NOV Posavja ter šmarska, laška in litijska občina izvedle tako študijo in preskrbele znanec podatke o tistih prebivalcih izseljenških področjih, ki so šli raje v begunstvo kot pa v taborišča.

Nekajkrat sem poudaril, da so se begunci večinoma opredelili za NOG. S tem sem hotel povedati, da je tudi med begunci v obdobju NOB in

revolucije, predvsem potem, ko je bilo poudarjeno, da se borimo za novi družbeni red, prišlo do diferenciacije. Posamezniki so se opredelili za stari družbeni red in seveda za tiste, ki so ga hoteli ohraniti, in postali zagriženi nasprotniki NOB. Tako je mladenič - domačin, ki je bil poleti 1943. leta v Ljubljani zaradi zdravljenja zahrbtna bolezni, ki ga je pestila od rane mladosti, v avgustu 1943. leta ob srečanju z Janezom Butaro-Jožetovim na Dalmatinovi ulici, nasproti hotela Strukelj (sedaj Turist) ihtavo izjavil: »Ne boste zmagali vi, komunisti. Zmaga bo naša!« Ta mož sicer ni bil v sovražnih oboroženih formacijah, iz izrečenih besed pa se je jasno videlo, da je nasprotnik OF in NOB in da pripada skupini beguncev, ki spremlja opredelitve svojih sotrpinov. Po končani vojni je z izjavami »verodostojnih« prič, katerih izjav ni v njegovem spisu, pri odgovarjajočem upravnem organu v brežiški občini »dokazal«, da je njegova bolezen posledica določenih prizadevanj med okupacijo. Uslužbenec omenjenega občinskega organa izjavlja, da so izjave prič zmanjkale, ko je bil spis pri inšpekcijskih organih, on pa se imen ne spominja! Čudno je le to, da se v odločbi o pridobitvi določenih bonitet omenjenega poudarja, da je le-ta izdana na temelju njegove izjave oziroma zahteve in izjav dveh prič, katerih imena pa sploh niso omenjena! Tudi sovaščanka, ki je med okupacijo kot begunka živela pri svoji sestri, poročeni v podgorjanski vasi blizu Šentjerneja, očitno ni bila na strani OF in NOG. Se predno se je Jožetova družina iz Ljubljane vrnila v domačo vas, kjer jo je čakal upepeljen dom, je le-ta kričeče obveščala vračajoče se izseljenice in begunce o tem, da so se »... vsi štirje Jožetovi opredelili za komuniste in da je k sreči enega vzelo!« Kaj sem mogel drugega, kot da sem junija 1945. leta, ko sem iz avstrijskega dela Stajerske prišel na bežen obisk k staršem, odšel k Ani Žibertovi na vpljudnostni obisk in ji priporočil, naj preneha s takšnimi izpadi.

Se nadaljuje

**Zdravilišče vojaških invalidov
in borcev NOV SRS
STRUNJAN**

Odmorsko klimatsko zdravilišče je primerno za zdravljenje ortopedskih, pljučnih, srčnih in drugih obolenj ter rekreacijo.
Na razpolago so vse zdravstvene storitve, ki so potrebne za zdravljenje vojaških invalidov in borcev NOV v naravnih zdraviliščih – ambulanta, fizioterapija, lekarna, sauna.
Pokrit bazen z ogrevano morskovo vodo je odprt vse leto razen v drugi polovici julija.
Poletno kopališče zdravilišča je odprto od 1. maja.
Priporočamo borcem – nosilcem spomenice, vojaškim invalidom, aktivistom NOB in drugim, da pravočasno rezervirajo čas zdravljenja ali oddiha.

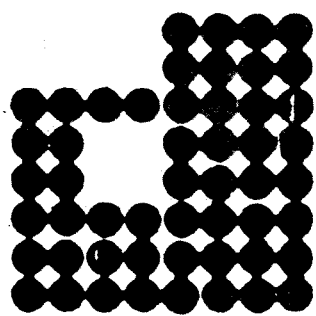
**CENA PENZIONA ZA ENO OSEBO V DVOPOSTELJNI SOBI
ZA ODDIH DO 30. 12. 1982**

julij, avgust
september
oktober, december

din 650
din 550
din 474

Turistična taksa 12 din.
Dodatek za enoposteljno sobo 20%.
Odbitek za tretje ležišče znaša 20%.
Odbitek za polpension je 10%, za prenočišče z zajtrkom pa 20%.
Cena za druge goste – nečlane je 10% višja.

SVOBODA Strunjan 66320 Portorož tel. (066) 75-881

ČGP DELO

Časopisno in grafično podjetje
Delo

TOZD Tisk časopisov in revij
TOZD Grafična priprava
TOZD Knjižni in komercialni tisk
TOZD Grafična dodelava

61000 LJUBLJANA, Titova cesta 35
p. p. 29
Telefon (061) 315-366
Telex: 31291 yu dlij

Predstavništvo Beograd:
Moše Pijade 12
Telefon (011) 336-094 in 335-089

Dejavnost TOZD
– stavljenje (foto, lino, mono), izdelava enobarvnih in večbarvnih filmov in klišejev
– roto-ofset časopisni in revijalni tisk
– ofset in knjigotisk (eno in večbarvni)
– grafična dodelava (knjigoveznica)

MONTAŽNO INDUSTRIJSKO PODJETJE

Ljubljana, Opekarska 13

TELEFON: CENTRALA: 212-011 ŠEF KOMERCIALNE: 218-347 TELEGRAM: KIP Ljubljana – Tekoči račun 50101-601-23238; TELEX: 31420 YU-KIP

**LEPE TAPETE
LEPO
STANOVANJE**

veta
tapete vevče

**Papirnica Vevče p. 61260 Lj.-Polje
telefon 48-141 – teleks 31-116**

KUPON ŠT. 2

Če želite podrobne informacije o lepljenju in izboru tapet, izrežite ta kupon in ga pošljite na naš naslov. Brezplačno vam bomo poslali naše prospekte.

A – navodilo za lepljenje tapet
B – vzorci iz kolekcije tapet '81/'82

proizvodno in trgovsko podjetje

61000 Ljubljana ● Mivka 25, telefon: 21-712, 25-583
● žiro račun: 50101-601-15650

**PROIZVODNJA
OBUTVE**

Čestita za 4. julij – dan borca!

MILENKO LUŽNIK

**Gostilna
PTUJ**

Cenjenim gostom nudimo dnevno sveže in okusne malice, vse vrste pijač po konkurenčnih cenah.

Za obisk se priporoča

SKUPŠČINA OBČINE MOZIRJE

OBČINSKI ODBOR ZZB NOV
OBČINSKI ODBOR ZRVS
OBČINSKA KONFERENCA ZKS
OBČINSKA KONFERENCA SZDL
OBČINSKI ODBOR ZVEZE
SINDIKATOV
OBČINSKA KONFERENCA ZSMS
IZVRŠNI SVET IN DRUGE
DRUŽBENOPOLITIČNE
ORGANIZACIJE

**ČESTITAJO ZA 4. JULIJ –
DAN BORCA!**

**loške tovarne hladilnikov
lth – n. sol. o. Kidričeva 66
64220 škofja loka
jugoslavija**

n. c. 60-091 ali 61-061
prodaja serijskega hladilstva 60-091
obrat vincarje n. c. 61-161
servis in livarna 61-161
telex 34-519
p. p. 92
telegram ELTEHA škofja loka
ž. postaja škofja loka

žiro računi
TOZD hladilstvo 51510-601-14125
TOZD livarna 51510-601-14104
TOZD orodjarna 51510-601-14146
TOZD elektrostroji 51510-601-14130
TOZD računski center 51510-601-13341
TOZD ZHK 51510-603-30757
TOZD montaža in servis 51510-601-15549
TOZD vzdrževanje 51510-601-15554
TOZD zamrzovalne skrinje 51510-601-15575
DSSS 51510-607-35961

*Delavci LTH v Škofji Loki čestitajo za dan borca
vsem borcem in aktivistom NOB!*

opekarna ptuj

62250 Ptuj, Žabjak 1

tel.: h. c. (062) 772-111, 772-119

Proizvajamo in prodajamo: vse vrste opeke, montažne nosilce za strop, klinker betonske plošče za urejanje okolice, montažne preklade, primerne za primestitev oken in vrat.

**DELAVCI PODJETJA OPEKARNA PTUJ ČESTITAJO ZA DAN BORCA
VSEM BORCEM IN AKTIVISTOM NOB!**

SKUPŠČINA OBČINE ORMOŽ

Občinski odbor ZZB NOV
Občinski odbor ZRVS
• Občinska konferenca ZKS
Občinska konferenca SZDL
Občinska konferenca sindikatov
Občinska konferenca ZSMS
Izvršni svet in druge družbenopolitične
organizacije

*Čestitajo za praznik dan borca
delovnim ljudem in občanom!*

SMELT

Smelt, podjetje za gradnjo industrijskih objektov, bo letos od skupno 292 milijonov dinarjev prihodka ustvaril 88 milijonov dinarjev dohodka v tujini.

Smelt obdeluje industrijske objekte v več kot 30 deželah v razvoju ter nekaterih evropskih državah. V tem so všteti nastopanje na mednarodnih licitacijah, izdelava feasibility (predinvesticijskih) študij, idejnih projektov, izvajanje consultinga, dobava opreme, prenos tehnologije, gradnja objektov na ključ tehnična asistenco, itd.

Smelt je v dvajsetih letih dela izredno razširil področja svojega delovanja in danes ustvarja eno tretjino dohodka v deželah v razvoju, dve tretjini pa v Jugoslaviji. Delež angažiranja v tujini naj bi rasel tako v absolutnem znesku kot v odnosu na dela doma in bo do leta 1985 dosegel 50 odstotkov ali več.

Smelt so ustanovila pred 20 leti najvidnejša jugoslovanska podjetja strojogradnje. Od njih je Smelt prevzel tradicijo industrijske dejavnosti ter vrsto izkušenih kadrov, ki so so bili osnova hitrega razvoja in širjenja dejavnosti Smelta. Danes ima Smelt več kot 250 zaposlenih, od katerih je 150 strokovnjakov z univerzitetno izobrazbo, med njimi 7 doktorjev ali magistrov znanosti. Smelt je postala ena najvidnejših jugoslovanskih inženiring organizacij, specializirana za gradnjo industrijskih objektov po najsodobnejših metodah in organizirana tako, da lahko prevzema in opravlja vse naloge tudi pri organiziranju, vodenju in izvajanju gradnje velikih in tehnološko zahtevnih objektov. V Jugoslaviji je Smelt sodeloval pri realizaciji več kot 600 industrijskih projektov in zgradil na ključ 40 objektov. Z investicijskim inženiranjem je sodeloval in prispeval k uspešni izgradnji nekaterih izredno velikih in zahtev-

nih objektov, pri čemer si je pridobil izkušnje za prevzemanje del v tujini, v prvi vrsti v deželah v razvoju. V tujini Smelt sicer nastopa tudi kot konzultantska organizacija, vendar je glavni poudarek na gradnjah »na ključ«. Tu Smelt nastopa kot nosilec posla (main contractor) in v svojem imenu in za svoj račun prevzema in izvaja vsa dela, dobave in storitve od prve ideje do puščanja objekta v obratovanje. Smelt pri takih poslih posreduje najsodobnejšo tehnologijo, bodisi jugoslovanskih podjetij ali tujih firm, šola kadre in prevzema po predaji objekta tudi tehnično asistenco pri vodenju proizvodnje in vzdrževanju naprav. Nosilci tehnologije in dobavitelji tehnološke opreme nastopajo pri takih poslih kot kooperanti Smelta in so garant za transfer in uporabo najsodobnejših tehnoloških postopkov in izkušenj. Izredno dobro poznavanje možnosti domačih in tujih kooperantov in njihovih prednosti ter njihovo vključevanje v realizacijo projektov v obliki in obsegu, ki zagotavlja najboljši rezultat, omogoča Smeltu, da na svetovnem trgu nastopa kot enakopraven partner in konkurent renomiranim svetovnim firmam.

Smelt rešuje pri graditvi industrijskih objektov probleme od ideje do spuščanja v pogon in pri tem sodeluje z: nosilci tehnologije, znanstvenimi institucijami, proizvajalci opreme, gradbenimi organizacijami, montažnimi organizacijami in bančnimi institucijami.

Smelt je enovita organizacija, organizirana pa je po področjih, tako da lahko izvaja investitorski in izvedbeni inženiring za:

Črno metalurgijo, livarstvo, barvno metalurgijo, toplotno tehniko, kemijsko industrijo, živilsko industrijo, farmacevtsko industrijo, industrijo gradbenih materialov, čiščenje voda, predelavo sekundarnih surovin, skladiščno tehniko, organizacijo proizvodnje in računalništvo.

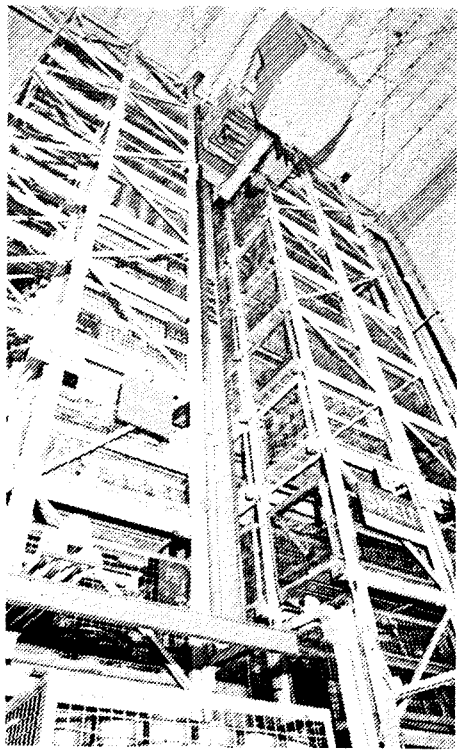
Lastne tehnologije, s katerimi razpolaga in so plod dela strokovnjakov Smelta ter izkušnje pri gradnji obratov doma in v tujini:

mini jeklarne, livarne, hladilnice, visokoregalna skladišča, trgovski centri, predelava kovin, čiščenje voda, beli cement in tripolifosfat.

Ves čas svojega delovanja Smelt namenja velik del svojih naporov v pridobivanje in izvajanje del v deželah v razvoju. Le-te so namreč bolj kot druge države zainteresirane za nakup kompletnih industrijskih objektov, pri katerih Smelt in naše gospodarske organizacije nudijo poleg opreme tudi tehnologijo, znanje in izvedejo gradbena dela.

Smelt je dosedaj gradil industrijske objek-

te ali izvajal svetovalne naloge v Indiji, Indoneziji, Burmi, Madagaskarju, Egiptu, Libiji, Siriji, Iraku, Iranu, Zambiji in Sudanu. S ponudbami na mednarodnih licitacijah in z drugimi oblikami sodelovanja, med katerimi so izdelava študij in idejnih projektov in podobno pa je Smelt pridobil številne poslovne zveze in strokovni ugled v: Maroku, Alžiriji, Tunisu, Etiopiji, Somaliji, Ruandi, Burundiju, Tanzaniji, Keniji, Nigeriji, Kamerunu, Kuwaitu, Pakistanu, Nepal, Maleziji, Venezueli,

Kolumbiji, Gvajani itd. Na osnovi svojih referenc doma in v tujini ter strokovnega kadra, s katerim razpolaga, se je Smelt registriral kot konzultantska organizacija pri Svetovni in Medameriški banki ter pri UNIDO in UNDP.

V zadnjem času je Smelt posebej razširil svojo dejavnost v Jugoslaviji, izven republike Slovenije. V večini primerov se v ostalih republikah vključujemo v izgradnjo kompleksnih objektov v obliki izvajalnega inženiringa. Največ poslov smo v letu 1981 in 1982

zaključili v SAP Kosovo, kjer smo sodelovali na več mednarodnih licitacijah za izgradnjo industrijskih objektov s področja agroživilske industrije ter komunalnih objektov. Trenutno so s tega področja zaključene že 3 pogodbe, in sicer:

- za izgradnjo klavnice in hladilnice s Kosovo Export, – Kosovo polje,
- za izgradnjo tovarne peciva z Žitopromet – Priština,
- za izgradnjo hladilnice 5000 ton za Progres export – Prizren.

V letošnjem letu je Smelt razširil svojo dejavnost tudi na področje združevanja dela in sredstev v drugih republikah. Skupaj s Kovinotehno Celje je Smelt nosilec sovlaganja s strani SR Slovenije v izgradnjo nove tovarne nerjavečih cevi v IMK – Uroševac. V mesecu aprilu je bil podpisan samoupravni sporazum in izgradnja je že v teku, predviden začetek obratovanja je konec leta 1983.

Na osnovi številnih idejnih tehnoloških projektov in investicijskih programov, ki jih je Smelt v preteklih letih izdelal za več organizacij združenega dela na Kosovu, je v teku še več konkretnih izgradenj na osnovi združevanja sredstev iz FNP. Posebno zanimivi projekti, ki so v fazi realizacije na tej osnovi in kjer se Smelt posredno vključuje kot izvajalec inženiring storitev, so:

- tovarna in obrat za izdelavo trajno žarečih peči Fonderije – Djakovice – sovlagatelj Emo Celje,
- izgradnja 2. linije za proizvodnjo radiatorjev FRG – Gnjilane – sovlagatelj Instalacije Ljubljana,
- izgradnja obrata za proizvodnjo Al oken in vrat v Magnohrom Kosovska Kamenica – sovlagatelj Impol Slovenska Bistrica,
- tovarna poliestri stebrov v FAPOL Podujevo – sovlagatelj Iplax Koper in Color Medvode.

V SR Srbiji in BiH in delno tudi v SR Makedoniji izvajamo dela največ na področju izgradnje visokoregalnih skladišč, distributivnih centrov in trgovskih centrov, izgradnje vodočistilnih naprav ter na področju procesne industrije v proizvodnji izolacijskih materialov, proizvodnji barv, lakov in premazov.

V celotnem prihodku delovne organizacije je zajetih že 2/3 poslov izven republike Slovenije. V SR Sloveniji sodelujemo še vedno v večini večjih investicij, pretežno v obliki projekta oz. investitorskega inženiringa. Skupno pridobljena znanja v takšnih izgradnjah in nove tehnologije, ki izhajajo iz novih investicij, skušamo prenesti dalje v druge republike in tudi v tujino.

KOVINOPLASTIKA

LOŽ

z n. sol. o

POŠTA: 61386 STARI TRG PRI LOŽU – TEL.: 797-010 – ŽELEZNIŠKA POSTAJA RAKEK – TEK. RAČ. 50160-601-34088 – TELEGR. KOVINOPLASTIKA LOŽ TELEX 31-588 YU LOZ

INDUSTRIJA KOVINSKIH IN
PLASTIČNIH IZDELKOV

BIROSTROJ

DELOVNA ORGANIZACIJA ZA MEHANOGRFSKE IN TEHNIČNE STORITVE
TER ZASTOPANJE INOZEMSKIH FIRM

62000 MARIBOR, GLAVNI TRG 17

GENERALNI ZASTOPNIK
ZA SFRJ
FIRME
robotron
EXPORT-IMPORT
BERLIN – NDR

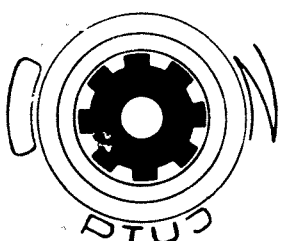
UVOZNIK
IN PRODAJALEC

LIUBLJANA
BIROOPREMA

- mali in veliki računalniški sistemi
- formalna tehnika
- kroglovozdni in obratni avtomati
- prečna tehnika

- izdelava programov
- montaža, vzdrževanje
- solanje operaterjev
- oktaba s takovimani
- oktaba z testiranimi deli
- prečna mehanika

PANORAMA
PTUJ

Vrazov trg 1

TELEF.: Ptuj (062) 772-841, 772-847, BRZOJAV: PANORAMA Ptuj, TEK. RAČ. 52400-601-11576 pri SDK Ptuj

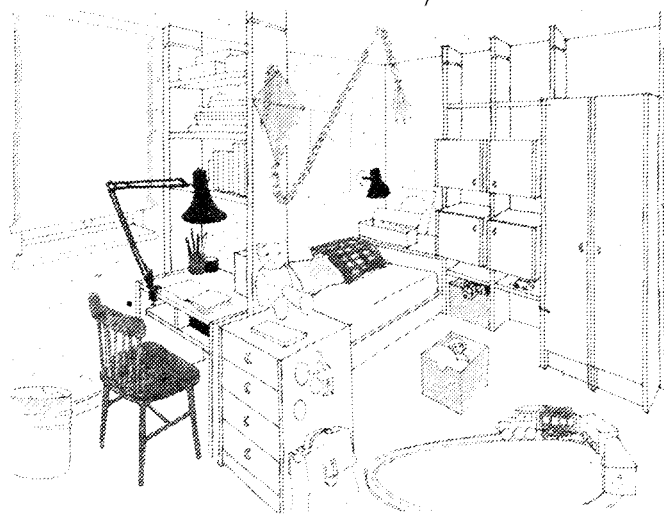
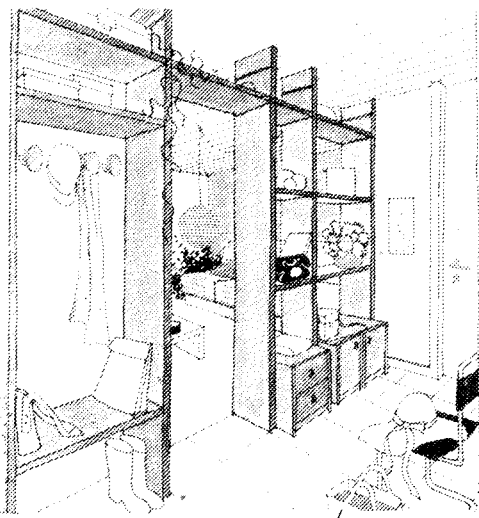
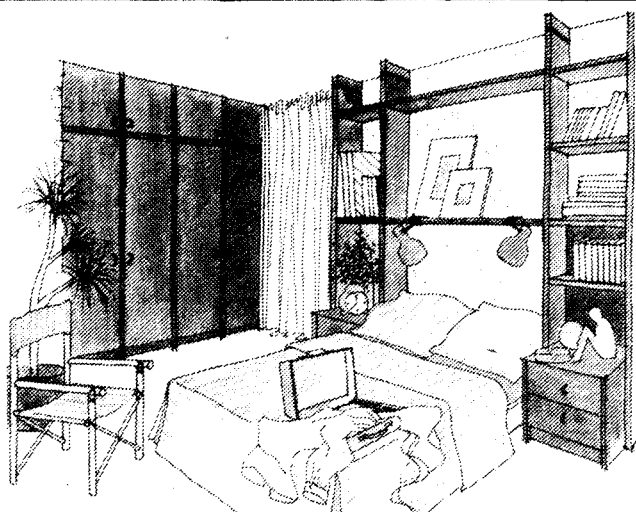
OZ PANORAMA PTUJ S SVOJIMI KOOPERANTI SE PRIPOROČA S SVOJIMI PROIZVODI IN USLUGAMI

LESONIT ILIRSKA BISTRICA

Našim vnetim reševalcem je pripravil delovni kolektiv LESONIT ILIRSKA BISTRICA nagradno križanko. Želimo vam veliko uspeha pri reševanju. Rešitve pošljite do 16. julija 1982 na naslov: Uprava TV-15, Miklošičeva 28, 61000 Ljubljana. Na spodnji del pisma napišite LESONIT. Žreb bo razdelil tri knjižne nagrade Založbe Borec.

MESTO
CSSR

JUGOSLAVENSKI
TENISIGRALE
CEBELTYORBI

[illegible]

slovenija ceste tehnika

n. sol. o., ljubljana, titova 38

Informacije

SCT – TOZD INŽENIRING,

61001 Ljubljana

Cesta VII. korpusa 1

telefon: (061) 349-361,

teleks: yu sct 31-493

**PROIZVODNI PROGRAM
»SCT«:**

- vse vrste nizkih in visokih gradenj v tuzemstvu in inozemstvu
- avto ceste, mostovi, predori in letališča
- industrijski, poslovni, turistični in stanovanjski kompleksi z infrastrukturo
- stroji in oprema za kamnolome, gramoznice in asfaltne baze
- projekti in inženiring za vso navedeno dejavnost.

ALCHROM
RUŠE

Proizvodnja mlekarske in ostale
procesne opreme

Proizvajamo opremo za predelavo
mleka, sirov, sadnih sokov in
opremo iz nerjavečih materialov za
drugo industrijo.

**SKUPŠČINA OBČINE
SLOVENJ
GRADEC**

OBČINSKI ODBOR ZZB NOV
OBČINSKI ODBOR ZRVS
OBČINSKA KONFERENCA ZKS
OBČINSKA KONFERENCA SZDL
OBČINSKI ODBOR ZVEZE
SINDIKATOV
OBČINSKA KONFERENCA ZSMS
IZVRŠNI SVET OBČINE IN DRUGE
DRUŽBENOPOLITIČNE
ORGANIZACIJE
Čestitajo za dan borca!

IMOS – SGP TRŽIČ p. o.

TRŽIČ – Blejska c. 8 – telefon 50-448, 50-288, 50-345, ARHITEKT BIRO
KRANJ 21-638

SPLOŠNO GRADBENO PODJETJE TRŽIČ

Čestita vsem delovnim ljudem za praznik dan borca!

gorenje metalplast

Industrijsko podjetje Ruše p. o., 62342
RUŠE, Smolnik 17

PROIZVODNI PROGRAM, S KATERIM POKRIVAMO POTREBE PO PLASTIČNIH
IZDELKIH V SOZD GORENJE, DELIMO V TRI POGLAVITNE VEJE:

1. IZDELKE ZA OPREMO KOPALNIC IN SANITARIJ:
 - garnituri Julia in Lotos
 - plastični WC kotlički – ADRIA in FONTANA 2000
2. BRIZGALNI IZDELKI ZA POTREBE INDUSTRIJE
3. GALVANIZIRANJE PLASTIKE

Čestitamo za dan borca – 4. julij!

KREDITNA BANKA MARIBOR

POSLOVNA ENOTA PTUJ

s svojimi poslovno organizacijskimi deli v Ptuj, na Bregu, v
Kidričevem, v Majšperku, v Vidmu, v Gorišnici in v Juršincih opravlja
vse bančne storitve za občane!

Za dan borca – 4. julij čestita vsem borcem in aktivistom NOB!

Organizacija za opravljanje del zunanje in notranje trgovine, proizvodnje, predelave
in poslovnih storitev, n. sol. o.
Ljubljana, Titova 66
Telefon: (061) 310-688 Telegram: SLOVSAD Ljubljana Telex: 31 379 Poštni predal: 95, 61109
Ljubljana

- TOZD Slovenija Sadje, zunanja trgovina n. sol. o. Ljubljana
- TOZD Slovenija Sadje, maloobmojni promet, n. sol. o. Ljubljana
- TOZD Slovenija Sadje, predelava sadja, n. sol. o. Bohova
- TOZD Slovenija Sadje, hladilnica, n. sol. o. Ljubljana
- TOZD Steklo, n. sol. o. Ljubljana
- TOZD Contal, n. sol. o. Ljubljana

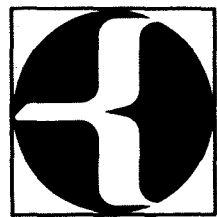

Vsa Petrolova skladišča odkupujejo naslednja
rabljena olja:

motorna, kompresorska, hipoidna, cirkulacijska, hidravlična,
turbinska, transformatorska, vazelinška in strojna.
Odkup smo organizirali na naslednje načine:
Rabljeno olje, ki ga zbirate v posebnem namenskem
rezervoarju, prevzamemo z našo namensko avtociстерno.
Rabljeno olje, ki ga zbirate v pločevinastih bobnih,
prevzamemo v našem najbližjem skladišču, lahko pa ga na vaš
poziv prevzamemo in odpeljemo z našim lastnim tovornjakom.
Odkupujemo tudi razne pločevinaste bobne.
Rabljena olja in rabljene pločevinaste bobne posredujemo
izključno oljnim rafinerijam, ker jih uporabljajo za proizvodnjo
in pakiranje novih proizvodov. Ker pri rafinerijah za
regeneracijo rabljenih olj obstaja velik interes, so tudi odkupne
cene rabljenih olj vse bolj vzpodbudne.
Za lastnike motornih vozil imamo organizirano menjavo olja na
naših bencinskih servisih. Prav tako na bencinskih servisih
odkupujemo tudi prineseno olje od voznikov, ki menjavo olja
opravijo sami doma.
Če ima delovna organizacija večje količine rabljenega olja, naj
ga zbira na posebnem prostoru v sodih ali kontejnerjih, pri tem
pa mora poziti, da ne pride do izlivanja in onesnaževanja
podtalnice. V bližini mora biti zadostno število ročnih gasilnih
aparatur na prah. Tudi za občane, ki prav tako zbira večje
količine rabljenih olj, veljajo ista določila kot za delovne
organizacije.
Varen prevoz odpadnih olj od zbirateljev do rafinerije uredi
Petrol.

Vozniki
motornih
vozil!
Uporabniki
mazalnih
olj!

Tudi rabljena olja in maziva
so pomembna surovina,
posebno v obdobju trajne
energetske krize. Vsa
rabljena olja odkupuje in
zbira Petrol v vseh
bencinskih servisih in
skladiščih.

CERTUS MARIBOR

ELKOM-HIKO

OLGA MEGLIČ

INDUSTRIJA HIDRAVLIČNE IN
KOVINSKE OPREME n. sol. o.

DSSS, Vošnjakova ul. 6 Ptuj – telefon: (062) 771-255
– telex: 33387 YU POLME
TOZD ASPO: AVTOMOBILSKA, STAVBENA IN
POHIŠTVENA KOVINSKA TER PLASTIČNA OPREMA
n. sol. o. Dolane, 62282 Cirkulane – telefon: (062)
791-040, 791-061
TOZD HIDO: PROJEKTIRANJE IN PROIZVODNJA
HIDRAVLIČNE, PNEVMATSKO IN DVIŽNE OPREME n.
sol. o. Dolane, 62282 Cirkulane – telefon: (062)
791-040, 701-063

dom-smreka

trgovsko podjetje p. p. MARIBOR
Valvasorjeva 12 a

GRADBENI MATERIAL – KURIVO – LES – POŠTNI PREDAL 94 – TELEFON N. C. 28-581 –
TELEX YU SMREKA 33343 – ŽIRO RAČUN 51800-601-10841

Veliko izbiro stavbnega pohištva, parketa, salonita, opeke, bitumenskih
izdelkov, teraco plošč, cementa, keramičnih ploščic, peči za centralno
ogrevanje in drugega gradbenega materiala ter premoga in strešne
konstrukcije vam po naročilu nudi

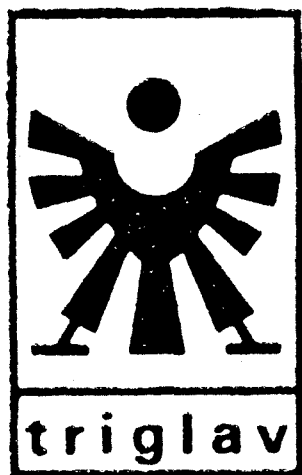
TOVARNA USNJA SLOVENJ GRADEC o. sub. o.

TOZD

PREVENT

industrija delovnih zaščitnih sredstev
in avtokonfekcije
62380 SLOVENJ GRADEC
Kidričeva 6

Telefon h. c. 841-421, 841-487
Direktor 841-374
Komerčiala 841-472
Telex 33246
Žiro račun SDK Slovenj
Gradec št. 51840-601-13565

**TRIGLAV
KONFEKCIJA
KRANJ**

telefon: 22-371
brzovavka: Konfekcija Triglav
tek. rač. pri SDK
KRANJ 51500-603-30005

MIZARSTVO TRNOVO LJUBLJANA

61000 LJUBLJANA, TRNOVSKI PRISTAN 20 A
tekoči račun: 50101-601-23222

PO NAROČILU IZDELUJEMO – OPREMO LOKALOV, POHIŠTVO, OKNA, VRATA TER
INDIVIDUALNE STORITVE

Čestita za praznik dneva borca – 4. julij!

GRADBENO PODJETJE „Drava“ PTUJ p. o.
PTUJ, OSOJNIKOVA 9

IZVAJAMO VSE VRSTE GRADBENIH OBJEKTOV

Sposojeni stolpci Ob četrtem juliju

Iz knjige Vlada Strugarja »Jugoslavija 1941–1945«

»Porajanje oborožene vstaje«. Operacije aprilske vojne so še trajale, ko je centralni komite komunistične partije sklenil izbrati način in oblike nadaljevanja boja proti napadalcem. Na sestanku političnega biroja centralnega komiteja v Zagrebu dne 10. aprila 1941. leta so odločili, da oblikujejo vojaški komite s Titom na čelu, naj komunistična partija vzbudi odpor proti agresiji, ohrani enotnost, pomaga svojim članom in drugim rodoljubom, da se izognejo zajetju, naj organizira skrivane orožja pred sovražnikom...

Okupatorske oblasti so občutile aktivnost komunistov, saj so se kmalu pojavili dokazi o nesposobnosti ljudstva z okupacijo: patrioti so 7. maja napadli oddelek nemških vojakov pri Sanskem mostu; 26. maja zvečer so streljali na ustaško patroljo v Zagrebu; v Sloveniji so v Mariboru v noči na 29. april komunisti in člani SKOJ zažgali dva nemška avtomobila: policija je zaprla nad šestdeset mladincev...

Nemčija je 22. junija napadla Sovjetsko zvezo; to je bil dogodek z usodnim pomenom za svetovno zgodovino. Medtem ko so se jugoslovanski narodi pripravljali na oboroženo vstajo, so z zaupanjem gledali v moč sovjetske obrambe. Ker je Sovjetska zveza vezala nase pglavitne nemške sile, se je jugoslovanskim narodom odprla perspektiva zmage nad fašizmom. Istega dne se je v Beogradu sestal politični biro centralnega komiteja KPJ. Pretehtal je nove razsežnosti svetovne vojne, izdal razglas narodom Jugoslavije in objavil, da je nastopil usodni trenutek ter da se

je začela odločilna bitka proti najhujšim sovražnikom delavskega razreda. Pozval je komuniste, naj se niti za trenutek ne obotavljajo, temveč naj stopijo na čelo delovnih in nacionalno zatiranih množic ter jih vodijo v boj proti nacističnim okupatorjem Jugoslavije. Na seji 27. junija je centralni komite sestavil glavni štab narodnoosvobodilnih partizanskih odredov Jugoslavije, v katerem so bili člani političnega biroja, dolžnost komandanta pa so zaupali Titu...

Po pokrajinah so uspešno napredovale priprave na vstajo. Vojaškim komitejem, ki so jih ponekod imenovali vojaške komisije ali vojaške sektorje, se je posrečilo zbrati veliko pušk in drugega orožja in so kmalu ustvarili enote za oborožen boj...

Centralni komite je na razne načine pomagal, da bi se pred zasedbo in po njej ilegalno vrnilo v domovino okrog 250 Jugoslovancev, bivših borcev in strešnih španske republikanske vojske; ti se bodo na zelo viden način vključili v organizira-

nje oborožene vstaje in dobili številne vodilne položaje v osvobodilni vojski...

Komunistična partija je še bolj dvignila svoj veliki ugled med ljudstvom... Komunisti so predstavljali jedro širokega protifašističnega patriotskega gibanja. Ker je zaupal v njihovo odločnost in v sposobnost partije, da stoji na čelu osvobodilnih sil, je 4. julija centralni komite na seji v Beogradu sprejel sklep, naj se osnujejo partizanski odredi iz udarnih skupin in raznih oddelkov, naj se preide od začetnih diverzij in sabotaž k uničevanju žive moči okupatorjev in vsega, kar jim lahko koristijo... Predvidel je, da bo partizanska vojna osnovna oblika oborožene vstaje... Centralni komite je določil nacionalno in socialno osvoboditev jugoslovanskih narodov kot pglavitni cilj komunistične partije v drugi svetovni vojni...

Enotna priprava vstaje je omogočila naglo izpolnjevanje sklepa centralnega komiteja... Komunistična partija je začela osvobodilni boj, v katerem je bilo treba ustvariti vojsko, da na bojnem polju premaga sovražnika, politično organizacijo, da združi rodoljubne ljudske sile, novo državo, da zvaruje ureditev socialne pravice in nacionalne enakopravnosti...

Iz sedme knjige Zbranih del Josipa Broza Tita

(iz proglasa centralnega komiteja, napisanega v Beogradu 12. julija 1941)

Že več kot tri tedne se bje največji in najbolj krvavi boj v zgodovini sveta. Divje fašistične Hitlerjeve tolpe napadajo in se kot sestradani psi s krvavimi gobci in penastimi jeziki obupno trudijo, da si nagrahijo ogromna bogastva, ki so jih narodi Sovjetske zveze ustvarili v potu svojega obraza. Herojska Rdeča armada pa se bojuje z doslej neznanim junaštvom in požrtvovalnostjo...

Narodi Jugoslavije: Srbi,

Hrvati, Slovenci, Črnogorci, Makedonci in drugi! Vašo državo so zaslužnji in izropali ti isti zločinci, ki so si drznili dvigniti svoje okrvavljene kremplje na Sovjetsko zvezo. V vojni so vas premagali, toda niso vas pokorili. Slavne tradicije bojev za pravico in svobodo vaših dedov ne smejo biti pozabljene. Zdaj je čas, da dokažete, da ste vredni nasledniki svojih slavnih prednikov. Zdaj je čas, napočila je ura, da se dvignete vsi kot en mož v boj proti okupatorjem in njihovim domačim hlapcem, krv-

nikom naših narodov. Ne ustrašite se še tako hudega terora sovražnika. Na teror odgovarjajte z množičnimi udarci po najbolj občutljivih točkah okupatorskih banditov...

Bodimo pogumni, bodimo vztrajni, bodimo hitri v akcijah, ker gre za čast naše Komunistične partije kot najbolj borbenega odreda delavskega razreda, gre za čast naših narodov...

Delavci, kmetje, meščani, mladina Jugoslavije! V boj!

Iz Spominov na partizanska leta, 1946. Tone Vidmar – Krimski partizani.

Po razpadu stare Jugoslavije leta 1941 je moral italijanski okupator nujno popraviti in obnoviti na progi Ljubljana–Rakek tri železniške mostove, ki jih je razrušila umikajoča se jugoslovanska vojska, in sicer: borovniški viadukt, Krajev most na Dobu pri Borovnici ter Štampetov most nad Vrhniko. Italijani so kaj kmalu po okupaciji pričeli z obnovo teh mostov. Tako je tudi Dukičev kamnolom na postaji Verd imel veliko dela. Veliki kamnodrobilec je bruhal noč in dan iz svojega žrela pesek na vagone. Nekaj tega materiala smo pošiljali v Borovnico, nekaj pa na Štampetov most. V tem kamnolomu sem bil namreč zaposlen tudi jaz. Delali smo za tri dinarje na uro. Večkrat se je med nami delavci razvila živahna debata. Pogovarjali smo se, kako so vojaki preklinjali, ko so se umikali brez borbe z italijanske fronte, iz tako zvane Rupnikove linije; preklinjali smo takratne oblasti, Graziolija, Natlačena in škofa Rožmana, ki sta šla Italijanom nasproti in jih povabila, naj pridejo in zasedejo deželo. Iskali smo vzroke, zakaj je do tega prišlo, da moramo sedaj delati za Italijane. Pogovarjali smo se o tem, kdo je bolje skril puško, mitraljez, bombe. Jezili smo se na tiste, ki so z vozički vozili orožje in municijo Italijanom na Vrhniko.

V takih in sličnih pogovorih so potekali dnevi...

V boj proti fašistični okupatorski bandi, ki hoče iztrebiti največje borce našega ljudstva in Slovane na Balkanu, hoče podjarmiti ves svet, hoče uvesti najbolj strahotno vladavino nad narodi, kar jih pomni zgodovina. V boj, ker je napočil čas, da strmoglavimo okupatorski fašistični jarem. V boj, kajti to je naš dolg do sovjetskih narodov, ki se borijo tudi za našo svobodo. V boj, v poslednji boj za uničevanje fašistične kuge!

so se počasi razšli. Zunaj pred gostilno se je nabralo več fantov. Preden smo šli spat, smo po stari navadi zapeli nekaj domačih. Med temi fanti si orožja nismo prikrivali. Stopil sem po svojo puško v sosedno drvarnico.

»Daj, ustrelj parkrat!« pravi Nace, »boš videl, kako bodo Italijani skakali po vasi!«

»Samo da boste znali držati jezik za zobmi!« odgovorim. Takoj nato počita dva strela, potem pa se razkropimo vsak na svojo stran.

Pridem domov ter se takoj odpravim leč. Spal sem na podstrešju na senu. Komaj ležem, že zaslišim kričanje na vasi. Vedno bliže je prihajalo. Hitro si natakem čevlje. Italijani so bili že pred hišo. Slišal sem nekoga, ki je kričal: »Ta hiša je! Tu je doma!« Pogledam skozi luknjo v strehi. Hiša je bila obkoljena. Naštel sem dvanajst fašistov. »Kar tako poceni me pa že ne boste dobili, kot si mislite. Bomo pa že nocoj začeli!« sem si mislil. Hitro napolnim žepce z municijo, puška je nabita, sežem z roko v slamo in privlečem cel klub bomb. Osem jih je bilo. Štiri dam v žepce, ostale za srajco. Sedaj pa, kar bo, pa bo! Italijani še vedno ropotajo po vratih. Približam se luknji ter odvijem osigurač na bombi. Nenaadoma se vežna vrata odpro in vseh dvanajst fašistov vdre v vežo in kuhinjo. Situacija se je zboljšala. Hitro skočim z vrha na tla, zaropotalo je, kot bi skočila sama pošast. Fašisti so bili iznenadeni, da niso vedeli, kaj bi počeli. Še preden so si opomogli, sem bil že sto metrov proč od hiše ter vrgel bombo. Eksplozija je zagrmela v noč. Nato je nastala grobna tišina. Tisti, ki so bili v hiši, so plegli na tla ter ugasnili luč. Tudi na vasi je prenehalo vpitje. Mislim sem, da bodo navalili za mano, toda ni jih bilo.

Na koncu vasi sem vrgel še eno bombo, tako za slovo, nato sem odšel v gozd. Drugi dan sem našel zvezo s partizani na naši stalni javki. Odšel sem v logor ter postal partizan.

DOGODKI

Umetnostnozgodovinska knjiga »Javni spomeniki na Primorskem«. V Kopru so na tiskovni konferenci predstavili skupno izdajo Založbe Lipa, Založništva Tržaškega tiska in Goriškega muzeja – umetnostnozgodovinsko knjigo Nelide Silič-Nemec (v opremi kiparja Negovana Nemca), ki opisuje povojne spomenike, postavljene v čast in spomin dogodkom med NOB na Primorskem. Glede na svojo vsebino in svoj pomen torej ni samo umetnostnozgodovinska študija, temveč s še enega zornega kota popisan prispevek Primorske in njenih ljudi v boju za osvoboditev izpod fašizma in za zmago socialistične revolucije.

Beblerjevi spomini v srbohrvaškem prevodu. Beograjska založba »4. jul« je ob 12. kongresu ZKJ izdala v prevodu znano knjigo spominov pokojnega dr. Aleša Beblerja »Čez drn in strn« – pod naslovom »Kako sam hitao«. Seveda ne gre samo za spomine, temveč tudi za vsestranski in v mnogih ozirih poglobljen prispevek k zgodovini našega boja in naše revolucije.

Poskus znanstvene obravnave avstrijske manjšinske politike. Skupina znanstvenikov s celovške univerze je pripravila 450 strani obsegajočo knjigo »Kein eingi Volk von Brüdern«, v kateri nadrobno in z vseh aspektov obravnava socialno in jezikovno identiteto Slovencev na Koroškem, v etnični, politološki, sociološki, kulturnološki in psihološki luči odnosov med večino in manjšino. V oktobru načrtujejo tudi simpozij na to temo. O stopnji znanstvene ob-

jektivnosti bomo pisali, brž ko bo knjiga dostopna tudi naši javnosti.

Smrt znanega in vznemirljivega nemškega režiserja Fassbinderja. Komaj šestintrideset let star je nenadejano umrl za hodnonemški filmski režiser Rainer Werner Fassbinder, ki je v trinajstih letih svoje filmskega delovanja posnel nič manj kot štirideset celovečernih filmov in televizijskih nadaljevanj. V dobršem delu svojih filmov se je intenzivno ukvarjal s problematiko Nemčije v letih fašizma in po njegovem porazu. Med izrazitejšimi deli, ki jih je na tej »valovni dolžini« posnel v zadnjem času, so bili film »Zakon Marije Braun«, televizijska serija »Berlin Alexanderplatz« in (na letošnjem beograjskem FESTu predstavljena) »Lili Marlen«, film o vzponu in padcu znane nacistične popevke, ki jo je med vojno lansiral okupacijski nemški radio Beograd in so jo vsak večer poslušali nemški vojaki na vseh frontah.

Smrt igralkе Duše Počkajeva. Dobesedno z gledališkega odra je odšla na svoje zadnje počivališče ena največjih slovenskih gledaliških igralk, sto in stokrat nepozabna Duša Počkajeva, ki so jo poznali vsi obiskovalci ljubljanske Drame, vsi gledalci slovenskih filmov in slovenske televizije, vsi poslušalci ljubljanskega radia. Trideset let in dlje je nastopala v najrazličnejših vlogah, ki se zdaj, po njenem vsekakor prezgodnjem odhodu zlivajo v en sam veliki pojem – v nepozabni igralski lik Duše Počkajeva, umetnice, ki je sodila med velikane našega igraltva.

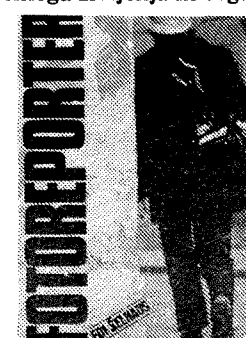
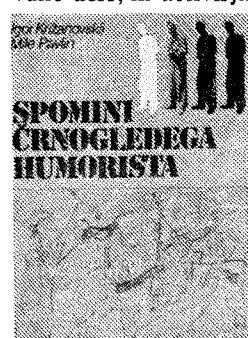
Nova knjižna bera založbe Borec

Slovenski knjižni trg je založba Borec obogatila s šestimi novimi knjigami, od katerih sta izšli v ponatisu Milovana Pejanovića Velika igra z Dražem Mihailovićem ter Jožeta Vidica Po sledeh črne roke.

Naj tokrat na kratko predstavimo predvsem štiri novosti: Boris Mlakar je napisal knjigo Domobranstvo na Primorskem. To je znanstvena razprava mladega avtorja, rednega sodelavca Inštituta za zgodovino delavskega gibanja, v kateri na podlagi dosegljivih virov izčrpno predstavi nastanek, razvoj in konec primorske oblike domobranstva, kolaboracionizma in protirevolucionarnih formacij pod okriljem nemškega okupatorja.

Spontano humoristično pisanje Igorja Križanovskega-Olega in Mileta Pavlina v knjigi Spomini črnogledega humorista smo našim bralcem že predstavili.

Novi sta še deli Edija Selhausa Fotoreporter (v njej avtor, nekdanji partizan in znani slovenski fotoreporter deloma z besedo, deloma s fotografijo bralca popelje po svojih službenih poteh. Te so ga po osvoboditvi vodile v Trst, nato pa nazaj v Ljubljano, kjer je delal pri osrednjih slovenskih časopisnih hišah) in že osemindvajseti roman (v dveh delih) Mimi Malenškove Kavatina za angela vremenarja. Gre za močno avtobiografsko obarvano delo, ki uokvirja čas avtoričinega življenja in sega torej tudi v vojno obdobje.

DOBRNA

Zbrane borke
Štirinajste

Borke XIV. divizije, udeleženke legendarne pohoda na Štajersko, so se 18. junija 1982 že četrtrič zbrale v Dobrni. Tja jih vabijo kolektiv zdravilišča Dobrna in krajsani, letos pa sta kot pokroviteljici sodelovali delovni organizaciji MERX in AUREA iz Celja. Prvo srečanje, leta 1979, je organiziral občinski odbor ZZB NOV Dobrna, najbolj pa se je zavzemal za izvedbo teh srečanj nekdanji borec Štirinajste, Jože Toplikar-Mirko.

Letošnjega tridnevnega srečanja se je udeležilo 25 nekdanjih bork ob 43 še živih. Mnoge so poslane pisne pozdrave, ker zaradi boleznij niso mogele priti.

Nekdanje borke so obiskale šolo XIV. divizije v Dobrni, si ogledale muzejsko sobo v šoli Karla Destovnika Kajuha v Soštanju, položile venec na grob soborcev v Brdcah, si ogledale Muzej revolucije v Slovenj Gradcu in partizanske bolnišnice na Kopah. Mladina in krajsani so jim vspovod pripravili prisočen sprejem in kratak kulturni program. Za nekdanje borke je bilo srečanje zelo prijetno, polno spominov na nekdanja doživetja, še bolj pa na tisto veliko zavest, bogato z odgovornostjo, tovarištvom, sposobnostjo samoodpovedovanja v korist skupnih ciljev, z vrednotami, ki so nam danes prav tako potrebne kot v tistih težkih časih.

V. S.

KAL NAD HRASTNIKOM

Uspešno sodelovanje

Na Kalu nad Hrastnikom je bil v soboto, 19. junija 1982, zbor skupnosti borcev VOS OF revirsko-litijskega okrožja in tovariško srečanje vosovcev z aktivnimi sodelavci v času NOB, ki so se ga udeležili tudi predstavniki skupščin občin, zveze komunistov, ZZB NOV občin Hrastnika, Trbovelj, Litije in Zagorja ter medobinskih organov. Borci so pregledali dosedanje delovanje in sprejeli dolgoročni program dela in aktivnosti, se dogovorili o nalogah v sedanjih razmerah ter razvili prapor, ki sta ga podarili delovni organizaciji Predilnica Litija in Rudis-inženiring Trbovlje, zanj pa se je zahvalil narodni heroj Anton Vratnar-Antonesko.

Na tovariškem srečanju, ki je imelo delovni značaj, so se borci VOS OF dogovorili z drugimi udeleženci zbora o sistematični pripravi gradiva in sodelovanju s komisijo za izdajo knjige o zgodovinski raziskavi VOS OF Slovenije, zbornika dokumentov, knjige o padlih in zbornika fotografij VOS OF Slovenije.

To srečanje je znova potrdilo tesno in uspešno sodelovanje med borci VOS OF in družbenopolitičnimi organi in organizacijami na terenu, zlasti z mladimi, prav tako kot je bilo zgledno sodelovanje v času NOB in revolucije.

JŠ-K

ZLATO POLJE

Vaščani niso klonili

Občinski odbor ZZB NOV Domžale je s sodelovanjem krajevnih organizacij Zlatega polja minulo soboto organiziral spominsko svečanost ob 40-letnici požiga zlatopoljskih vasi in 40-letnici ustanovitve Kamniškega bataljona. Na spominski svečanosti se je kljub čezurnemu vremenu zbralo več kot 500 krajanov, pionirjev, mladine, borcev Kamniškega bataljona, gostov iz Domžal, Radomelj in Kamnika. Svečanosti so prisostvovali tudi predstavniki družbenopolitičnih organizacij občine Domžale, slavnostni govornik pa je bila predsednica OK ZSMS Domžale Kristina Krivec, ki je obudila spomin na dogodek 2. avgusta 1942, ko je okupator požgal zlatopoljske vasi. O delovanju Kamniškega bataljona je govoril prvoborec Mirko Podbevšek-Lado. Po kulturnem programu je bilo odkrito spominsko obeležje, h kateremu je delegacija položila venec.

Zlatopoljčani so v veliki večini sodelovali z NOV, zato se je okupator maščeval s tem, da je v poletju 1942 požgal vas Koreno in v ogenj vrget 16 živih moških in 80-letno, bolešno ženo. Po tem požigu je večina fantov zlatopoljskih vasi odšla v partizane, Nemci pa so zaradi tega in zaradi sodelovanja prebivalstva v NOB 2. avgusta 1942 požgali še ostale vasi, prebivalce pa odpeljali v nemška taborišča. Nemci so mislili, da v požganih vaseh ni ostala živa duša, vendar pa so prebivalci, ki so uspeli pobegniti, s pripadniki OF zgradili več bunkerjev, v katerih so delovale intendantca, mesarija, sušilnica, krojaška in čevljarska delavnica. Tu so našli varno zavetje tudi ranjenci, ki jih je Šlandrova brigada v ofenzivi 1944/45 morala evakuirati iz Zgornje Savinjske doline. Dobro organizirana intendantka služba je pod vodstvom Janeza Močnika-Slamiča nudila prehrano borcem Šlandrove brigade in pozneje enotam XIV. divizije. O ljudih, ki živijo v obnovljenih zlatopoljskih vaseh, bi bilo treba več pisati, saj sleherni vaščan ve povedati zelo veliko o trpljenju in strahotah med NOB in teh krajih.

FRANCI ŽVIPELJ

CERKNICA

Borci, pridite v Loško dolino

Letošnja osrednja prireditve v počastitev dneva borca v občini Cerknica bo v Loški dolini, in sicer 4. julija ob 9. uri. Tega dne bodo borcem Rakovške čete odkrili spominsko obeležje na kraju, kjer je bila pred 40 leti ustanovljena Rakovška četa v Racni gori, v bližini lovske koče »Urška«. Poleg preživelih borcev Rakovške čete bodo svečanosti prisostvovali tudi borci VDV bataljona, Loškega odreda, borke takomenovane ženske čete, mladinci pohodne enote, ki bodo ob dnevu borca hodili po poteh domičinskih enot občine Cerknica in enota mladincev iz krajevne skupnosti Loška dolina, ki bo zaključila pohod od spomenika do spominskih obeležij v NOB, vabljeni pa so tudi borci drugih domičinskih enot in občani. V kulturnem programu bo sodeloval moški pevski zbor DPD Svoboda in godba Loške Kovinoplastike. Po odkritju spominskega obeležja, predvidoma ob 10. uri, bodo odprli šest kilometrov nove gozdne ceste od Smrekovcev do koče Slemenke, ob 11. uri pa bo proslava pri lovski koči Slemenki. Namreč, lovska družina Lož – Stari trg praznuje 36-letnico svojega delovanja. Ob tej priliki bodo razvili svoj lovski prapor in podelili dolgoletnim zaslužnim članom lovska priznanja. Po proslavi pa bo tovariško srečanje.

Kljub temu da organizator – posebni pripravljalni odbor pri krajevni konferenci SZDL Loška dolina ne bo pošiljal posebnih vabil, pričakuje, da se bo odkritja spominskega obeležja in ostalih prireditev udeležilo mnogo borcev in aktivistov, ki so se v času NOB nahajali na tem predelu Notranjske, kakor tudi mladina in občani, zlasti iz loške in cerkniške doline ter Loškega potoka.

SLAVKO BERGLEZ

LJUBLJANA

Prazničen utrip

Sedemindvajseti maj je krajevni praznik KS Jožeta Moškriča-Cirila, v spomin na dan, ko so leta 1942 odšli prvi krajsani organizirano v partizane, v spomin na maj 1941, ko je bila v Novih Jaršah ustanovljena OF, in na leto 1965, ko je bila ustanovljena krajevna skupnost Nove Jarše, ki se je kasneje preoblikovala v KS Jožeta Moškriča-Cirila in KS Dušana Kvedra-Tomaža. Na slovesnosti so se zbrali številni občani te krajevnega skupnosti. V kulturnem programu so nastopili učenci OŠ Jožeta Moškriča-Cirila, in mešani pevski zbor Nove Jarše. Devetintridesetim krajanom so na slovesnosti podelili plakete in značke OF. Prirediteljem je bilo žal, ker se slovesnosti nista udeležila vdova in sin Jožeta Moškriča, ki naj bi prejela plaketi z likom Jožeta Moškriča.

TONE BANČIČ

BUKOVO

Odkritje spomenika

V nedeljo, 4. julija, bodo na Bukovem na Cerkljanskem odkrili spomenik 24 garibaldincem-pripadnikom divizije »Garibaldi-Natisone«, ki je bila v sestavi 9. korpusa NOVJ. Šest italijanskih borcev je padlo 16. januarja, osemnajst pa 21. januarja 1945, ko so jih Nemci pobili iz zasede.

Na proslavi ob odkritju spomenika bo slavnostni govornik Janko Rudolf, v kulturnem programu bo sodelovala godba na pihala tovarne Eta in moški pevski zbor »Peter Jereb« iz Cerkna ter šolska mladina.

Organizatorji proslave pričakujejo velik obisk iz Tržaške in Videmske pokrajine, saj bo to prvi spomenik, ki bo postavljen izključno pripadnikom tujih enot, ki so se borile v sestavi NOVJ.

Odkritje spomenika bo ob 10. uri dopoldan. Dovoz na Bukovo je mogoč z vsakim vozilom iz Reke, z osebnimi pa tudi iz Baške gape.

Organizatorji proslave vabijo borce, mladino in druge občane, da se udeležijo prireditve ob odkritju spomenika.

JANEZ JERAM

SREDIŠČE OB DRAVI

Ob dnevu borca

Ob pobudi občinskega odbora ZZB NOV Ormož in podpori ostalih dejavnikov nameravajo v Središču ob Dravi ob letošnjem dnevu borca odpreti Muzej ljudske revolucije. Nekaj fotografkega in ostalega gradiva imajo že zbranega. Za pomoč so se obrnili na muzeja v Ptuj in Mariboru.

V muzeju bosta z dokumenti zastopani tudi postaji TV-15 in TV-14s. Del fotografkega gradiva o delovanju TV postaj na Štajerskem jim bo odstopil odbor IV. brigade VDV partizanskih kurirjev Slovenije.

V občini Ormož imajo že za večino krajevnih skupnosti zbrane prispevke za pisanje kronike občine. Po poprejšnji strokovni obdelavi jo nameravajo dati v tisk letos ali prihodnjem letu. Kronika bo ne le dokument o predvojnem in medvojnem revolucionarnem delovanju, ampak bo tudi dodaten pripomoček k zgodovini za osnovne šole v občini.

DRAGO MIKLAVEC

Vabila

Dne 4. julija 1982 ob 11. uri bo na Nanosu pri Abramcu primorska proslava ob 40. obletnici nanoške bitke in ustanovitve prvega primorskega partizanskega bataljona Simona Gregorčiča.

Slavnostni govornik bo tov. **Viktor Avbelj**, predsednik predsedstva SR Slovenije.

Na proslavo vabimo zlasti bivše borce, komandante in komisarje enot NOV, ki so se bojevale na Primorskem, ter mladino in občane.

Prihod bo mogoč samo iz Podnosa in čez Podkraj, povratek pa tudi čez Sanabor.

Organizacijski odbor

★

ODBOR SKUPNOSTI BORCEV 7. SNOUB FRANCETA PREŠERNA vabi borce brigade, druge borce NOV, občane in še posebno mladino občine Tržič in drugih krajev na svečanost in tovariško srečanje v počastitev 39. obletnice ustanovitve brigade.

Srečanje bo v soboto, 10. julija 1982, ob 10. uri pri osnovni šoli Kokrškega odreda v Križah pri Trzihu.

Odbor skupnosti borcev 7. SNOUB Franceta Prešerna

★

Dne 4. julija 1982 bo otvoritev GEOSS-a (geometričnega središča Slovenije) v Spodnji Slivni pri Vačah.

ODBOR KZO vabi vse borce Kamniško-zasavskega odreda, da se te manifestacije udeležijo. Zbor odreda bo pri spominskem obeležju KZO na Spodnji Slivni ob 8.30.

★

Krajevna organizacija ZB NOV Renče prireja 25. julija 1982 ob 15. uri na dvorišču domače gostilne II. srečanje borcev in njihovih družinskih članov, združeno z borci člani AMPI-ja iz pobratene občine Staranzano (v Italiji).

Na srečanje vabimo borce-ke iz Renč, ki živijo izven našega kraja.

Stroške srečanja krijejo prijavitelci sami (po 250,00 din na osebo).

Rok prijave: 10. julij 1982. S prijavo nakažite prispevek 250,00 din na ŽR št. 52000-679-61988, Krajevna organizacija ZB Renče, ali v gotovini pri blagajniku organizacije.

Nasvidenje!

★

Združenje borcev NOV, DPO in KS Dolje-Gabrje v sodelovanju z ZZB NOV občine Tolmin vabijo na odkritje spomenika padlim borcem NOV iz vasi Dolje-Gabrje.

Odkritje bo v nedeljo, 11. julija 1982 ob 14. uri ob cesti Dolje-Gabrje.

SESTRŽE V HALOZAH

Muzej v Sagadinovi
domačiji

Za trenutek se povrnimo nazaj, tja v leto 1945, v čas, ko se je na obzorju že svetlikala težko pričakovana svoboda. Sovražnik pa kljub temu, da je že vedel, da je vojno zgubil, ni miroval. Še je bil željan slovenske krvi.

Bilo je 12. aprila 1945. leta, ko je sovražnik pridrvel v Sreče, na Sagadinovo domačijo, kjer je v svojem besu uničil trdno in zavedno slovensko domačijo. Padle so nove žrtve.

Danes je Sagadinova domačija obnovljena, v njej je muzej, pomnik iz naše revolucije. Da pa muzej ne bi bil povsem pozabljen, neurejen, so se za ureditev muzeja zavzeli mladi iz Sestrž, ki so letos z delovno akcijo uredili okolje domačije ter ob akciji obljubili, da bodo podobne pripravili vsako leto.

FRANJO HOVNİK

BEOGRAD

Predstavili zbornik
spominov

Zvezni odbor za razvijanje tradicij NOB je poskrbel, da se je v Beogradu javno predstavil Zbornik spominov vezistov NOB. Za zbornik je bilo zbrane 13.212 strani gradiva, ki ga je pripravilo 917 avtorjev. Iz Slovenije je 2097 strani (158 avtorjev). Zdaj so v Beogradu predstavili 5912 strani (493 avtorjev). Prizadevali si bodo, da bi do leta 1985 pripravili za predstavitev še ostalo gradivo. Dogovorili so se, da bo to gradivo potovalo po republikah. O predstavitvi zbornika v Sloveniji se bodo dogovorili predstavniki skupnosti vezistov NOB Slovenije in armadnega območja ter poveljstva JLA.

BRANKO BLENKUŠ

Vabimo vas na naše tradicionalno srečanje vseh članov zveze združenj borcev NOV naše občine ob praznovanju dneva borca, ki bo letos združeno z odkritjem spominskega obeležja v Vešeniku, kjer sta bila 22. 12. 1944 ustreljena partizana Janez Čokl in Ivan Muc.

Letošnjo prireditev pod naslovom PARTIZANSKI MITING bosta pripravila krajevna konferenca SZDL Vešenik – Brdo in združenje borcev NOV Slovenske Konjice v gaju Vešenik v neposredni bližini DINOSA pri Slovenskih Konjicah v soboto, 3. julija 1982, ob 15. uri.

Program te prireditve bo zelo pester. Slavnostnemu govoru bo sledilo odkritje obeležja, nastop pevskega zbora in recitatorjev. Za ples in razvedrilo pa bo igral priznani ansambel KMETEC iz Ptuja.

Pričakujemo vas v naši sredini in vas tovariško pozdravljamo!

★

V nedeljo, 4. julija 1982 – na dan borca bo ob 16. uri v Smartnem v Goriških Brdih ODKRITJE spominske plošče padlim borcem NOV in talcem iz vasi Smartno, Gonjače in Imenje.

Odkritje spominske plošče organizirata krajevna organizacija ZB NOV in krajevna skupnost Kojško.

Ob tej priložnosti se bosta pobratili krajevna borčevska organizacija Kojško in organizacija bivših partizanov iz Steverjana, vasi onstran meje v italijanskem delu Brd.

Po slavnostnem govoru bo sledil kulturni program.

Prireditelji pričakujejo množično udeležbo na prireditvi.

★

Odbor krajevnega združenja borcev NOV Trebnje organizira za dan borca – 4. julij tovariško srečanje članov ZZB NOV, ki bo v nedeljo, 4. julija 1982, ob 15. uri pri Proseniku v Trebnjem, Kidričeva 7 (na Cvibljah).

Na tovariško srečanje vabimo tudi ostale krajeve, posebno mladino.

VLJUDNO VABLJENI!

Odbor KO ZB NOV Trebnje

★

Krajevna organizacija ZZB NOV Senica vabi v nedeljo 4. 7. 1982 ob 10. uri na

ODKRITJE SPOMENIKA

padlim borcem NOV 1941–1945 v krajevni skupnosti Senica in počastitev 90. obletnice rojstva tov. Tita.

Pokrovitelj: Tovarne celuloze in papirja AE-RO Medvode. Prireditve bo v Spodnji Senici pri domu družbenih organizacij.

SPORED:

Odkritje spomenika: tovariš Anton Peternel-Igor;

Slavnostni govornik: tovarišica Anka Tominšek, predsednica skupščine občine Ljubljana Siska;

sodelujejo:

Godba na pihala Medvode;

Moški pevski zbor Medvode in

Dramska sekcija Senica.

VABI ODBOR ZZB NOV SENICA

LJUBLJANA

Zaključeno področno
tekmovanje

Mesec maj je bil za upokojence športnike zelo živahen. Letošnje področno tekmovanje je bilo množično in dobro pripravljeno. Pomerile so se najboljše uvrščene ekipe iz občinskih tekmovanj: Vrhnikar, Ziri, Cerknica, Ljubljana Center, Šiška, Bežigrad in Vič. Sodelovalo je 140 tekmovalcev (20 ekip) v naslednjih športnih panogah: šah, streljanje, kegljanje, balinanje. V šahu je bila prva ekipa Ljubljana Center, v streljanju z zračno puško ekipa Šiške, v balinanju Ljubljana Center, v kegljanju Cerkničani.

Prireditelj sedmega področnega tekmovanja je bila Mestna zveza društev upokojencev Ljubljana, najboljšim ekipam je poklonila pokale in plakete. Zmagovalne ekipe bodo sodelovale na 7. republiškem prvenstvu, ki bo septembra v Trbovljah in Celju.

Športna rekreacija je med upokojenci vedno bolj razširjena, v naše vrste prihaja tudi vedno več mlajših upokojencev.

V. BOVCON

IZZID ŽREBANJA NAGRADNE
KRIŽANKE »LESONIT«

Žreb nagradne križanke »Lesonit Ilirska Bistrica« je izbral tri reševalce, ki bodo po pošti prejeli knjižne nagarde iz bogatega programa Založbe Borec.

Jaroslav GUNČAR, Dražgoška 44, 61000 Ljubljana

Terezija FEKONJA, Keleminova 13, 62000 Maribor

Stefan SIMONČIČ, Ragovska 21 a, 68000 Novo mesto

Čestitamo!

Pravilna rešitev – vodoravno:

KONAL, KOP, OMARE, OPOROKA, PALAS, SOLITER, EKOLOG, RA, OSA, LAMINATI, JIDIS, KOMAT, TC, ALA, UE, LESOMAL, TRASAT, IKT, AVRORA, EN, RAJLOVAC, TOVARNA, ATE, AKI, SIK, LOV, NOVA, KN, AGO, E, KERATIN, ILI, KOK, MAJ, ANE.

TONE HOČEVAR

Utrinki iz Salvadorja 3

Med prijatelji

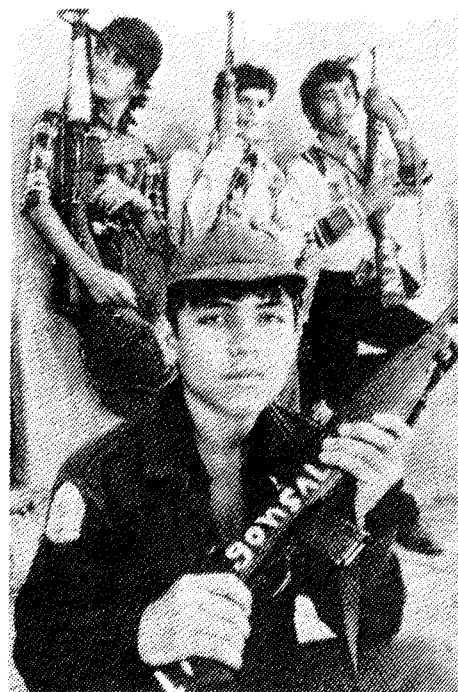
Majhen, droben možič je Marcial po zunanem videzu. Skoraj 64 let mu je. Zadnjih 12 let je preživel po hribih. Med zadnjimi ofenzivami je močno shujšal. »Saj veš, teden dni nismo nič jedli, potem pa spet samo listje in koreninice nekaj dni,« pojasni. Iz teh ofenziv so mu ostali brki in bradica, ki malo spominja na Ho Shi Minhovo. Debela stekla njegovih očal so posledica mučenj, ki jih je prebil pred dvajsetimi in več leti v san salvadorskih zaporih, kjer so ga cele mesece držali v temi, s kapuco na glavi.

Po dolgih urah pogovorov z njim se stara legenda umika resnični podobi, vendar si začnete nehoti sami zase ustvarjati novo, najbrž resničnejšo legendo o Marcialu. Prav nič trd ni in nedostopen. Kadar se pogovarja s sodelavci, se vam ne zdi njihov vrhovni poveljnik. Nenehno se posvetuje, sprašuje, dogovarja. Po nekaj srečanjih z njim ugotovite, kako ta človek pravzaprav umirja vse okrog sebe. Najbrž zaradi neomajne volje in kristalno jasnih ciljev.

Neizmerno rad ima dober kruh. Kar nekako čustveno je navezan na kruh. Ko smo nekoč sedeli za mizo in so nam v košarici prinesli visoko vzhajaj in lepo zapečen kruh, je za trenutek zastal v pogovoru, potem pa je kar vzkliknil: »Poglej, kako je lep!« Šele čez čas je dodal: »Veš koliko sem ga premislil, fant!«

Marcial je bil pek. Kruh v Salvadorju delajo reveži, jedo pa bogatini. Kmetje po vaseh še vedo ne za kruh. Med peki se je Marcial pred davnimi leti priključil pekovskemu sindikatu, ki je kasneje, že pod Marcialovim vodstvom, postal eden od najbolj udarnih in najbolje organiziranih sindikatov v Salvadorju. Potem so se Marcial in njegovi sindikalni sodelavci približali komunistični partiji. Marcial je kmalu postal njen generalni sekretar. Nekaj časa so ga šolali tudi v Moskvi, saj je bila salvadorska komunistična partija, kot večina drugih v Latinski Ameriki (še zdaj), bolj navezana na Moskvo kot pa na tradicije in stvarnost lastnega naroda. Velikokrat je bil zaprt in mučili so ga. O tem piše v svoji knjigi »Ugrabitve in kapuca v neki deželi svobodnega sveta«.

Salvadorska partija je bila zmeraj hudo pravoslavna. Marcial je nekajkrat poskušal prilagajati delovanje partije salvadorski stvarnosti, pa mu to nikoli ni prav uspelo. Skušal je zlasti povezati politično dejavnost partije z oboroženimi gverilskimi oblikami boja, pa so mu najbolj ortodoksni v

Tudi mladina z orožjem v roki

Vsakdanji prizor: Salvadorske vladne enote patrolirajo na območju Moranza

centralnem komiteju to zmeraj preperečili. Kmalu po zmagi kubanske revolucije je z ljudmi, ki niso bili v partiji, že začel nekakšno gverilsko organizacijo, podobno kubanskemu vzorcu, vendar kratkatna salvadorska gverila ni izstrelila niti ene krogle.

Do končnega spopada med Marcialom in pravoslavni v partiji je prišlo konec leta 1969. Najprej je že poleti tega leta centralni komitej preglašoval generalnega sekretarja in podprl takrat dežurno salvadorsko diktaturo v vojni proti sosednjemu Hondurasu. Kmalu potem so se enkrat zavrnili njegove načrte za ustanavljanje partizanskih skupin, ki naj bi delovale vzporedno s političnimi akcijami partije. Partija naj bi se po takratnih Marcialovih načrtih tudi spremenila iz dotedanje ozke, kadrovske partije v pravo množično politično organizacijo.

Ko je videl, da drugače ne gre in da so drugi voditelji partije skupaj s svojimi znanimi svetovalci proti njemu, je Marcial pobral šila in kopita in jo mahnil po svoje. Partija je ostala zdesetkana, saj je njena baza kmalu sledila Marcialu in tistim, ki so v oboroženem uporih videli edini izhod iz desetletja in desetletja trajajočega gorja in revščine.

Ze leta 1970 je Marcial osnoval FPL – Farabundo Marti. Na dan ustanovitve je FPL štela sedem članov, danes jih ima na tisoče. Salvadorska komunistična partija je še kar naprej ozka in pravoslavna in še zmeraj nima praktično nikakršne podpore pri ljudeh. Osvobodilnemu gibanju se je pridružila šele predlanskim, ko je uvidela, da drugega izhoda nima in da so bile njene alianse z demokristjani (ki so ostali z vojniki in oligarhi) zmotne.

Marcial je že skoraj 40 let na čelu salvadorskega delavskega gibanja. Izkusil je zapore nasprotnikov in pritisk prijateljev in svetovalcev. Tudi danes mu ni lahko. Pripravljen se je pogajati z nasprotno stranjo – med nasprotnike pa ne šteje le oligarhije in vojske, ampak in predvsem tudi združene države Amerike, ki na žalost (kot pravi Marcial) niso znale ob pravem času prepoznati salvadorske tragedije, zdaj pa so že zabredle tako globoko, da bodo težko našle izhod, ki ne bi bil boleč.

»Seveda bi se pogajal,« pravi. »Te vojne mora biti enkrat konec, sicer Salvadorček nekega dne ne bo več. Vendar nikoli ne bom pripravljen prodati svojega naroda v imenu kakršnih koli interesov, pa četudi bi šlo za interese prijateljev,« malo grenko doda stari, prekaljeni borec.

Konec

MDA Posočje '82

Mladi so že poslušali predavanja o množični kulturi mladih, ki je vzpodbudilo razpravo o »punku«. Ta je zanimal predvsem brigadirje iz drugih republik. Tudi predavanje o mednarodnem delavskem gibanju (o Poljski) je preraslo v živahno diskusijo. V okviru marksističnega krožka so se brigadirji pogovarjali o problematiki mladinske organizacije in o delovanju mladih. Organizirali so tudi izobraževanje za pionirje (zgodbina tolminske občine in naselja Breginj).

Zdaj poteka delo že v trinajstih krožkih, ki jih vodijo domačini. Nekaj krožkov vodijo brigadirji sami (radioamaterski, šahovski). Brigadirji sodelujejo tudi v dramski sekciji. Doslej so imeli že dva brigadirska večera. Pripravili so tudi kviz z družabnimi igrami. Imeli pa so še priložnost za ogled predstave amaterske dramske skupine iz Kobarida in zaplesali so ob glasbi skupine Afera.

Mladinsko prostovoljno delo

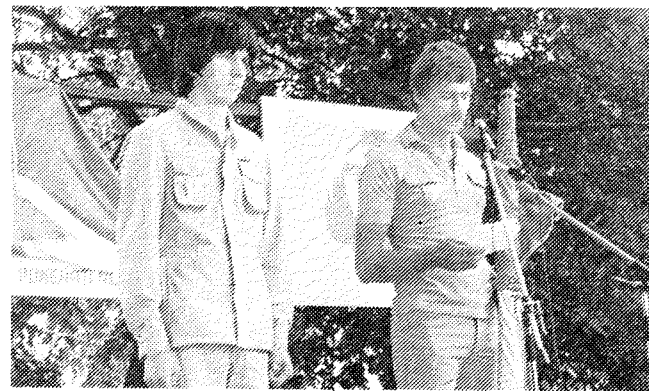
Številka čevljev brigadirske akcije v Posočju

Tito naš vzor, so z velikimi črkami napisali v brigadirskem naselju v Kobaridu, kjer je 6. junija letos začela z delom prva izmena MDA Posočje '82. Približno 220 brigadirjev sestavlja pet brigad. Prišli so iz Nikšića, Novega Sada – iz občine Slavija, iz Domžal, Črnomlja in mariborske občine Ruše, delali pa bodo mesec dni.

Namestnik komandanta brigadirskega naselja **Rudi Meršak** nam je podal »mero čevljev« naselja in seveda tudi akcije, ki bo obsegala različna dela. Poleg kuhinje, jedilnice, sejne sobe, kantine in štabskih prostorov smo si ogledali tudi nekakšne učilnice, ali bolje rečeno, skupne prostore za družbene dejavnosti. Rudi je povedal, kako si prizadevajo, da bi zaživel res pravo samoupravljanje med brigadirji. Prvi korak pri tem je, da program družbenih dejavnosti sprejme in še prej predlaga 1. skupščina izmene. Toda, ko je program sprejet, potem brigadir ne more več razpravljati o svojem delu. Kaj pa sedaj? Mar po skupščini brigadir ne more več samoupravljal? »Lahko,« pravi Rudi. »Brigadirji lahko znotraj svojih brigad ugotavljajo, katera je močnejša, in potem določijo, katera bo opravljala težja dela.«

Lanskoletna akcija brigadirjev v Posočju je potekala v okviru srednjeročnega načrta od leta 1976 do 1980. Na akciji je sodelovalo 698 brigadirjev iz vse Jugoslavije in 17 brigadirjev iz Tunizije. V treh izmenah so brigadirji opravili 116.318 norma ur.

selo); vodovod Kobarid za tovarno TTK Srpenica. Druga večja zadeva je urejanje visokogorskih pašnikov na planini Hlevišče nad Trno-

Z leve: komandant MDA Posočje '82 Jože Školč in predstavnik RK ZSMS Andrej Brvar ob otvoritvi akcije

vim ob Soči, nadaljevali bodo tudi dela na planini Korita na Šentviški planoti, ki jih pozna že od lani, planinska brigada pa bo sodelovala pri urejanju visokogorskih planin Taborja in Razorja. Cestna dela narekujejo Robedišče, Vrsno-Krno in Foni. V drugi izmeni bo delovala brigada Rdečega križa, ki bo prevzela odgovornost za

Spet bo skozi poletne dni ob naši krasni Soči odmevala pesem kramrov in lopat, prepletena s pesmijo brigadirjev: »Naprej ponosno delovne brigade, sežgimo trnje in osat, v nas mirna odločnost, sile mlade, kar vžiga pesem in pomlad...« Spet se bodo pletle nove vezi prijateljstva med mladimi in tudi nežnejši spleti mladosti.

Nadaljevali bomo tam, kjer smo končali lansko jesen.

Program del so fizično presegli kar za 15 odstotkov. Ob otvoritvi akcije je predsednik skupščine občine Marjan Klavara še posebej poudaril: »Prav mladina je v teh letih po potresu opravila za našo občino še kako pomembna dela. Lanskoletni rezultati so takšni, da jih ne bi pričakovali še tak optimist. Tudi za letošnjo akcijo je bil program pravočasno izdelan.«

In kaj načrtujejo za letošnje poletje? Najprej bodo prišli za krampe in lopate tam, kjer so lansko jesen končali z deli. Od 39 krajevnih skupnosti, kar jih je v občini, bodo kar v 19 usekali brazde in posejali vanje sadove svojih pridnih rok. Med najpomembnejšimi deli jih čaka tolminski vodovod (doklanje del Breginj-Staro

vrtce, obiske starejših in bolnih občanov in sploh za socialno varstvo v 7 krajevnih skupnostih. V drugi izmeni bo tudi študentska brigada s posebnim programom za področje kmetijstva. In še nekeje bodo sodelovali študentje – pri arheoloških izkopanih na Mostu na Soči, kjer bodo, kot pravijo, mimogrede uredili še zunanost osnovne šole. Ne smemo pozabiti tudi na študente elektrotehniških fakultet Jugoslavije, ki bodo sodelovali v letošnjem Posočju '82. Sicer pa pravijo odgovorni v naselju, da bo med brigadirji največ srednješolcev, pa tudi nekaj delavcev iz združene dela. V vseh treh izmenah bo sodelovalo 18 brigad po 40 brigadirjev.

Načrtujejo, da bodo do je-

Še posebej pa velja poudariti pomen akcije za obmejne kraje z besedami, ki jih je izrekel ob otvoritvi Andrej Brvar z RK ZSMS: »Želimo izboljšati življenje ljudem na skrajnem obmejnem območju naše domovine. Želimo preprečiti izseljevanje iz teh krajev. Tudi s stališča obrambe naše domovine je to pomembno, in še kako pomembno! Prostora ob meji ne smemo pustiti praznega.«

Z lepo cesto, vodovodom, elektrifikacijo, skratka, z izboljšanjem pogojev življenja ljudi tudi v bolj odmaknjenih krajih, lahko zdržimo preliv v že prenasočena mesta, lahko pripomoremo, da ob naših obiskih v gorskih vasicah ne bodo zijala v nas le temna osamljena okna. Ljudje niso več tako pripeti na zemljo kot nekoč. Če vrnemo zemlji njen smisel, kot na primer z urejanjem visokogorskih pašnikov, s sodelovanjem študentov agronomov na mladinskih delovnih akcijah, se budi upanje, da bodo kmečke domačije spet oživele, oživele z novim žarom sodobnega časa. Morda v začetku gloje občane črv nezaupanja do teh mladih »neizkušanih« ljudi-brigadirjev. Toda ti mladi hočejo dobro, hočejo sodelovati in tudi prisluhniti, ne pa ukazovati.

Živa Drole

Z roko v roki – tako v prostem času kot tudi, ko je treba poprijeti za delo

Poletje v šoli, na pohodih, akcijah

Mladinska poletna politična šola

Tradicionalna MPPŠ bo letos potekala od 1. do 3. julija, in sicer v Mariboru v prostorih pedagoške akademije in v študentskih domovih. Iz stabilizacijskih razlogov bo krajša kot pretekla leta, ko je trajala kar cel teden.

Vsebinska tridnevna šola bo večinoma namenjena kongresnim temam in bo pomenila tudi zaključek javne razprave o osnutkih dokumentov za 11. kongres ZSMS. Organizatorji MPPŠ pri RK ZSMS so ob kongresni razpravi poskrbeli tudi za odprto razpravo z gosti o nekaterih vprašanjih, ki jih v kongresnem gradivu zaradi objektivnih razlogov niso mogli obdelati. Obenem so pripravili nekaj predavanj, vezanih na ključne probleme, na katere opozarjajo tudi osnutki kongresnih dokumentov.

Zadnji dan mladinske poletne politične šole, to je v soboto, bodo na seji RK ZSMS sprejeli predlog kongresnih dokumentov.

Pohod AVNOJ '82

Mladinska pohodna brigada AVNOJ '82 bo letos že dvajsetič po vrsti krenila na tradicionalno pot, koder so šli slovenski delegati na drugo zasedanje Avnoja v Jajce. Pohoda, ki bo trajal od 3. do 9. julija se bo predvidoma udeležilo 100 mladincev in mladink ter predstavnikov JLA iz vse Slovenije. Prehodili bodo 300 kilometrov poti, vključeni so tudi srečanje z domačini, zgodovinske ure pri spomenikih NOB, kulturne prireditve, športna srečanja, predavanja v okviru življenja v naravi, idejnopolično usposabljanje, izdajanje biltena itd.

Vsakoletni pohod AVNOJ predstavlja krepitev tovarištva, bratstva in enotnosti narodov in narodnosti Jugoslavije. Zasnovan je kot mladinska politična šola, ki vključuje idejnopolično izobraževanje in usposabljanje udeležencev na področju splošne ljudske obrambe, družbene samozaščite. Vse to pa temelji na revolucionarnih izročilih.

Pohod »Po Titovih poteh revolucije '82«

Pohod jugoslovanske mladine Po Titovih poteh revolucije organizira predsedstvo konference ZSM Jugoslavije s predsedstvi republiških in pokrajinskih konferenc ZSM. Letos bo pohod potekal od 4. do 7. julija. Gostiteljica in neposredna organizatorica je pokrajinska konferenca ZSM Vojvodine. Pot se bo vila od Zrenjanina do Novega Sada, Subotice, Sombora, Fruške gore in Sremske Mitrovice.

Usposabljanje študentk prostovoljk

Usposabljanje študentk prostovoljk v vojaških veščinah in spretnostih predstavlja pomembno družbenopolitično akcijo na področju SLO in DS ter pri uresničevanju določene kadrovske politike na tem področju. Obrambno usposabljanje prostovoljk bo letos organizirano drugič, in sicer v kasarni Rudno polje na Pokljuki od 3. do 17. julija. Poleg študentkam je namenjeno tudi učenkam zadnjih letnikov srednjih šol.

Lanskoletna akcija je med prijavljanjem prostovoljk pokazala nekaj ovir, ki so onemogočale večji uspeh: to so izpitni roki, sezonsko delo, maturantski izleti, pasivnost študentov in včasih zgolj »forumski« potek akcije. Osnovni vzrok za težko odločanje deklet za tovrstno usposabljanje pa nosi svoje korenine v zastarelem mišljenju, da obrambno usposabljanje ni za dekleta.

Mladost v besedi, pesmi in spretnosti

Skupno tekmovanje vojakov in mladine Mladost v besedi, pesmi in spretnosti obsega letos dve tematski celoti: tekmovanje v znanju in v kulturnih aktivnostih ter spretnostih. Tekmovanje se odvija pod nazivom »Socilizem in vojna«. Akcija poskuša zajeti čim širši krog mladih, tako v enotah JLA kot v ZSMS.

Tekmovanje se začne v osnovnih organizacijah mladine v KS, TOZD, šolah in enotah JLA. Na osnovi rezultatov se novo sestavljene šestčlanske ekipe (trije mladinci in trije vojaki) pomerijo na ravni občine in regije. Zaključno republiško tekmovanje pa bo v decembru. Organizirata ga RK ZSMS in komanda ljubljanskega armadnega območja.

Odličje 22. december

Na seji republiške konference ZSMS so sprejeli predlog za podelitev plakete »odličje 22. december«. S tem naj bi se okrepili sodelovanje občinskih konferenc ZSMS z vsemi subjekti splošnega ljudskega odpora pri podružbljanju, obrambni vzgoji, razvijanju in prenašanju tradicij narodnoosvobodilnega boja.

Titu

Bil si in boš –
prednamcem voditelj,
zanamcem legenda,
nam pa oboje.

Bil si in boš,
ker presegaš čas,
ker presegaš življenje,
ker si v svojih delih.

Bil si in boš
v svojem ljudstvu,
v njih korakih,
besedah, dejanjih...

Bil si in boš
toplina človečnosti,
delček vsakega,
resnica svobode.

J. Ž.

Solidarnost z bojem palestinskega naroda

V petek, 18. junija, je bila pred športno dvorano v Novem mestu velika manifestacija solidarnosti z bojem palestinskega naroda za njegove pravice. Na manifestaciji so se zbrali mladi iz novomeške občine.

Razstava

Mladinski listi in šolska glasila pred letom 1941

Slovenski šolski muzej v Ljubljani je 23. junija odprl v svojih prostorih razstavo Sodelovanje osnovnošolcev pri mladinskih listih in šolskih glasilih pred letom 1941. Razstava je samo nadaljevanje prikaza občasnih razstav na temo o mladinskem tisku, je ob otvoritvi povedala že dolgoletna delavka v muzeju Slavica Pavlič. Ze leta 1956 so muzejski delavci pripravili samostojno razstavo o mladinskem tisku in nadaljevali s prikazom ob jubilejih, tako na primer leta

1971 ob 100-letnici vodilnega slovenskega mladinskega lista Vrtec. Leta 1975 je bila na vrsti razstava Še pomnite, tovariši. Takšen naslov je namenil Josip Ribičič svoji zbirki mladinskih spominov nekaj let po osvoboditvi. Knjiga prinaša raznišljanja mladih o svojih doživljajih iz viharjih vojni dni. Leta 1977 je muzej prikazal razstavo o razvoju mladinske literature, ki je pokazala, kako so se napredni učitelji – mladinski pisatelji spoprijeli s predstavniki konservativnih

nazorov, ki se niso strinjali, da bi bila mladina seznanjena z napredno socialistično ideologijo. Napredni učitelji so uveljavili stališče, da mora biti pisanje za otroke umetniška stvaritev v kar najpopolnejši meri. Prav ta stališča učiteljev – mentorjev se izražajo v prispevkih, ki so jih učenci pisali v svoja glasila.

Vsakoletne razstave šol-

skih glasil, pri katerih strokovni delavci muzeja sodelujejo že od leta 1969 dalje pri Zvezi prijateljev mladine, so avtorico razstave Tatjano Hojan spodbudile, da je pripravila letošnjo razstavo o mladinskih listih in šolskih glasilih pred letom 1941. Večina ohranjenih glasil je pisana s črnilom in le nekatera s pisalnim strojem, opremljena pa z ilustracijami otrok. Pri prebiranju prispevkov zasledimo tudi imena današnjih vidnih pesnikov in pisateljev.

Sicer pa več o razstavi in o dopisniškem mladem svetu pred letom 1941, v katerega nas je popeljala tovarišica Tatjana, preberite v naslednji številki TV-15.

Živa Drole

Srečanje kolporterjev v Mariboru

Uredništvo Večera, 7 D in Našega doma iz Maribora je tudi letos priredilo srečanje svojih kolporterjev, saj jih je po vsej Sloveniji veliko, ki prodajajo njihove časopise. Najbolj pridni smo se s svojimi mentorji zbrali v Mariboru, kjer smo si po prijaznem sprejemu in z rdečim nageljom na prsih ogledali uredništvo in tiskarno. Sledil je izlet na Pohorje in v Železničarskem domu so nam priredili predstavniki uredništva

pravo slovesnost. Najboljši so prejeli nagrade, toda niso pozabili tudi na vse tiste, ki nimajo velikih možnosti za prodajo njihovih časopisov. Med takimi smo tudi mi, a se kljub temu trudimo po svojih močeh. Za svoja prizadevanja je krožek prejel tudi pisno priznanje, provizija, ki smo jo med letom imeli v hranilnici, pa nam bo popestrila izlet po napornem letošnjem letu. Alja Štarkl, 6. a Nov. krožek, OŠ Artiče

Več kot tisoč brigadirjev letos že sodeluje na zveznih in republiških MDA v Sloveniji. Medtem ko so z nekaterih delovišč že poslali prva poročila z rezultati prvih dni dela in brigadirskega življenja, so se v Beli krajini, na Goričkem, Kobanskem in na Krasu pripravljali na prvi brigadirski zamah. Sedaj je ta že za njimi. V nedeljo, 27. junija, so namreč oživila tudi tamkajšnja delovišča.

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJA

4. julij – dan borca

Koga bi se ob tem prazniku lahko bolj spomnili kot našega največjega borca, našega Tita? Res, nanj mislimo vsak dan, mislimo odrasli in otroci, praznik pa je vendarle zato, da našim mislim da slavnostni prizvok.

»Nikoli ne bom pozabila teh štirih črk, ki so se mi vrezale v spomin – TITO,« je izjavila Zorka Brišar iz 6. razreda osnovne šole Antona Šibelnja-Stjenka s Komna na Krasu. Njeni sošolci in sošolke pa še dodajajo svoje misli. »Tito je bil velik revolucionar. Bojeval se je za svobodo, in čeprav ga ne vidimo in ne slišimo, je on z nami, saj je ljubil mladino,« je dejala Bojana Švara. Branko Jerič meni: »Ko ga ni več, je vse drugače. Prej je bilo bolj mirno, zdaj pa ni več.« Damjana Godnič kar glasno razmišlja: »Kadar slišim besedo Tito, čutim v sebi veselje, radost, življenje...« Darija Rudež pa pravi: »Tito je bil hraber borec. Po vsem svetu je nosil mir, zato so ga imeli ljudje radi. Govoril je resnico.« In bil je prvi človek, ki je znal stopiti v boj in ga voditi do končne zmage,« je prepričano povedal Bojan Merkuža. Še in še izjav. Med šestsošolci v Komnu ne usahne besedni zaklad, ko je treba povedati o njihovem prijatelju in tovarišu – Titu. Prepričana pa sem, da tudi drugod ne, saj je bil Tito prijatelj vseh.

Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJA

Jovko Jovkovski, makedonski borec, novi sekretar ZZB NOV Jugoslavije

Izkušnja je kapital!

Sredi kongresne dejavnosti je menil, da je treba najprej nekaj povedati o borčevski organizaciji in njenem delovanju. V pogovorih s predstavniki borčevskih organizacij iz drugih držav je lahko primerjal, kakšna je družbena skrb za borce pri nas in drugod ter koliko so naši jugoslovanski borci aktivni v družbenopolitičnem življenju in koliko oni drugi. »Nesporno je, da je naša družba kot celota veliko storila za urejanje socialnih zdravstvenih vprašanj nekdanjih borcev in vojaških invali-

čev prehajal mejo, kakor so zahtevale razmere in boji s sovražnikom.«

»Moja rodna vas pod planino Pelister je bila po kapitulaciji Italije 1943. leta sredi svobodnega partizanskega ozemlja. Sam sem kot predvojni gimnazijec, skojevec in sekretar skojevske organizacije na gimnaziji deloval na terenu že v prvih dveh vojnih letih. Ko je bilo ozemlje v mojem kraju osvobojeno in spet zaseleno (prišli so Bolgari), sem tudi jaz odrinil med partizane. Kmalu za tem

položaju in politiki in jih pridobivali na našo stran. Bilo je to na območju planine Viča, ki je potem postalo tudi svobodno ozemlje, kjer smo imeli svoje baze, bolnišnice, prostor za umik in oddih ter odskočno desko za nove boje proti sovražniku na grški in naši strani.«

Žal stiki med jugoslovanskimi-makedonskimi borci in borci grškega odporniškega gibanja niso ostali tudi v poveljskih letih tako trdni kot med bojem. Za to je bilo več vzrokov, najpomembnejši pa je seveda ta, da so poveljski režimi v Grčiji člane odporniškega gibanja preganjali, da so bili ti še lep čas v ilegali. Tako uradnih neposrednih kontaktov ni moglo biti. Šele z nedavno zmago Passoka v Grčiji je bil grškim borcem proti okupatorju priznan delež v boju proti nacifašizmu. »Lahko torej razumete, da med nami takšnega sodelovanja, kakršnega imate v Sloveniji z Italijani in Avstrijci, še nimamo, vendar smo na dobri poti, saj obstajajo takšne želje na obeh straneh. Prejšnja leta, ko smo kdaj privatno obiskali nekdanje tovariše, je bilo v njihovih besedah vselej čuti grenkobo, saj jim ni bilo priznано, da so se borili za osvoboditev Grčije.«

In ko je tovariš Jovko Jovkovski glasno razmišljal o bojih, tovarštvu in žrtvah, je beseda nanekla tudi na pisanje spominov, na sestajanje nekdanjih borcev odreda, v katerem se je boril: »Srečujemo se predvsem na proslavah, ob obletnicah ustanovitve enot in podobno. V zadnjem času pa je naše delo zaživelo tudi na področju zbiranja podatkov za monografijo. V naših enotah so se borili poleg Makedoncev tudi Slovenci, pa Italijani, nekaj Poljakov in Rusov, ki so pobegnili iz koncentracijskih taborišč v Grčiji. Vsaka posamična zgodba je lahko samostojen roman, prikaz našega skupnega boja pa bo lahko mladim rodovom za vzgled, kako smo v najtežjih časih znali najti skupni jezik sporazumevanja, kako smo drugovali sredi boja in težkih potohodov in kako so skupni cilji za zmago premagovali vse druge težave.«

Lasje sivijo, gube vrezujejo ostreje poteze v obraz. Jovko Jovkovski pa meni, da imajo borci še mnogo za postoriti in še mnogo izkušenj, ki jih lahko prenesejo na mlajše generacije, ki bi jim ne bilo treba znova po nekaterih poteh, ki so bile že prehojene, za katere so že padla življenja in ki so že pripeljale na širšo in udobnejšo cesto, po kateri danes korakamo v bodočnost.

B. Ž. J.

Pogovor z generalnim sekretarjem svetovne borčevske federacije FMAC

Mir ni doktrina, je cilj

Gospod Wourgaft, generalni sekretar svetovne borčevske federacije, je prepričan, da prav vsi na tem svetu, ki si resnično želijo mir, lahko za njegovo uresničitev prispevajo svoj delež. Kajti, pravi, morje je sestavljeno iz kapljic – in kapljice so ljudje vsega sveta.

»Svetovna federacija nekdanjih borcev je bila ustanovljena 27. novembra 1950. leta. Torej deluje že dobrih trideset let. Pobudnice za njeno ustanovitev so bile dežele, ki so najbolj krvavo občutile posledice druge svetovne vojne in med njimi je bila tudi Jugoslavija. Cilj te organizacije od vsega začetka je, da bi združila vse nekdanje bojivnike, ki so že prestali in pretrpeli strahote vojne in želijo skupaj delovati na vseh koncih sveta za mir, razorožitev, ekonomski napredek in osnovne človekove pravice.

»Vključujemo vse,« je poudaril gospod Wourgaft, »ki so pripravljeni

koč pravilno dejal, da mir ni doktrina, ampak cilj, ki ga je treba uresničiti. Mi nekdanji borci smo doživeli vojne grozote in smrti, bili smo neposredno življenjsko ogroženi, videli smo padati svoje tovariše in svoje najbližje, videli smo razdejanja domov in bedo otrok. Videli smo, kako se mirno življenje v hipu podre in spremenijo pota celih generacij. Zato in prav zato, ker imamo za seboj to skupno izkušnjo, imamo v boju za mir toliko skupnega.

Sprašujete, če bi svetovna borčevska federacija lahko sprožila val manifestacij za mir? Na splošno vzeto je vsako naše srečanje, vsak naš pogovor in vsak naš sklep nov glas za mir in za razoroževanje, proti zatiranju narodov. Nedavne velike newyorške demonstracije ni organizirala neposredno nobena borčevska organizacija, prav gotovo pa so tudi borčevske organizacije prispevale k

v neposrednih okoljih, kjer živijo in delujejo. Končno pa tudi vsi papirji na tem svetu niso zgolj papirji brez vsakršne moči. Kajti če neki dokument, zahtevo po miru in razorožitvi podpiše desetine predstavnikov držav z vso odgovornostjo in iskreno željo, potem je to dejanje, ki ga je treba upoštevati! Tak dokument smo podpisali na svetovnem borčevskem zboru v Rimu pred štiri leti in tako izrazili voljo 30 milijonov nekdanjih borcev.«

Serge Wourgaft je kljub vsak dan novim vestem o bojnih žariščih in spopadih, kljub izraelski agresiji in dogajanjih v Južni Ameriki še vedno optimist. »Verjamem, da morajo velike sile poslušati glas množice, kljub temu da ga skušajo na vse načine potlačiti in utišati. Saj je nesporno tudi res, da je največji delež k ponovnim pogajanjem med velikimi silami prispevalo prav svetovno javno mnenje. Torej lahko pokažemo na konkretne rezultate in moramo na vsakem novem koraku na naši poti skozi življenje prepričevati in osveščati tudi malodušne, ki zmažejo z glavami in ne verjamejo, da bi lahko tudi sami kaj dodali v tem boju za mir.«

Generalni sekretar FMAC Wourgaft se bojuje za enake cilje, kot to dela v svetovni borčevski federaciji, še kot predsednik komiteja nevladnih organizacij za razorožitev; ta ima sedež v Ženevi in njena članica je tudi jugoslovanska Liga za mir.

»Lahko rečem, da je Jugoslavija vedno in povsod, kjer je treba povzdigniti glas proti vojam, za mirno reševanje mednarodnih sporov in proti oboroževalni tekmi, med prvimi. Prijetno je delati z vašimi predstavniki in lahko rečem, da so naša mnenja o številnih političnih vprašanjih, zlasti pa tistih, ki so neposredno vezana na poti in iskanja za mirno reševanje mednarodnih problemov – identična.«

Generalni sekretar FMAC je ob koncu našega pogovora rekel še, da bi bilo združevanje nekdanjih borcev samo zaradi vojnega tovarštva preveč preprosto, da bi ne pomenilo živega družbenega dejavnika, če bi prav borci ne bili s svojo izkušnjo in spoznanji vest sveta.

B. Ž. J.

Jovko Jovkovski

dov, še bolj pomembno pa je, da smo veliko storili za vključevanje borčevskih vrst v aktivno reševanje in obravnavanje vseh procesov v naši družbi ter da moralni in izkustveni kapital borcev tej družbi še vedno prispeva delež. Vse to se zrcali v delovanju fronte organiziranih socialističnih sil in v delegatskem sistemu.

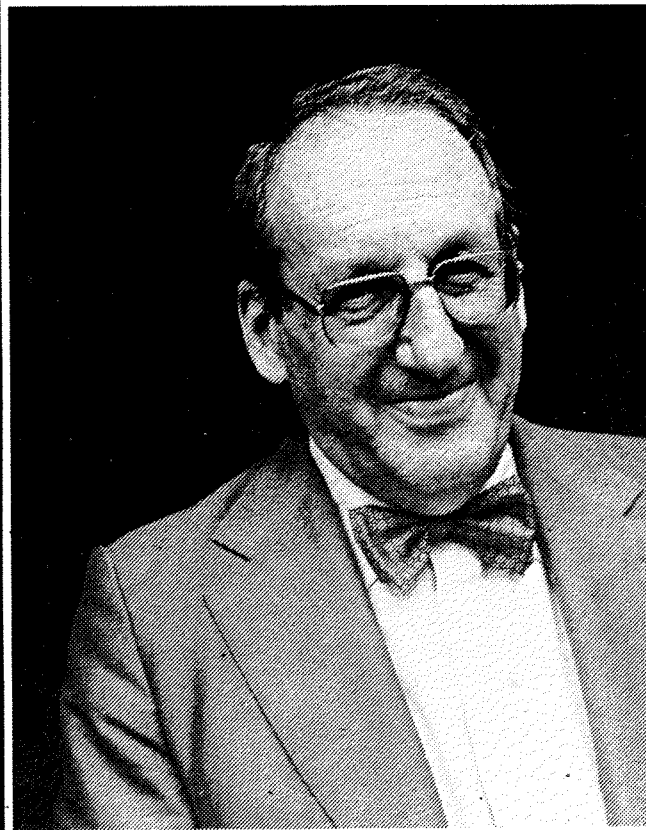
Skromen in tih človek, tale tovariš Jovko. Raje govori o sedanjih nalogah in problemih kot o preteklosti in vojni. Pa vendar nam je na našo željo na kratko opisal svoja vojna doživetja, svojo pot med partizane in tudi boj na tujih tleh.

Ranjen je bil v vasi ob Prespanskem jezeru, komaj nekaj korakov od grško-jugoslovanske meje. »Torej ni nič čudnega, da je moj bataljon Goce Del-

ko sem odšel, so mi bolgarski vojaki s krampom pobili očeta do smrti...«

Odred, v katerem se je boril borec Jovko, je na poziv grških komunistov odhitel na pomoč na grško stran, kjer je bilo treba egejske Makedonce prepričevati za sodelovanje v odporu proti okupatorju.

»Bil je zelo zapleten položaj, kajti egejski Makedonci se niso hoteli boriti v grškem odporniškem gibanju. Tako so izražali svoj gnev nad grškim trgovatnim nepriznavanjem egejskih Makedoncev kot naroda in manjšine. Bolgarski okupatorji so ta položaj dodobra izkoristili in jih pridobivali v bojne vrste proti odporniškemu gibanju. Tako je naš odred skupaj z grškimi borci odpora razorožil več čet egejskih Makedoncev. Potem smo jim predavali o svetovnem

delovati po statutu FMAC. Ta čas naša organizacija združuje 50 borčevskih organizacij z vseh celin. Tudi Arabija, Sirija, Egipt, Izrael in Jordanija so naše članice. Med nami so tudi take, ki so se nekdanj v kolonialnih vojnah med seboj spopadale, in take, ki so si v drugi svetovni vojni stale nasproti.

Mislím, da je francoski predsednik Mitterrandne-

vzdušju, ki je potem omogočilo pritegnitev tako impozantne množice vseh slojev. Mislím, da o našem deležu na tem področju ni nobenega dvoma. Jasno pa je, da za organizacijo neposredne mirovne manifestacije kot borčevska mednarodna organizacija nimamo potrebnega aparata. Naš princip je, da so takšne neposredne manifestacije naloga organizacij članic

tv-15 naš TOVARIŠ

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vaši Občini v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Glavni urednik: DRAGO VRESNIK, Odgovorni urednik: TONE URBAS, Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino: BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRASEK – reportaža; BOJANA ŽOKALJ-JESIĆ – naša organizacija; Lektor-urednik: MILENA GLAVNIK; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Vodja uprave: MILAN SENIČAR; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 320-486 – Uprava in naročniški oddelki: Miklošičeva 28/1 p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 400 din, posamezna številka v prosti prodaji 10 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije šte. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov – Korektore in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35